

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ “YERYÜZÜNDE YAŞAM”
ÜNİTESİNDEKİ KAVRAMLARIN HATIRLAMA DÜZEYLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökçe Seray ARSLAN

**Enstitü Anabilim Dalı : İlköğretim
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ

AĞUSTOS-2008

TC
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ “YERYÜZÜNDE YAŞAM”
ÜNİTESİNDEKİ KAVRAMLARIN HATIRLAMA DÜZEYLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökçe Seray ARSLAN

Enstitü Anabilim Dalı : İlköğretim
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bu tez 26/08/2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ
Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. H. İbrahim SAĞLAM
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Jüri Üyesi

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gökçe Seray ARSLAN

26.08.2008

ÖNSÖZ

Eđitim sistemimizin amaçlarından biri de öğrencileri etkin, üretken ve aynı zamanda iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Öđrencilerin etkin ve üretken bir vatandaş olmaları için onların gelecekteki yaşamlarına hazır hale getirilmeleri gerekir. Bu bağlamda ilk ve temel bilgi ve beceriler ilköğretim aşamasında kazandırılmalıdır. Bu aşamada en önemli görev Sosyal Bilgiler eğitimine dűřmektedir. Bu alışmada; İlköğretim 6.sınıf đrencilerinin Sosyal Bilgiler đretim programında yer alan “Yeryüzünde Yařam” ünitesindeki kavramları hatırlama düzeylerinin bazı değişkenler yönünden incelemesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmaya rehberlik eden, bilgi ve tecrübesiyle tezimin her aşamasında görüşleriyle daima bana kılavuzluk yapan, bu çalışmanın ortaya çıkmasında çok büyük katkıları olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ’ ye teşekkürlerimi sunarım. Literatür araştırmasında yardımcı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM’a, testlerin analiz aşamasında yardımlarından dolayı Arş. Gör. Ahmet AKIN’a, bu tezin hazırlanmasında çok büyük gayretleri olan, desteğini her zaman arkamda hissettiğim eşim Selçuk ARSLAN’a, hayatımın her aşamasında olduğu gibi bu çalışma sırasında da beni yalnız bırakmayan aileme, izin konusunda yardımlarını esirgemeyen Kuyumcullu şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulu Müdürü Burhan ATALAR ve aycuma şehit Asteğmen Salim Uçar İlköğretim Okulu Müdürü M. Yüksel ÖZDEN’e, testlerin uygulanması sırasında yardımlarından dolayı Elif HABALI, Mehtap ALI ve Ruhsar SÜLÜN’e, tezimin hazırlanışı sırasında yardımlarını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen arkadaşım Ebru ERKÖSE’ ye teşekkürü bir borç bilirim.

Gökçe Seray ARSLAN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE SOSYAL BİLGİLERDE KAVRAM ÖĞRETİMİ	7
1.1. Sosyal Bilgilerin Anlamı ve Önemi	7
1.1.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramları.....	7
1.1.1.1. Sosyal Bilimler Kavramı	7
1.1.1.2. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	8
1.1.1.3. Sosyal Bilgiler – Sosyal Bilimler İlişkisi.....	11
1.1.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi.....	12
1.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları	20
1.2. Kavram Öğretimi Ve Hatırlama Üzerinde Etkili Olan Hususlar	22
1.2.1. Kavram Nedir?.....	22
1.2.2. Kavramların Özellikleri ve Sınıflandırılması.....	23
1.2.3. Kavram Öğretimi Ve Kavram Öğretiminde Sunulması Gerektiği Düşünülen Kavramın Özellikleri	25
1.2.4. Kavram Öğretim Modelleri	29
1.2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kavramların Önemi	31
1.2.6. Hatırlama Nedir?.....	34
1.3. İlgili Araştırmalar	36
BÖLÜM 2: YÖNTEM	44
2.1. Araştırmanın Modeli	44
2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	44
2.2.1. Araştırmanın Evreni	44
2.2.2. Araştırmanın Örneklemi	45
2.3. Kavramların Tespiti.....	46

2.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	47
2.4.1. Kavram Başarı Testi.....	47
2.4.2. Araştırmada Kullanılan Testin İçeriği.....	48
2.4.3. Kavram Başarı Testinin Analizi.....	48
2.4.4. Bilgi Edinme Anketi.....	48
2.5. Araştırmanın İşlem Yolu.....	48
2.6. Veri Analiz Teknikleri.....	49

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR..... 50

3.1. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi ,“Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından İlk Uygulama İle İkinci Uygulama Arasında Farklılıkların İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	50
3.2. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından İlk Uygulama İle İkinci Uygulama Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	51
3.3. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından Cinsiyet Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	52
3.4. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından, Okul Dışında Aldıkları Herhangi Bir Eğitime Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	52
3.5. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından, Okul Türüne Göre Farklılıkların İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	53
3.6. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Bulgular	55
3.7. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	57

3.8. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersi, “Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde” Geçen Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından Babalarının Meslek Durumlarına Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Bulgular	60
--	----

SONUÇ ve ÖNERİLER	62
--------------------------------	-----------

KAYNAKÇA	67
-----------------------	-----------

EKLER	77
--------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ	99
-----------------------	-----------

KISALTMALAR

DPY-B	: Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for the Social Sciences)
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
TED	: Türk Eğitim Derneği

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4. ve 5. Sınıf Öğrenme Alanları ve Üniteleri	19
Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları Ve Süreleri.....	19
Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları Ve Süreleri.....	20
Tablo 4: Araştırma Yapılan Okulların Adı, Öğrenci Sayıları Ve Buldukları Yer	45
Tablo 5: Araştırmaya Katılan 6. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Kavram Başarı Testlerinin Geri Dönüşüm Sayıları	45
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından İlk Uygulama ve İkinci Uygulamanın Karşılaştırılması İçin T Testi Tablosu	50
Tablo 7: Araştırmaya Katılan öğrencilerin Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından İlk Uygulama Ve İkinci Uygulama Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Tablosu	51
Tablo 8: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından Cinsiyet Farklılıklarının Karşılaştırılması İçin T Testi Tablosu	52
Tablo 9: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kavramları Hatırlama Düzeyleri Açısından Öğrencilerin Okul Dışında Aldıkları Herhangi Bir Eğitime Göre Farklılıklarının Karşılaştırılması İçin T Testi Tablosu	53
Tablo 10: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	54
Tablo 11: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Tablosu.....	54
Tablo 12: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Betimsel İstatistikleri	55
Tablo 13: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Tablosu	55
Tablo 14: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Betimsel İstatistikleri	57

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Tablosu.....	58
Tablo 16: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Betimsel İstatistikleri	59
Tablo 17: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Tablosu.....	59
Tablo 18: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Meslek Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Betimsel İstatistikleri	61
Tablo 19: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Meslek Durumlarına Göre Hatırlama Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Tablosu.....	61
Tablo 20: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Birinci ve İkinci Uygulamada Kavram Başarı Testinde Yer Alan Kavramlara Verdikleri Doğru Cevapların Yüzdelik Sonuçları	62

Tezin Başlığı: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Yeryüzünde Yaşam” Ünitesindeki Kavramların Hatırlanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Sakarya İli Örneği).	
Tezin Yazarı: Gökçe Seray ARSLAN Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ	
Kabul Tarihi: 26/08/2008	Sayfa Sayısı: 8 (ön kısım) + 77(tez) + 22(ek)
Anabilimdalı: İlköğretim	Bilimdalı: Sosyal Bilgiler Eğitimi
<p>Bu çalışmada, İlköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, okul dışında eğitim alıp almadığı ve okul türü değişkenleri açısından incelenmiştir. Araştırma 2007–2008 eğitim-öğretim yılında, Sakarya ili Merkez Özel Şahin İlköğretim Okulu, Karasu ilçesi Merkez İnönü İlköğretim Okulu, Karasu köyü Karasu İlköğretim Okulu ve Kuyumcullu Köyü Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim okullarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma yapılmadan önce; konuyla ilgili literatür taranmış ve bu literatüre ve uzman görüşlerine dayalı olarak, kavramların öğrenciler tarafından hatırlama düzeylerini ölçmek amacıyla ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramlara dayalı “Başarı Testi” hazırlanmıştır.</p> <p>Bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; Sosyal Bilgilerin tanımı ve önemi, Sosyal Bilgiler ile Sosyal Bilimler arasındaki ilişkiler, Sosyal Bilgiler eğitiminin tarihsel gelişim süreci, yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve özellikleri, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının genel amaçları, yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 6. sınıf öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve süreleri, kavramın ne olduğu, kavramların özellikleri, kavram öğretimi, kavram öğretim modelleri Sosyal Bilgiler dersinde kavramları öğrenmenin önemi ve Sosyal Bilgiler dersinde kavramların önemi açıklanmıştır. İkinci bölümde; araştırmanın yöntemi, modeli, evreni, örnekleme, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; araştırmanın bulguları, yorumları, son olarak da bulgulara dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlar ışığında yapılan önerilere yer verilerek tez çalışması tamamlanmıştır. Uygulanan veri toplama araçları; öğrencilerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik bilgi edinme anketi ile ünitedeki kavramların öğrenciler tarafından hatırlanma düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanan 30 soruluk çoktan seçmeli başarı testinden oluşmaktadır. Veri toplama aracının araştırmada geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada toplanan bilgilerin işlenmesi ve tüm istatistiksel çözümlenmelerde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Yapılan veri analizlerinden ve istatistiksel çözümlenmelerden sonra şu sonuçlara ulaşılmıştır:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yeryüzünde Yaşam ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından, İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre hatırlama düzeylerinin değişmediği saptanmıştır. 2. Okul dışında aldıkları herhangi bir eğitime göre farklılık saptanmış ve okul dışında eğitim almayan öğrencilerin, alan öğrencilere göre kavramları daha iyi derecede hatırladıkları görülmüştür. 3. Okul türü değişkenine göre köy okulunda öğrenim gören öğrencilerin, şehir okulu ve özel okula kıyasla kavramları çok daha düşük bir oranla hatırladıkları saptanmıştır. 4. Ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri düşük ve orta olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek olan öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. 5. Anne-baba eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin, anne-baba eğitim durumu ilköğretim ve ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. 6. Babalarının mesleki durumları açısından öğrencilerin hatırlama düzeylerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Anne mesleğinin %76’sı ev hanımı olduğu için bu değişken araştırmaya katılmamıştır. 	
Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, kavram, hatırlama, program, ünite	

Title of Thesis: A Research On The Level Of Remembering The Concepts In The Unit Of "Life In The World" of 6th Class Social Studies Lesson (Sakarya Province Example)	
Author: Gökçe Seray ARSLAN Supervisor: Assistant Professor Dr. Yüksel GÜÇLÜ	
Date: 26/08/2008	Nu. Of Page: 8 (pre text)+77(main body)+22(appendices)
Department: Primary Education	Subfield: Social Studies Education
<p>The levels of memorizing the concepts which are in the unit ' Life in the Earth ' of the 6th Grade Social Studies Class; sex,social-economical level, parents' educational state, parents' occupational state, whether they have education out of school and the variables of school types In the academic year of 2007-2008 this research has been done in Merkez Özel Şahin Primary School in Sakarya, Merkez İnönü Primary School in Karasu, Karasu Primary School in the village of Karasu and Şehit İsmail Hakkı Yılmaz Primary School in the village of Kuyumculu.Before the research has been done; the sources about the subject were searched and the concepts in the unit of ' Life in the Earth ' of the 6th Grade Social Studies Class for the ' Test of Success ' which will be done to measure the levels of memorizing by the students were found out according to this source and the opinion of the experts.</p> <p>This research consists of three parts. In introduction part ;the definition and the importance of Social Studies Education, the relationships between Social Studies and Social Sciences, the historical development process of Social Studies Education, the teaching program and its characteristics of new Social Studies Lecture, the main goals of the teaching program of Social Studies Lecture, the teaching program of new Social Studies Lecture, the 6th grade learning areas, the numbers and the periods of achievements, the importance of learning concepts in the Social Studies Lecture what is the concept, the characteristics of the concepts, teaching of concepts, the models of teaching concepts and the importance of the concepts in the Social Studies Lecture were explained. In the second part; the method, the model, the universe and the sampling of the research, collecting, analyzing and commentaries the datas took place. As a result in the third part; the thesis study is completed by giving place to the symptoms and the comments of the research, finally the results leaning against the symptoms and the the suggestions leading to the results.</p> <p>The means of collecting datas were applicated consist of an acquiring information questionnaire (6 question) and a multiple-choice success test (30 questions) which was prepared with the aim of measuring the memorizing levels the concepts in the unit by the students. It was given importance to the mean of data enabling its validity and reliance in the research. It has been turning to account from the packet program of SPSS (Statistical Package fort he Social Sciences) in processing the informations which were collected in the research and in the all statistical analysis's. Datas were gotten by using 't test' in two variable questions and using 'f test' (Analysis of Variance) three or more variable questions. It was assumed that $P < 0.05$ meaningfully level to test the meaningfully between the variables. These results were gained after the data analysis's and the statistical processes :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. It was fixed that the levels of memorizing of the 6th grade students according to their sexualities don't change in the levels of memorizing the concepts of ' Life in the Earth '. 2.The difference was gained according to the education the students have out of the school and it was clear that the students don't have any education out of the school can remember the concepts better than the students have. 3.According to the variety of the school type ; students who go to the schools in the villages can remember in a low rate comparing with the students who go to the city schools and private schools. 4.The levels of memorizing of the students whose parents' social-economical situation is low and average are less than the students whose parents 'social-economical situation is high. 5.The levels of memorizing of the students whose parents' educational situation is licence(university) are higher than the students whose parents' educational situation is primary and secondary school. 6. It has been clear that the levels of memorizing show no difference according to the fathers' occupational situation. Because the % 76 of mothers is housewives, this variety doesn't attend to the research. 	
Keywords: Social Studies, concept, remembering, program, unit.	

GİRİŞ

Siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik olayların küresel ölçekli pek çok gelişmelerin oldukça hızlı yaşandığı günümüz dünyasında buna uygun insan yetiştirmek eskiye oranla çok daha büyük önem kazanan bir olgu haline gelmiştir. Bu bağlamda eğitim sistemi içinde yeniden değerlendirme ve gerekirse yeni yapılanmalara gitmek önem taşımaktadır. Eğitim sistemleri içinde örgün ve yaygın eğitim programlarının değişen koşullara uygun insan tipinin yetiştirilmesi için gereken özelliklere kavuşturulması vazgeçilmez bir süreç haline gelmiştir. İnsanın değişen siyasal, sosyal ve fiziki çevre koşullarına daha kolay uyum sağlayabilen ve bu çevreleri değiştirme özelliğine sahip kılınmasında sosyal bilgiler dersinin önemi de giderek artmaktadır. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi, insanı ve sürdürdüğü yaşamı tüm boyutlarıyla anlayabilen, birbirinden farklı bireylerin bulunduğu toplumda diğerleriyle uyum içinde yaşayabilen ve diğerlerine saygı gösterebilen demokratik bir toplumun üyelerini yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu ders bir taraftan çocuğun toplumsallaşmasını sağlarken, bir taraftan da problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirerek olaylara farklı açılardan bakmalarını ve eleştirel düşüncelerini sağlamaktadır. İnsanın insanla ve insanın çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu olarak tanımlanabilen sosyal bilimler içindeki her bilim disiplini, insan yaşamını değişik bir yönden incelemektedir (Uysal, 1974:30).

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin birçok sözel bilgi, kavram ve ilkeyi öğrendiği bir konu alanıdır. Bu bilgiler öğrenciler için anlamlı duruma getirilmezse öğrenciler ezberlemeye yönelmektedir. Türkiye’de bu ders genelde öğretmen, öğrenci ve veliler tarafından yoğun ezber gerektiren bir ders olarak algılanmaktadır (Erden, Tarihsiz:78).

Sosyal Bilgiler öğretiminde kavramlar önemlidir. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde kavram öğretimi odak noktası olarak görülmelidir. Çünkü, kavramlar bireyin düşünmesini sağlayan zihinsel araçlardır. Bunlar, bir yandan bireyin fiziksel ve sosyal dünyayı anlamasını, anlamlı iletişim kurmasını sağlarken (Senemoğlu,1998:513), diğer yandan benzer bilgi parçacıklarını birleştirerek ve organize ederek, bir kategori halinde belleğimize yerleştirmemize yol açmaktadır. Bu da hem hatırlamayı, hem de yeni kavramların öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır (Doğanay, 2002: 238).

Ders esnasında kavramlara yer veriliyor olmasına karşın kavram öğretimindeki yanlışlar ve eksiklikler nedeniyle kavramlar yeterince anlaşılammakta ve bu nedenle ezberlendiği için kalıcı da olmamaktadır. Örneğin; Bayezitoğlu (1991:34) tarafından kavramların kalıcılığı konusunda yapılan bir araştırmada ünite de öngörülen kavramların bilgi ve kavrama basamağında kazandırma düzeyleri yüksek iken, 15 günlük bir aradan sonra kalıcılık düzeylerinin oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yani kavramların kalıcı olmadığı görülmüştür. Sezen (2002:78) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, öğrencilerin gerekli eğitimi aldıktan sonra söz konusu kavramların öğrenme düzeylerinin yeterli seviyede olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada, İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Müfredatı içinde yer alan , “Yeryüzünde Yaşam” ünitesindeki kavramların hatırlanma düzeylerinin bazı değişkenler yönünden incelenmesi yoluna gidilmiştir. Bu şekilde kavramların öğretimini etkileyen hususların neler olduğu üzerinde araştırmaya dayalı sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir. Bu amaçla ünite içerisinden otuz adet kavram belirlenmiş ve kavramın hatırlanma düzeylerini ölçer nitelikte otuz soruluk Kavram Başarı Testi hazırlanmıştır. Bu kavramların derste işlenmesinin ardından Kavram Başarı Testi uygulanmış ve kavrama düzeyleri ölçülmüştür. Bu testin ardından bir ay sonra test yinelenmiş ve öğrencilerin hatırlama seviyeleri belirlenmiştir. Bu aşamada öğrencinin cinsiyeti, okul dışında herhangi bir eğitim alıp almadığı, ebeveynlerinin eğitim durumları, meslekleri ve sosyo-ekonomik durumları gibi değişkenler temelinde hatırlama düzeyleri ile değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Problem

Bu çalışmanın amacı: İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramların öğrenciler tarafından hatırlama düzeylerini cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, okul dışında eğitim alıp almama ve okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

Alt problemler

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri ile ilk uygulama ve ikinci uygulama arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri ile okul türü arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri ile okul dışında eğitim alıp almama durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri ile ailelerin sosyo-ekonomik durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri ile anne-baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeylerine göre anne-babanın meslek durumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeylerini, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu, okul dışında eğitim alıp almadığı ve okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, “Tek değişkenli model”e uygun olarak düzenlenmiştir.

Tek değişkenli modeller; Bu modellerde, bir anda denenmek için bir tek bağımsız değişken vardır. Örneğin, deney ve (varsa) kontrol grubunda, yalnızca bir bağımsız değişken (A ve B yöntemi) denenir (Karasar 2005:94).

Araştırmada veri toplama araçları olarak 30 soruluk Kavram Başarı Testi ve Bilgi Edinme Anketi kullanılmıştır.

İki gruplu değişkenler(I. grup ve II.grup) arasındaki farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek için "*T Testi*",

Üç veya daha fazla alt birimli bağımsız değişkenler (okul türü, sosyo-ekonomik durum,anne eğitim durumu,baba eğitim durumu,anne meslek türü, baba meslek türü) bakımından anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için ise "*F Testi*" (Varyans Analizi) uygulanmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığının ölçülmesinde ve verilerin analizinde $P<0.05$ güvenirlilik düzeyi benimsenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Toplumlar bireyi sosyal, ekonomik ve fiziki çevreyle rahatça uyum sağlayabilecek halde yetiştirmeyi temel amaç saymışlardır. Eğitim sistemlerinin temeli de buna dayandırılmıştır. Bu bağlamda eğitim sistemi içindeki bazı dersler ön plana çıkmaktadır. Ön plana çıkan dersler arasında Sosyal Bilimler disiplinlerinin uygulaması olarak ta nitelendirilen Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal Bilgiler dersiyle toplumsal yapıya uyumlu ve sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersiyle öğrencilere önemli sosyal becerilerin ve demokratik yaşam kurallarının kazandırılması suretiyle onların toplumsallaştırılması ve iyi birer vatandaş olarak yetiştirmesi hedeflenmiştir. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim programında önemli bir yere sahiptir.

Sosyal Bilgiler dersi, müfredatında öğrencilere birçok kavramın kazandırılmasını amaçladığı için, kavram öğretimi çok önemlidir. Burada yapılan yanlışlar kavramların öğretilmesini ve hatırlanmasını etkilemektedir.

Kavramlar, bir konu alanında özel anlam taşıyan kelimelerdir. Kavramlar, bilim dalının, dersin ya da konu alanının temel öğeleridir ve bu kavramların bilinmesi zorunluluğu vardır (Sönmez, 1986:46).

Ders veren öğretmenler, işleyecekleri dersin amacına ulaşması için, o derste öngörülen kavramların öğretiminde dikkatli olmalı, özellikle kavramların öncelik sırasına göre vermeye önem vermelidirler. Eğer öğretim programında öngörülen konuların kapsadığı

kavramlar öğrencilere kazandırılmazsa öğrencilerin takip eden konuları öğrenmeleri ve kavramaları oldukça zor olmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin kavramları iyice öğrenmeleri, pekiştirmeleri önem taşımaktadır. Doğru öğrenilmiş ve pekiştirilmiş kavramların hatırlama düzeyleri de yüksek olmaktadır.

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde büyük yer tutan kavramların bazı değişkenlere göre belirlenmesine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilecek bilgilere ve bulgulara göre kavramların öğretilmesinde nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durularak, bu konuda yapılacak çalışmalara katkı sağlanması beklenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Aşağıda bu çalışmada kullanılan araştırma metoduyla ilişkili sınırlılıklara yer verilmiştir:

1. Bu çalışmada, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen tüm kavramlara yer verilmesi şüphesiz araştırmanın amacına daha uygun olacaktır. Fakat araştırma süresinin sınırlı olması ve maddi külfet nedeniyle seçilen 30 kavramla sınırlı tutulmuştur. Kavram Başarı Testi ve öncesinde uygulanan kişisel bilgi anketinin bir ders saatini (40 dakika) kapsayacak şekilde yapılması planlanmıştır. Bundan dolayı, kavram sayısı otuz ile sınırlı tutulmuştur.

2. Bu çalışmanın evreni; Sakarya ilindeki tüm ilköğretim okulları olarak belirlendiğinden hazırlanan uygulamanın tüm ilköğretim okullarını kapsaması gerekmektedir. Fakat böyle bir çalışmanın oldukça fazla maddi yük ve süre sıkıntısına yol açacağı alınarak, seçilen okullarla sınırlı kalmasına karar verilmiştir. Bu amaçla araştırma, Sakarya il merkezindeki Özel Şahin İlköğretim Okulu (6-A, 6-B sınıfı), Karasu ilçesi İnönü İlköğretim Okulu (6-A sınıfı), Kuyumculu Köyü Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulu (6-A sınıfı) ve Karasu Köyü Karasu İlköğretim Okulu’na (6-A sınıfı) devam eden öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlı tutulmuştur.

3. Öğrencilerin kavramları hatırlama düzeyleri son test uygulamasından 30 gün sonra yeniden uygulanan başarı testleri ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın bağımsız değişkenleri cinsiyet, okul türü, anne-baba eğitim durumu, anne – babanın meslek durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, öğrencinin okul dışından aldığı eğitim durumu ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Sayılıları

1.Araştırmaya katılan denekler araştırmada uygulanan ölçme araçlarının yanıtlanmasında gerçeği yansıtmışlardır.

2.Ölçme araçlarının kapsam geçerliliği için daha iyi bir ölçüt bulunmadığı için uzman görüşlerinin yeterli bir ölçüt olduğu kabul edilmiştir.

Tanımlar

Sosyal Bilimler: İnsanın insanla ve çevresi ile olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu (Uysal,1974:30).

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, Tarihsiz:8).

Kavram: Kavramlar, ortak özellikleri olan nesne, olay, fikir ve davranışların oluşturduğu sınıflamaların soyut temsilcileridir (Fidan, 1996: 189).

İnsan zihninde anlamlı hale gelen farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi yapısıdır (Ülgen, 2001:100).

BÖLÜM 1: SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE SOSYAL BİLGİLERDE KAVRAM ÖĞRETİMİ

1.1. Sosyal Bilgilerin Anlamı Ve Önemi

1.1.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramları

1.1.1.1. Sosyal Bilimler Kavramı

İnsanoğlu, doğası gereği ihtiyaçları süreklilik taşıyan bir varlıktır. Bu özelliği insanları aramaya, araştırmaya ve bulmaya yönlendirmiştir. Bu bağlamda insanlar bilgiye ve bilginin doğrultusunda bilime ulaşmıştır. İnsan, sosyal çevrede yaşayan bir varlık olarak bulunduğu ortamla etkileşim içerisindedir. Bu da insanoğlunu doğal olarak sosyal bir varlık kılmaktadır. İşte insanoğlunun çevresiyle kurduğu bu bağı, bu bağdaki iletişimi ve etkileşimi inceleyen bilimler sosyal bilimlerdir. Sosyal Bilim, bilimler tasnifi içerisinde “insan bilimi” olarak nitelendirilmektedir. Bu haklı sınıflandırma içerisinde sosyal bilimler kavramı hakkında şu şekilde tanımlar yapılmıştır; (Bilgili, 2006:3)

- Toplum ve insan ilişkilerini inceleyen bilim,
- Gruplar içinde oluşan insan etkinliklerini araştıran bilim dalları,
- Toplumsal olayları ve insanların toplumsal özelliklerini inceleyen bilimler,
- Toplum içinde yaşayan insanları inceleyen bilim disiplinleri,
- İnsan gruplarının analizini yapan bilim,
- Birey ve toplum sorunlarına çözüm üreten bilim dalları.

Bütün bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilimler, çeşitli disiplinlerden oluşmuş bir bilim alanıdır.

Sosyal bilimler insan tarafından ortaya konan gerçeklerle ilgilenmektedir. İnsanlar arasında meydana gelen savaşlar, barışlar, evlenmeler, boşanmalar, kültürel özellikler (adet, gelenek ve görenekler vb.), göçler, devletlerin kurulup yıkılması, icatlar, buluşlar, kurumlar arası ilişkiler gibi pek çok olay sosyal bilimlerin konusudur. Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilimler insanın olduğu her alanda kendisine konu bulmaktadır. Bu kadar geniş alana yayılan sosyal bilimlerin tek bir

başlık altında yoğunlaşması zor olacağından çeşitli alt dallara ayrılmıştır. Tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, hukuk sosyal bilimlerin alt dalları arasında en çok ismi zikredilenlerdir. Bu bilimler de kendi aralarında kısımlara ayrılmıştır.

Sosyal bilimlerin her bir alt dalı insanoğlunun yaşamından bir parçayı ele almaktadır. Bu nedenle sosyal bilimlere “beşeri bilimler” de denilmektedir. Mesela, tarih hepimizin yakından tanıdığı bir sosyal bilimdir. Geçmişteki olayları, devletlerin seyrini, başka devletlerle olan ilişkilerini, kuruluştan yükselişe, yükselişten duraklamaya, duraklamadan yıkılışına kadar irdelemektedir. Yine psikoloji bilim dalı da insan davranışlarını, bu davranışların ortaya çıkışını neden ve sonuçlarıyla inceler.

İnsan bulunduğu çevre gereği hem fen bilimleri ile hem de sosyal bilimlerle iç içedir. Ne var ki fen bilimleri, somut ve objektifken sosyal bilimlerin kesin sonuçları yoktur. Sosyal bilimler soyut olgu ve olaylarla çalışır, çoğu zaman subjektif sonuçlar doğurabilmektedir. Bir problemin birden çok çözümü olabilmektedir. Bu nedenle sosyal bilimlerin uğraş alanı daha zordur, çok yönlü araştırma gerektirmektedir.

1.1.1.2. Sosyal Bilgiler Kavramı

Bireyin toplumsal yaşama uyumlu ve iyi bir vatandaş olmasında onu çeşitli yönlerden destekleyen sosyal bilimler alanı önem arz eder. Sosyal bilim disiplinlerinin ortaya koyduğu verilerin bireye kazandırılması ise mutlaka eğitim sayesinde gerçekleşmektedir. Bu noktada karşımıza Sosyal Bilgiler kavramı çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler kavramı bu konuda çalışan uzmanlarca farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

“Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir.” (Sönmez,1999:1 7)

“Sosyal bilimlerin içerisinde yer alan farklı disiplinlerin birleştirilmesiyle ortaya çıkarılmış bir öğretim programıdır.” (Bilgili, 2006:6)

Sosyal bilimlerin eğitim sisteminde bireylere yansıtılması sosyal bilgilerin temelini oluşturmuştur. Sosyal Bilgiler tüm çeşitleriyle yeryüzüne bağlı olan olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir. Daha kısa tanımıyla Sosyal Bilgiler toplumsal olaylarla bir bağ kurma sürecidir. Toplumsal gerçekler

ifadesinin içeriği oldukça geniştir. Yaşamdaki bütün faaliyetleri bu gerçeklere dahil edebiliriz.

İnsanın hayatında kullandığı ve zorunlu olan, onun daha kolay, rahat, mutlu yaşamasını, kendini gizli yetenekleri doğrultusunda yetiştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular bu kavramın içerisinde yer alabilir. “Sosyal bilgiler disiplinler arası bir disiplin olarak ele alınabilir; çünkü toplumsal yaşamı düzenleyen tüm ilke ve genellemeler, bu alanın konusu olabilir” (Sönmez, 1999: 17).

Sönmez’in ifadesinden de anlaşılacağı üzere Sosyal Bilgiler, tüm disiplinleri kapsayan, onların ilke ve genellemelerini kapsayan bir bütündür. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler tüm bu bileşkelerin bir ürünüdür.

Sosyal bilimlerin alt dallarını bir birinden ayırıp ele almak imkânsızdır. Her alanın olguları bir diğer alanın olgularıyla bağlantılıdır denilebilir. İşte sosyal bilgiler dersinde bütün bu olgular bir bileşim olarak verilmektedir. Bu şekilde parçayı öğrenmektense bütünü öğretmek ve öğrenmek daha kolaydır.

Bir ilköğretim dersi olan Sosyal Bilgiler bir bütün olarak çocuklara sunulmasaydı öğretimi bir hayli zorlaşacaktı. Çünkü ilköğretim dönemi çocuğu sosyal bilimlerin tüm alt dallarını ayrı birer ders olarak ele alabilecek seviyede değildir. Bu nedenle çocuğa bütünü parçalayıp ayrı ayrı öğretmek yerine bütünü sunmak çok daha mantıklıdır. Bu ilke çocuğun gelişim dönemine çok daha uygundur.

Sosyal bilimlerin parçalar halinde sunulması ortaöğretim ve üstü dönemler için uygundur. Seçilen alanlara göre bu bütün parçalara bölünebilir. Ayrıca bu dönem çocuğunun gelişim düzeyine de uygun bir çalışma olur. Bu dönemde çocuk, toplumsal, psikolojik ve kültürel yönden bu ayrıma hazır durumdadır. İlköğretim çocuğu için ise bu çalışma yersizdir. Bu seviye, ayrıntıya inmeden bütün olarak ele alınan dönemdir. Burada yapılması gereken öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesine, bilimsel özelliklere, toplumun istek ve beklentilerine, doğal dengeyi sağlayan özelliklere göre belirlenmeli ve bunlar bir dersin kapsamı içinde öğrenciye sunulmalı ve kazandırılmalıdır. Öğrenciye ayrıntıya inilmeden tüm toplum için genel ve geçerli olan evrensel doğrular verilmelidir.

İlköğretim çağındaki çocuğun zihinsel yapısı tümdengelimden tümevarıma doğrudur. Çocuk ilk olarak bütünü algılar ve daha sonra onu anlamlandırmaya çalışır. Bu

dönemde parçaların öğretimine yani ayrıntıya inilmez. Öğrenci tümdengelim öğrenim yöntemini kullanarak daha farklı akıl yürütme yollarına ulaşır. İlköğretim düzeyindeki çocuk, somut işlemler döneminde dir. Günlük yaşamında karşılaştığı problemleri bile bir bütün olarak görür ve sorununu bir bütün olarak inceler. İşte burada sosyal bilimlerin de en önemli özelliği olan çok boyutlu düşünmeyi öğrenir. Bir sorunun birden çok sebebi olduğunu kavramaya başlar. Aynı durum sosyal bilimler için de geçerlidir. Sosyal bilimler bir durum karşısına birden çok duruma etki eden bir neden bulurlar, böylece bir olayın birçok boyutunu görürler. İşte bu özelliğinden dolayı Sosyal Bilgiler, öğrenciye bir bütünlük içinde sunulmalıdır. Mesela, ailesinden bir isteği olan çocuk, bu isteği yerine getirilmediği takdirde bunun birçok nedeni olduğunu düşünebilmelidir. Bu bağlamda, çocuğun toplumsal olayları anlayabilmesi ve çözebilmesi, çok boyutlu düşünebilmesi için, sosyal olgular bir bütünlük içinde verilmelidir. Eğer toplumsal olgular parça parça ele alınıp öğrenciye sunulursa, elde ettiği bilgileri yeni durumlara transfer etmede öğrenci hüsrana uğrayabilir. Ama benzer olgular bir arada verilirse, mesela aile ilgili öğrendikleri ilke ve genellemeleri okulu veya yaşadığı yer için düşünebilir. Yine ilçesiyle ilgili öğrendiği genellemeleri ili veya devleti için transfer edebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde temel değer insan ve doğal olarak insanın içinde bulunduğu ve sürekli etkileşim içinde bulunduğu toplumdur. Bu nedenle sosyal bilgilerin tüm konuları arasında çok sıkı bir bağ vardır.

Sosyal bilgilerin konuları arasında çok sıkı bir ilişki vardır; çünkü temele alınan insan ve toplumdur. Örneğin “İlimizde Yönetim” ünitesi ele alınınca, yönetimle ilgili ilkeler ve genellemeler hukuktan, üretim, dağıtım ve tüketimle ilgili olanlar ekonomiden, yeryüzü şekilleri ve yerleşim coğrafyadan, yapılan savaşlar, kurulan devletler, uygarlıklar, yetiştirilen tanınmış kişiler tarihten vb. alınarak işlenebilir. Böylece hukuk, ekonomi, coğrafya, tarih, kültür antropolojisi gibi değişik sosyal bilim alanları birlikte işe koşulabilir. Bu tutum, bazı gereksiz konuların tekrarını da önler. Ayrıca, öğrencinin gerçeği bir bütün olarak algılamasını, bilgiyi transfer etmesini, olgular arasındaki ilişkiyi görmesini, öğrendiklerini daha kolay hatırlamasını sağlayabilir (Sönmez, 1999: 19).

Yukarıdaki bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim öğrencisi için bir bütündür. Tarihten coğrafyaya, hukuktan sosyolojiye,

psikolojiye, ekonomiden toplum kültürüne kadar tüm parçalar bir bileşimdir. Somut işlemler döneminde olan öğrenci için toplu bir bütün olan Sosyal Bilgiler dersi, olayların birçok boyutunun kazandırılmasında son derece önemlidir. Burada öğretmenler de hedef ve davranışları seçerken titiz davranmalı, ayrıntıya inmeden öğrencilerin seviyelerine uygun olanları belirlemeli ve eğitim sistemine sokmalıdır.

1.1.1.3. Sosyal Bilgiler -Sosyal Bilimler İlişkisi

Sosyal bilimler ile Sosyal Bilgiler kavramlarının çoğu kez eş anlamlı olarak kullanıldıkları görülmektedir. Ancak, eğitim öğretim süreci içinde bu iki kavramın farklı olarak ele alındıklarını belirtmek gerekir. Sosyal Bilgiler öğretiminde içerik, genellikle sosyal bilimlerle ilgili disiplinlerden seçilmektedir. Bu bakımdan sosyal bilimler ile Sosyal Bilgiler, birer kavram olarak eş anlamlı olmasalar bile, aralarında yakın bir ilişki vardır (Can ve diğerleri, 1998:3).

Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir. (Sönmez, 1998:15) İnsanın; insanı, toplumu, yaşadığı çevreyi ve yönetenle olan ilişkisini anlama ve çabası sosyal bilimlerin doğmasına sebep olmuştur. Sönmez (1998:20) sosyal bilimleri, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanmaktadır. (Sönmez, 1998:2) Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular olabildiği gibi kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşan gerçek de olabilir.

Sosyal bilimler içerisinde tarih, coğrafya, hukuk, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, filoloji, eğitim vb. gibi toplum yaşamına dönük bilim dalları yer almaktadır. Sözü edilen bilim dallarının konu alanlarına bakıldığında organik bir bağla birbirlerine bağlı oldukları görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, bireyi sosyal yaşamda etkin, verimli, sorumlu ve kendi kendine yaşam sorunlarına karşı meydan okuyan bir modern insan olarak yetiştirmeyi hedefleyen disiplinler arası bir programdır (Duman ve İkiel, 2002:254). Sosyal Bilgiler dersi, ayrıca, demokrasi ya da cumhuriyet ülkelerini benimsettiği, toplumsal yaşamın, dünü, bugünü, yarını arasındaki ilişkiyi gösterdiği oranda amacına ulaşmış sayılır (Binbaşoğlu, 1981:40-42).

Sönmez (1998:32)' inde belirttiği gibi, Sosyal Bilgiler disiplinler arası bir disiplin olarak ele alınabilir çünkü; toplumsal yaşamı düzenleyen tüm ilke ve genellemeler bu alanın konusu içindedir. Sosyal Bilgiler dersi sosyal bilimlerin ortak bir bileşkesi olarak ele alınır. Bunun nedeni, Sosyal Bilgiler dersinde olgular bir bütün içinde verilmelidir; çünkü insan her türlü olguyu parça parça değil bir bütün içinde görür ve daha kolay öğrenir. Bu nedenle ilköğretimde çocuk toplumsallaşırken, her bilim dalıyla ilgili ilke ve genellemeler ayrı bir ders olarak değil, onların ortak noktaları bulunup birleştirilerek sunulmalıdır. Bütünü görüp anlamak ve ona uygun yaşamak daha kolaydır. Bu ilke ilköğretim çağındaki öğrencinin gelişim ve öğrenme ilkesine de uygundur (Sönmez, 1998:4-5).

Tüm bu alanlar kendilerine özgü bir bakışla toplumun bir parçası olan “insanı” incelerler. Kısaca sosyal bilimlerin çalışma alanlarını insanla-insan, insanla-toplum ve insanla-devlet arası ilişkiler oluşturur. Yani Sosyal Bilgiler bir bakıma tüm sosyal bilimlerin, felsefe ve diğer etkinliklerin ortak bir bileşkesi, onların kesiştiği bir alan, yani disiplinler arası bir disiplin olarak düşünülebilir.

Sosyal bilimlere ait akademik disiplinler, Sosyal Bilgilerin yapı taşlarıdır. Sosyal bilimlere ait olgular, bilgiler, kavramlar, genellemeler büyük ölçüde onun içeriğini meydana getirmektedir. Ayrıca, özellikle “sosyal bilim” ve “yansıtıcı araştırma - inceleme” yaklaşımlarına dayalı Sosyal Bilgiler öğretme-öğrenme süreçlerinde sosyal bilimlere özgü yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Öğrencilerden Sosyal Bilgiler derslerinde her şeyden önce olgusal bilgileri edinmeleri beklenmektedir. Problem çözebilme bakımından bu olguları öğrenmeleri büyük bir önem taşımaktadır. Farklı sosyal bilimcilerin günlük çalışmalarında kullandıkları araştırma, problem çözme ve bilgi üretme süreçleri, öğrencileri olgusal öğrenmeden çok daha zengin bir bireysel donanıma sahip bilmektedir. Bu bakımdan sosyal bilimcilerin kullandıkları süreçleri öğrenme ve uygulama, hatırlamaya dayalı öğrenmenin tamamlayıcısıdır. (Öztürk ve diğerleri, 2006:38)

1.1.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

“ Sosyal Bilgiler eğitiminin nasıl ve nerede başladığı kesin olarak belli değildir. Ancak insanlığın var olduğu andan itibaren sosyal bilimlerin ve fen bilimlerinin olduğu düşünülmektedir.” (Sönmez, 1999: 21). Çünkü insan bulunduğu ortam gereği sürekli

doğal ve sosyal çevresiyle etkileşim içerisinde. Bu durum da sosyal ve fen bilimlerin insanlık tarihiyle birlikte başladığını kanıtlar niteliktedir.

İlk yerleşik toplum olarak bilinen ve yazıyı bulan Sümerlerde okul vardır. Bu okullarda matematik, okuma yazma, astronomi gibi dersler verilmiştir. Ancak sosyal bilimler adı altında bir derse rastlanmamasına rağmen toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar öğretilmiştir, suç işleyenlerin cezaları tabletlerde yazılı bulunmuştur. Bu da sosyal bilimlere ait verilerin olduğunu göstermektedir. “Tarihte ilk kez, İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuştur. Antik Roma’da ise Trivial okullarında okuma yazma, hesap ve hukuk; gramer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, aritmetik, geometri ve felsefe dersleri verilmiştir.”(Sönmez:1999;21) Eski Çağ’a ait bu bilgiler bize tarihin başladığı bu dönemde Sosyal Bilgilerin eğitim sistemindeki yerini aldığını kanıtlamaktadır.

Orta Çağ’da eğitim sistemi din ağırlıklı devam etmiştir. Yukarıda saydığımız Sosyal Bilgilere ait derslerde bile din konuları hakim olmuştur. Bu durum Rönesans ve Reformun getirdiği yeniliklerle değişmeye başlamıştır. Yakın Çağ ile birlikte ise eğitim, din baskısından kurtulmuş ve zamanla laik düzene geçilmiştir.

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey milli toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin programı tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden düzenlenmiştir. Bu kavramın kabulü ise ilk kez yine Amerika Birleşik Devletleri’nde 1916 yılında Ulusal Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Komite bu kavramı; konusu doğrudan insan toplumunun teşkilatına ve gelişmesine toplumsal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana dair bilgiler, şeklinde tanımlanmıştır (Sönmez,1999: 22).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihi gelişimi

Türk Eğitim tarihinde, Türklerin İslamiyet’i kabul edişlerinden önce toplumsal yaşamla ilgili bir takım bilgi ve kurallarla, gelenek-görenekler çocuk ve gençlere öğretilmeye çalışılmıştır. İslamiyet’in kabul edilişinden sonra da daha çok İslam dinini temel alan konuların kazandırılması yoluna gidilmiştir. Osmanlılarda, özellikle sıbyan mektepleri

ve medreselerde din temeline dayalı bilgiler programda ağırlık taşıırken, Sosyal Bilimler içinde yer alan kimi dersler, kurumların öğretim düzeylerine uygun bir biçimde belirli saat ve sürelerde okutulmuştur. Bu durumun genel olarak Cumhuriyet dönemine dek sürdüğü görülür. (Can ve diğerleri, 1998:9) Bu dönemde medreselerde tarih, coğrafya, kelam, fıkıh, hadis, tefsir, ilmi-hal gibi dersler diğerlerinin yanında okutulmuş, bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin de kuralları öğrenciye kazandırılmıştır.

1845'te Osmanlı Padişahı Abdülmecit' in yayınladığı "Hat"da ilköğretimden "umumi cehaletin giderilmesi, genel öğretimin uygulanması ve dini eğitim ile hayati bir eğitim ve öğretimin verilmesi" beklenmektedir. Bu amaç 1923'e kadar hemen hemen hiç değişmemiştir. (Sönmez, 1998:35) Osmanlı döneminde sosyal bilgilerin kapsamına giren dersler ilk olarak II. Abdülhamit döneminde dönemin ilköğretim kurumları programlarına girmiştir. İlk başlarda sadece tarih ve coğrafya dersleri verilirken ilköğretim süresinin altı yıla çıkarılmasıyla daha önce okutulan tarih ve coğrafya derslerine ek olarak bugünkü vatandaşlık ve insan hakları dersi kapsamındaki bazı dersler de programa alınmıştır (Öztürk ve Dilek, 2004:73).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından bu programın özüne zarar verilmeden yine aynı derslere bazı değişikliklerle programlarda yer verilmiştir. Bu dönemde eğitim sisteminin kuruluşundan itibaren ortaokul ve liselerin müfredatları birçok defalar değiştirilmiş ve program geliştirme çalışmalarına sürekli olarak devam edilmiştir. Osmanlı eğitim sisteminde, orta derecedeki okulların müfredatları düzenli olarak ilk defa "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" ile belirlenmiştir. Cumhuriyet dönemine gelinceye kadar bu program birçok değişikliğe uğramıştır (Cicioğlu, 1985:167-169).

1924 yılında ilkokul üzerine üç yıllık "ortaokul"lar, bunun üzerine de üç yıllık "lise"ler kurulmuştur. 1924 yılında toplanan "İkinci Heyet-i İlmiye" de ortaöğretim örgütü ve müfredatları üzerinde geniş bir şekilde durulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında lise birinci devre denilen ortaokul müfredatına "İkinci Heyet-i İlmiye" nin çalışmaları sonucunda 1924 yılında kavuşulabilmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk ortaokul programının niteliğini taşıyan bu programda, sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve haftalık ders saati şöyledir. Malumat-ı Vataniye 7. ve 8. sınıfta 1'er saattir. Tarih dersi; 6,7 ve 8. sınıflarda haftada 2'şer saat olarak programa konulmuştur. Coğrafya dersi ise sadece 6. sınıflarda 2'şer saat olarak uygulanırken; 7. ve 8. sınıflarda haftada sadece 1 saat verilmekteydi (Cicioğlu, 1985:171).

1924 programı üç yıl uygulandıktan sonra, öğretmen ve ilgili müfettişlerin raporlarına dayanılarak tarih, coğrafya, riyaziyat programlarında değişiklik yapılmıştır. 1927 yılından itibaren değiştirilmiş şekliyle uygulanan ortaokul programındaki Sosyal Bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin kapsadığı haftalık ders saatleri ise şu şekilde belirlenmiştir: Vatan_1 Malumat dersinin saatinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. 1924'te olduğu gibi sadece 7. ve 8. sınıflarda haftada 1'er saat olarak uygulanmıştır. Tarih dersi ise 1924 yılından farklı olarak 8. sınıflara 1 saat daha eklenerek haftada toplam 3 saat olarak işlenmekteydi.

1931–1932 programında köklü bir değişme ve özel öğretim programlarında özellikle tarih ve yurt bilgisi derslerinde yeni bir görüş getirilmiştir. 1924 yılından beri kısmen değiştirilerek uygulanan “orta mektep müfredatı” yedi yıllık bir deneyimden sonra köklü değişmeyi gerektirmiştir. Tarih programında Türk ulusunun Orta Asya’ dan bütün dünyaya yayıldığı ve bu uygarlığın öncüsü olduğu tezi savunulmuştur. Programda diğer bir önemli değişiklik yurt bilgisi derslerinde görülmektedir. Ortaokulun her üç sınıfında okutulması istenilen bu derste, öğrenciye millet, devlet, demokrasi, cumhuriyet, hürriyet ve eşitlik gibi kavramlar öğretilmektedir. Bu programların hazırlanmasında Atatürk bizzat çalışmıştır. Atatürk, müfredatların başarılı olup olmadıklarını denetlemek amacıyla sık sık okullara giderek derslere girmiş, imtihanlarda bulunmuş, bizzat öğrencileri imtihan etmiştir (Cicioğlu, 1985:173–174).

1931–1932 yıllarında değiştirilen ortaokul programında Sosyal Bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri ise şöyle belirlenmiştir; tarih dersi 6-7-8. sınıfların tümünde gösterilen bir ders olup, 6. ve 7. sınıflarda 2’şer saat, 8. sınıfta ise 3’er saat olarak eğitimi verilmekteydi. Coğrafya dersi de 6. ve 7. sınıflarda 2’şer saat, 8. sınıflarda 1 saat gösterilmekteydi. Yurt bilgisi dersi ise tüm sınıflarda haftada 1’er saat olarak yer verilmiştir.

1935 yılında programların yeniden gözden geçirilerek düzenlenmesi için Kültür Bakanlığı (Milli Eğitim Bakanlığı) program komisyonu kurmuştur. Bu komisyonlar programlarda teorik bilgilere fazlaca yer verildiği görüşünde birleşerek yeni öğretim kılavuzu hazırlamıştır. Bu kılavuzlar 1935–1936 öğretim yılında denenmiş ve yeniden değişiklik yapma gereği duyulmuştur. (Cicioğlu, 1985:180) İlk defa millî eğitimin amaç ve ilkelerine bu programda geniş olarak yer verilmiş; eğitim-öğretimde öğrencilerin gelişim özelliklerinin de göz önünde bulundurulması istenmiştir (Kalaycı, 2004:36).

1937–1938 ders yılında uygulanan programda Sosyal Bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri ise şöyledir: Tarih ve coğrafya dersleri 6-7-8. sınıfların hepsinde haftada 2’şer saat okutulurken, Yurt Bilgisi ise; sadece 7. ve 8. sınıflarda haftada 2’şer saat okutulmaktaydı (Cicioğlu, 1985:182).

1937–1938 programı, bir yıl denendikten sonra, 1938–1939 öğretim yılından itibaren 11 yıl uygulanacak olan müfredat hazırlanmıştır. 22–31 Ağustos 1949’ da toplanan “Dördüncü Milli Eğitim Şurası” yeni hazırlanan ortaokul programını incelemiştir. 1949 ortaokul programı projesi üzerinde çalışan komisyon, program taslağını Türk toplumunun ve mevcut hayat şartlarının istediği insanı yetiştirme yolunda ortaokulları özlenen müessese haline getirebilecek nitelikte görmüştür. Yeni programda temel anlayış ilkokul ve ortaokulun bir birine yaklaştırılması, ikisi arasında bir uyum gerçekleştirilmesi, ortaokulu bitiren bir öğrenciyi ister hayata atılsın, isterse daha üst öğrenimine devam etsin kendisine gerekli olacak temel davranışların verilmesi esasına dayanmıştır. (Başar, 2004:418) Kurulan komisyon, yeni ortaokul program taslağını eğitim-öğretim anlayışı ve uygulanışı bakımından ilkokul programına paralel ve uyum sağlayıcı olarak görmüş, ortaokullarımızın istenilen düzeye çıkarılması için çalışmalar yapmıştır. 1949 yılından 1970 yılına kadar ortaokullarda uygulanan programda Sosyal Bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri şöyledir: Tarih dersi tüm sınıflarda aynı olup haftada 2 saat olarak programa dahil edilmiştir. Coğrafya dersi; 6. ve 7. sınıflarda 2’şer saat,8. sınıflarda ise haftada 1’er saat olarak yer almıştır (Cicioğlu, 1985:184).

1949 yılından beri uygulanmakta olan ortaokul programı 1970 yılında günün şartlarına göre yeniden ele alınarak düzenlenmiştir. Bu programda, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri “Sosyal Bilgiler” adı altında toplanmıştır (Cicioğlu, 1985:187).

Sosyal Bilgiler dersi Türkiye’de ilk önce 1952 yılında İlk öğretmen Okulları Programına Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi dersleri yerine konulmuştur. 1952 yılında toplanan V. Milli Eğitim Şurası’nda da ilk ve orta dereceli okullarda okutulması kararlaştırılmıştır. (Binbaşıoğlu, 1981:39) Okullarımız için Sosyal Bilgiler pek eski olmayan bir derstir. Sosyal Bilgiler dersi 1968–1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970–1971 yılında da deneme niteliğinde ortaokullara girmiştir. (Türk Eğitim Derneği, 1995:22) Bu programın haftalık ders saati 6-7-8. sınıfların tamamında hafta 4 saat olarak yer almıştır (Cicioğlu, 1985: 187).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi dokuzuncu Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitimin amaçlarına uygun olarak, temel eğitimin 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar Sosyal Bilgiler programını geliştirmiş ve 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararıyla kabul edilmiştir (Türk Eğitim Derneği, 1995:28).

1974 yılından itibaren program deneme dönemini tamamlayarak son şekli ile uygulamaya koyulmuştur. Beşinci Milli Eğitim Şurası'nda Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerinin "Sosyal Bilgiler" adı altında toplulaştırılmasında "iki mihver dersten birisi olarak" gözetilen amacın bu dersleri "sadece biri birine eklemek değil, bir hadiseyi veya bir problemi çeşitli bilgi ve anlayış açısından incelemek ve araştırmak imkânlarının sağlanması" olduğu belirtilmiştir. 1975–1976 öğretim yılında uygulamaya konulan ikinci kademe Sosyal Bilgiler programı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 26.04.1985 tarih ve 64 sayılı kararıyla uygulamadan kaldırılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi 1985–1986 öğretim yılından itibaren "Milli Tarih", "Milli Coğrafya" ve "Vatandaşlık Bilgileri" adı altında üç derse ayrılmıştır. (Güngördü, 2002:132) Bu programda Sosyal Bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri şöyledir: Milli tarih; 6. ve 7. sınıfta 2'şer saat. Milli Coğrafya; 6. ve 7. sınıflarda 2'şer saat. Vatandaşlık Bilgileri dersi ise sadece 8. sınıf programında yer almakla birlikte haftada 3 saat olarak yer almıştır (Şahin, 2003:87).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile ilköğretim okullarında 1986 yılından beri uygulanan program uygulamadan kaldırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen "Sosyal Bilgiler" dersi öğretim programı uygulamaya konulmuştur. (Anıl, 1999:24) Bu programın haftalık ders saati ise şöyledir: Sosyal Bilgiler Dersi 4-5-6-7. sınıflarda haftada 3'er saat olarak yer almıştır. 8. sınıflarda ise Sosyal bilgiler dersi yer almamakla birlikte diğer sınıflarda işlenmeyen T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi de haftada 2 saat olarak okutulmaya başlanmıştır.. Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi ise haftada 1 saat olarak 7. ve 8. sınıflarda programa dahil edilmiştir (MEB, 2000:7).

Böylece 1997–1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir. Türkiye' de Sosyal Bilgiler öğretim programları, felsefi temeller bakımından ABD' deki programlardan pek farklı olmamakla birlikte, iki ülkedeki öğretim yaşantıları arasında her zaman büyük farklar

ola gelmiştir. Bunun nedenlerinden biri, ilkeldeki bu çağdaşlığa karşın, Türkiye’deki programlarda içeriğin bu ilkelere hiçbir şekilde bağdaşmayacak bir biçimde gereksiz bir bilgi yığınına öğrencilere dayatmayı aktarmasıdır (Öztürk ve Dilek, 2004:75).

Kuşkusuz ABD’de başlatılan Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’yi de etkilemiştir. Türkiye’de ilköğretim programlarında yer alan tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 1962 ilköğretim programı taslağından “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. 1968 ilköğretim programında 1970’de ise ortaokulda (ilköğretim ikinci kademe) bu dersler Sosyal Bilgiler adını almıştır. 1968 programı hazırlanırken “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinden etkilenildiğini söylemek mümkündür. Programda bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Ancak, Türkiye’de bu hareketi destekleyecek öğretim materyallerinin bulunmaması ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları, geleneksel yaklaşımın devam etmesine neden olmuştur. Bu nedenle Sosyal Bilgiler halen tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının bir toplamı olarak algılanmaktadır (Erden, Tarihsiz:6-7).

Cumhuriyetten günümüze kadar program geliştirme çalışmaları süre gelmiştir. Son olarak 4. , 5. , 6. , 7. ve 8. sınıf Sosyal Bilgiler programının pilot uygulaması 2005-2006 öğretim yılında 9 il ve 120 ilköğretim okulunda yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’ nun 07.08.2006 tarih ve 333 sayılı “İlköğretim Sosyal Bilgiler (6 ve 7. Sınıflar) Dersi Öğretim Programında Değişiklik Yapılması” kararı ile 2006–2007 öğretim yılında önce altıncı sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. Bu eğitim-öğretim yılında (2007-2008) ise 7. sınıflarda uygulanmaya geçilmiştir.

4, 5, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve oranları ile ders saat süreleri Tablo 1 ve Tablo 2 ve Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4. ve 5. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Üniteler	5. Sınıf Üniteler
Birey ve Kimlik	Herkesin Bir Kimliği Var	Haklarımı Öğreniyorum
Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	Ürettiklerimiz
Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki Var	Gerçekleşen Düşler
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	Toplum İçin Çalışanlar
Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	Bir Ülke Bir Bayrak
Küresel Bağlantılar	Uzaktaki Arkadaşlarım	Hepimizin Dünyası
Zaman, Süreklilik ve Değişim		

Kaynak: MEB (2005:10)

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri

Öğrenme Alanı	Üniteler	Kazanım Sayıları	Oranı (%)	Ders Saati
1-Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	7	14	15
2-İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	5	14	15
3-Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin Kaynakları	7	17	18
4-Küresel Bağlantılar	Ülkemiz ve Dünya	5	11	12
5-Kültür ve Miras	İpek Yolunda Türkler	8	20	21
6-Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin Serüveni	5	14	15
7-Bilim, Teknoloji ve Toplum	Elektronik Yüzyıl	5	10	12
8-Zaman, Süreklilik ve Değişim				
	TOPLAM	42	100	108

Kaynak: MEB (2005:11)

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri

Öğrenme Alanı	Üniteler	Kazanım Sayıları	Oran (%)	Ders Saati
1. Birey Ve Toplum	İletişim Ve İnsan İlişkileri	6	8	9
2. İnsanlar, Yerler Ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	5	11	12
3. Kültür Ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	8	23	24
4. Üretim, Dağıtım Ve Tüketim	Ekonomi Ve Sosyal Hayat	5	14	15
5. Bilim, Teknoloji Ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	5	11	12
6. Gruplar, Kurumlar Ve Sosyal Örgütler	Bir Arada Olmak İçin	5	8	9
7. Güç, Yönetim Ve Toplum	Yaşayan Demokrasi	5	11	12
8. Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	6	14	15
9-Zaman, Süreklilik ve Değişim				
	Toplam	45	100	108

Kaynak: MEB (2005:11)

1.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî

bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.

7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.

13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB,2005).

1.2. Kavram Öğretimi Ve Hatırlama Üzerinde Etkili Olan Hususlar

1.2.1. Kavram Nedir?

Yaşadığımız dünyada sayısız nesne, olay ve düşünce bulunmaktadır. İnsanın tüm bunları aklında tutabilmesi, bunların tamamı hakkında bilgi sahibi olabilmesi mümkün değildir. İnsanların yaşadığı evrende, nesnelere hakkında bilgi edinebilmesi ve düşünebilmesi için öncelikle bu nesne ve olayların bir ismi olmalıdır. Bu nedenle benzer özelliklere sahip olay, düşünce ve objelere bir isim verilerek gruplamalara gidilmiştir (Erden,1998:202). İşte burada devreye giren kavram, olayları, eşyaları, insanları ve düşünceleri benzer özelliklerine göre gruplandırma sonucunda bu gruplara verilen addır. Yapılan bu gruplama sonucunda birbirinden ayrılan düşünce birimleri sözcük ya da sözcükler olarak zihnimizde yer alır. Bu düşünceyi ifade etmekte kullandığımız sözcükler kavramlardır (Taşpınar, 2005:110).

Nesnelerin adlandırılması soyut olan düşünme sürecini dil aracılığıyla somutlaştırır. Bunun için de en temel araç sözcüklerdir. Sözcükler, düşünmemizi sağlayan sembollerdir. Dünya o kadar farklı nesnelere doludur ki bunların hepsini ayrı ayrı isimlendirmek zor olduğu gibi, her birini aklımızda tutmak da imkânsızdır. Nasıl insan zihni bilgileri organize ediyor ise ortak özelliklere sahip nesnelere organize edilmesi gerekir. İşte sözcüklerin en önemli işlevi budur. Sözcükler nesnelerin ortak adı, simgesidir (Yükselir,2006:10). Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenir, kavramları sınıflar ve aralarındaki ilişkileri bulurlar. Böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider.

Kavramlar, düşünce sürecimizin çok önemli bir parçasıdır. Çünkü onlar uğraşmak durumunda olduğumuz bir olay ve fikirden anlam çıkarmamıza yardımcı olur. Çevremizi oluşturan etmenleri kolaylıkla anlayabilmemizi sağlar. Bu sebeptendir ki kavramları sıkça kullanırız ve dilimizde de karmaşık fikirleri ifade edebileceğimiz çok sayıda soyut kavramlar yer almaktadır.

Kavramlar üzerine farklı tanımlamalar da yapılmıştır. Bunlardan birkaçı aşağıda yer almaktadır;

Kavram, nesnelerin ya da olayların ortak özelliklerini kaplayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım; tek bir nesnenin (bireysel kavram) ya da bir nesnelere sınıfının (genel kavram) özünü belirleyen, birbirleriyle bağlantılı niteliklerin ya da özel belirtilerin (özelliklerin) bir sözcükte düşünülmüş olan birleşimidir (TDK, 2008).

Carter'e göre kavram, kümelerin ya da sınıfların birbirinden ayırt edilmesinde, ortak öğeleri ya da özellikleri simgeleyen düşündür. Enç'e göre ise kavram, herhangi bir nesne ya da olayın temel öge ve özelliklerini kapsayan soyut düşündür. George, kavramı nesnelerin ortak ögesi olarak tanımlamaktadır. Viaud ise kavramı soyutlanmış ve genelleştirilmiş simge olarak tanımlamaktadır (Akt.Demirkan, 2003:34).

Ülgen'e göre kavram, insan zihninde anlaşılan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formu/yapısıdır, bir değişkendir, bir sözcükle ifade edilir. Senemoğlu ise kavramı, benzer nesnelere, insanları, olayları, fikirleri, süreçleri gruplamada kullanılan bir kategori olarak tanımlamıştır. Doğanay'a göre ise kavram, olgular kategorisini temsil eden bir sözcük ya da cümle ile ifade edilen ve bundan dolayı olguya göre düşünülmesi biraz daha zor olan soyut bir düşüncedir (Akt.Yükselir,2006:12).

Bu bilgiler ışığında kavram; yaşadığımız bir olayın veya öğrendiğimiz bir nesnenin genelleştirilmiş ve sembolleştirilmiş halidir. Kısaca kavram, deneyimlerimizin sıkıştırılmış halidir . Kavram, olgudan soyutlamaya geçilirken atlama taşlarıdır. Başka bir deyişle soyutla somutun düğüm yerleridir.

1.2.2. Kavramların Özellikleri ve Sınıflandırılması

Ülgen (2001:101-108) de kavramın özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

1. Kavramlar, insan tecrübesine dayalı olarak zaman içinde değişirler.
2. Objeler ve olayların algılanan özellikleri bireyden bireye değişebilir.
3. Kavramın orijinali (prototiple) vardır.
4. Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın üyesi olabilirler.
5. Kavramlar objelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar.
6. Kavramlar çok boyutludur.

7. Kavramlar kendi içlerinde, özelliklerine uygun belli ölçütlere göre gruplanabilirler.

8. Kavramlar dille ilgilidir.

Kavram tanımı ve kavramların genel özelliklerini göz önüne aldığımızda kavramlar sayesinde evrendeki nesnelere, olayları hatta somut olmayan, duyu organlarımızla algılayamadığımız “soyutları” dahi kategorize edebildiğimizi görürüz. Bu da bizim daha kolay düşünmemize ve öğrenmemize önemli katkı sağladığı gibi, olaylara geniş bir açıdan bakmamızı da sağlamaktadır.

Kavramlar kendi içinde de sınıflandırılabilirlerdir. Bu kısımda kavramların sınıflandırılması bir başka deyişle çeşitleri, bu konuda eser vermiş uzmanların görüşleri doğrultusunda analiz edilecektir.

Ülgen kavramları iki kategoride incelemiştir. Bunlar; genel ve özel anlamda kavramlardır. Genel anlamda kavram, insan zihninde anlaşılan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi yapısıdır. İnsanlar benzerlikleri ve farklılıkları birbirinden ayırırlar. Örneğin; yaprakları, kökleri, dalları, hacimleri, meyveleri ve üreme biçimleri açısından değişebilen ağaçların ortak yanları bu özellikleri taşımasıdır. Bu algılarla zihnimizde oluşturduğumuz imaj, ağaç olarak adlandırılır. Kavramların genel anlamlarının yanında, bir de özel kullanıldığı alana göre değişebilen anlamları vardır. Örneğin, genel anlamda gelişme olumlu yönde ilerlemeye işaret eder. Ekonomide gelişme ya da ekonomik gelişme, kaynakların üretimi ve tüketimindeki artış anlamını taşır. Biyolojide gelişme, vücut organlarının is görüsünü yapabilmek için, sistemli bir biçimde olumlu yönde değişmesidir. Davranış bilimlerinde gelişme ise, bireyin algılama yorumlama ve hareket sisteminin koordinasyonundaki ilerlemedir (Ülgen,2004:107–108).

Özlem, yaptığı çalışmada kavramların anlamlarına göre kavramları beş maddede sınıflandırılmaktadır. Bunlar:

1. Somut ve soyut kavramlar,
2. Genel ve tekil kavramlar,
3. Kolektif ve üleştirimsel kavramlar
4. Açık ve seçik kavramlar

5. Olumlu ve olumsuz kavramlardır (Özlem, 1996).

Hem mantıkçı hem felsefeci olan Abdulkadir Çüçen ise kavram türlerini felsefi ve bir mantıksal çerçeve içerisinde değerlendirmiştir. Onun sınıflandırması da Özlem'in yaptığı sınıflandırma ile benzerlikler taşımaktadır. Ancak Özlem'in sınıflandırmasına ek olarak bağıl ve bağıl olmayan kavramları da eklemiştir.

Bunlar:

1. Sınıflandırıcı kavramlar (cins-tür)
2. Karşılaştırmacı kavramlar (daha-çok)
3. Niceliksel kavramlardır (sıcaklık yerine ısı) (Çüçen,1997) .

Akgün, "*Fen Bilgisi Öğretiminde Kavramlar*" adlı kitabında öğrenme yollarına bakarak kavramları algılanan, betimlemeli ve kuramsal olarak üçe ayırmaktadır.

1. Algılanan Kavramlar: insanın dış dünyadan duyu organları yardımı ile oluşan kavramlardır. "Siyah", "aydınlık", "küçük" gibi sözcükler insanın dış dünyadan duyu organlarının verdiği izlenimler sonucu oluşur ve anlam kazanır. "Açlık", "ağrı" vb. gibi kavramlar da insanın kendi içindeki uyarıcıları algılaması ile öğrenilir. Bu şekilde öğrenilen kavramlara "algılanan kavramlar" denir.

2. Betimlemeli Kavramlar: Dış dünyadaki varlıklarla doğrudan etkileşen insan, varlık ve olayların gözlenebilir özelliklerini özetleyerek açıklamaya ve onlara anlam vermeye çalışır. Bu yolla edinilen kavramlara "betimlemeli kavramlar" denilir. Örneğin; "daha hafif, önceden, tepesinde" sözcüklerinin anlamları, eşya ve olayların niteliklerinin karşılaştırılmasından çıkmıştır.

3. Kuramsal Kavramlar: Bazı kavramlar dış dünya ile doğrudan etkileşimle değil, zihin operasyonu ile öğrenilir. "Sıcaklık", termometrenin gösterdiği derece şeklinde anlaşıldığından betimlemeli bir kavramdır. Ancak, moleküllerin ortalama kinetik enerjisinin ölçümü diye tanımlanması ise, kuramsal düşünceden (kinetik teori) hareketle ifade edildiğinden kuramsal bir kavramdır (Akgün,2001:106).

1.2.3. Kavram Öğretimi Ve Kavram Öğretiminde Sunulması Gerektiği Düşünülen Kavramın Özellikleri

Kavramın sunulmasına ilişkin özellikler şunlardır:

- Kavramın olumlu ve olumsuz örnekleri
- Örneklerin sırası
- Sürekli çevrim
- Yönergeler
- Kavramın sunusunda kullanılan öğretim yöntemleri
- Kavram Özelliklerinin Benzerliği

Aynı anda sunulan farklı kavramların birbirine benzerliği öğretimi kolaylaştırır. Öğretim sırasında benzer ve yakın örneklere yer verilmelidir. Eş zamanlı kavramın yakın örnekleri verilirse, örneklerin benzerliği de yüksek olur. Örneğin; kare öğretilirken birinci sunumda aynı ölçülerde, aynı malzemede ve aynı renkte iki şekil verilir. Sonraki sunumda nesne sayısı artırılarak üçe çıkartılır. Bir sonraki sunumda ek olarak şekillerin boyutları değiştirilir. Örnekte aşamalı olarak kavramın ilişkisiz nitelikleri farklılaştırıldı.

Kavramın yakın ya da benzer nitelikleri ile yapılan öğretime karışık olmayan sunu denir. Birden fazla farklı kavramın aynı anda verildiği sunuya ise karışık sunu denir. Karışık sunuda örneklerin benzerliği az olduğu için öğretim güçleşir.

Kavramın Olumlu ve Olumsuz Örnekleri

Olumlu örnekler kavramı örneklerken, olumsuz örnekler kavramı örneklemeyen örneklerdir. Olumlu örnekler kavramı tanımlayan özellikleri belirler, olumsuz örnekler kavramı tanımlamayan özellikleri taşır. Örneğin; kare kavramı öğretiminde kırmızı kare, sarı kare olumlu örneklerdir; kırmızı üçgen, sarı üçgen olumsuz örneklerdir.

Kavram öğretimi tek örnekle yapılamaz; çünkü tek örnekle yapılan sunuda, çocuk kavram hakkında birçok farklı düşünce edinebilir ve asıl öğretilmek istenen kavramı öğrenmesi imkânsızlaşabilir. Örneğin; karenin öğretiminde kağıda çizilmiş kare, kartondan yapılmış kare, kumaştan yapılmış kare kullanıldığında, çocuk karenin birçok şeyi temsil ettiğini düşünebilir. Olumlu ve olumsuz örnekler kullanıldığında ve örnek sayısı artırıldığında kavramla ilgili düşünce sayısı azalır. Tek örnekli sunuda kare; kumaş olarak, kağıt olarak, karton olarak ve çizgi olarak düşünülebilir fakat kartondan

yapılmış kare ile birlikte kartondan yapılmış üçgen sunulduğunda, çocuk karenin karton olmayacağı fikrine varır.

Olumlu örnekle olumsuz örnek arasındaki benzerlik ne kadar çok olursa öğretim de o kadar kolay olur. Örneğin; bir kenarı 4 santimetre kartondan yapılmış kırmızı kare, bir kenarı 4 santimetre kartondan yapılmış kırmızı üçgen birlikte sunulduğunda, çocuk karenin boyutla, kırmızıyla ve kartonla ilgili olmadığını düşünür.

Sunulan bütün olumlu örneklerin ayırıcı olmayan niteliklerinin aynı olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca olumlu örnekteki ayırıcı nitelikler bütün örneklerde bulunmalı ve asla olumsuz örnekte yer almamalıdır.

Kavram öğretimini kolaylaştırmak için hem olumlu hem de olumsuz örneklerin bir arada sunulması ve olabildiğince somutlaştırılması gerekir. Önce olumlu örnekler, sonra da olumsuz örnekler sunulabilir ama örneklerin aynı anda sunulması öğretimi kolaylaştırır. Örneğin, bu kırmızıdır ama bu kırmızı değildir, bu karedir ama bu kare değildir vb. Öğretim sırasında olumlu örneklere daha çok yer verilmelidir.

Örneklerin Sırası

Kavramın olumlu ve olumsuz örnekleri, hem tek tek gösterilebilir hem de bir arada gösterilebilir. Örnekler tek tek sunulurken önce olumlu ya da olumsuz örnek sunulabilir. Örneklerin kolaydan zora doğru sıralanmasına dikkat edilir. Sunulan örnek çocuğun tepkisinden sonra geri çekilir ve bir sonraki örnek sunulur. Bütün örneklerin bir arada gösterildiği sunumda örnekler geri çekilmez.

Karşılaştırmalı olmayan kavramların öğretiminde hem olumlu örnekle, hem de olumsuz örnekle başlanabilir. Üstünde, yanında, içinde vb. karşılaştırmalı olmayan kavramların öğretiminde olumsuz örnekle başlanırsa önce iki olumsuz örnek kullanılır, ardından üç olumlu örnek verilir ve bunu da bir olumsuz örnek izler. Daha sonra öğretimin seyrine göre olumlu ve olumsuz örneklerin sunusuna devam edilir. Karşılaştırmalı olmayan kavramların öğretiminde olumlu örnekle başlanırsa önce üç olumlu örnek kullanılır, ardından iki olumsuz örnek verilir ve bunu da olumsuz bir örnek izler.

Olumsuz örneğin bir önceki olumlu örnekten, olumlu örneğin de bir önceki olumsuz örnekten çok az farklı olmasına dikkat edilir. Karşılaştırmalı olmayan kavramlar olumlu örnekle sunulduğunda daha kolay öğretilir. Karşılaştırmalı olmayan (dik, eğik, üstünde,

içinde vb.) bazı kavramların hem olumlu hem de olumsuz örneklerinin bir arada sunulması, öğrenme kapasitesi yüksek olan çocuklar için önerilir.

Karşılaştırmalı kavramların öğretiminde de hem olumlu örnekle, hem de olumsuz örnekle başlanabilir. Daha büyük, daha az, daha kısa vb. karşılaştırmalı kavramların öğretiminde olumsuz örnekle başlanırsa, öncelikle bir başlangıç noktası belirlenir ve bu noktanın çok yüksek veya çok düşük olmamasına özen gösterilir. Olumlu ve olumsuz örnek sayıları karşılaştırmalı olmayan kavramlarda sunulan örnek sayısı kadardır. Örnekler arasındaki farkların en az olması tercih edilir. Bütün sunumlarda öğretimin hemen ardından değerlendirme yapılır.

Sürekli Çevrim

Örneği sunarken bir örneğin bir boyutunu değiştirerek yeni örnek oluşturma sürekli çevrim olarak adlandırılır. Sürekli çevrimin kullanılması örneklerde uygun değişikliği yapmayı sağlar. Sürekli çevrimi kullanarak bir örnek yaratıldığında ardından gelen örnek, bu örneği değiştirerek oluşturulur (Tuncer, Altunay, 2004). Kavramın olumlu ve olumsuz örneği aynı materyalle yapılır. Örneğin eğik kavramının sunumunda kalem önce dik tutularak olumsuz örnek oluşturulur ve “eğik değil” denilir, ardından kalem yatay hale getirilerek ikinci olumsuz örnek oluşturulur ve “eğik değil” denilir. Daha sonra kalem, sırayla üç farklı pozisyonda eğik tutularak olumlu örneğe dönüştürülür ve her defasında “eğik” denilir. Sürekli çevrimle karşılaştırmalı olmayan kavramların sadece bazıları öğretilir.

Yönergeler

Yönerge verme, çocuğa yaptırılmak istenen davranışı yapması için emir vermektir. Komut, direktif, talimat verme, yönerge vermeyle eş anlamlıdır. Yönergeler açık ve sade olmalıdır; süslü ve nezaket bildiren sözcüklerden oluşan yönergeler, çocuklar tarafından anlaşılabilir.

Kavram öğretiminde yönergeler seçilirken çok dikkatli olunmalıdır. Kullanılan yönergeler çocuğun dikkatini yönergeye değil, kavrama çekmelidir. Sunulan örnekler için kullanılan ifadeler aynı kavramı temsil eden her örnek için aynı olmalıdır. Eğer her örnek için veya bir örnek için birden fazla tekrar durumunda yönergeler değiştirilirse çocuğun dikkati yönergelere yönelir. Örneğin; birinci sunum için, “bu kırmızı ama bu kırmızı değil” denildiğinde ikinci sunum için de aynı ifadeler kullanılmalıdır. Eğer

ikinci sunum için, “bu kırmızı ama şu kırmızı değil” denilerek küçük bir farklılık yapıldığında dikkatin yönergeye odaklanmasına yol açabilir. Doğal dille yapılan öğretimlerde yönergeler farklılaşabilir.

1.2.4.Kavram Öğretim Modelleri

Kavram, yaşadığımız bir olayın veya öğrendiğimiz bir nesnenin genelleştirilmiş ve sembolleştirilmiş halidir. Kısacası, deneyimlerimizin sıkıştırılmış halidir (Gürdal ve diğ., 2001:). Öğrenmemizin ve düşünmemizin temel aracı olan kavramlar, insanların deneyimlerine bağlı olarak zaman içinde değişirler. Başlangıçta çok az ve sınırlı sayıda olan kavramların sayısı her geçen gün artarak daha karmaşık bir hal alır. Özellikle insanların rastlantı sonucu ve tesadüfen öğrendiği kavramlar eksik ya da yanlış olabilir. Bu eksiklik ya da yanlışlık ise gerek düşünme sürecinde gerekse öğrenmede önemli hatalara neden olabilmektedir. Oysa planlı bir eğitimle çocuklara gerekli olan kavramların doğru öğretilmesi mümkün olur.

Kavramların düşünme sürecinin temeli olduğu düşünüldüğünde, planlı eğitimde kavramların doğru öğretimi bir zorunluluk olduğundan şüphe yoktur. İnsanların konuşma dili kavramlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla insan, kavramlar aracılığıyla konuşmaktadır. Bundan dolayı sağlıklı ve doğru bir iletişim için de kavram öğretimine planlı eğitim içerisinde yer verilmesi ve kavramların doğru öğretilmesi bir zarurettir.

Kavramların öğretimi esnasında dikkate alınması gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlar; çocuğun yaşı, önbilgileri ve kavramın niteliğidir. Her kavramın aynı şekilde ve aynı sırayla öğretilmesi uygun olmayabilir. Örneğin soyut bir kavram olan devlet ile somut bir kavram olan orman öğretilirken kullanılacak araçlar farklı olacağı gibi çocukların bu kavramlar hakkındaki ön bilgilerinin de farklı olma ihtimalleri yüksektir. Diğer taraftan örneğin 9 yaşındaki bir çocuk ile 12 yaşındaki bir çocuk kavramları farklı algılayacakları için öğretirken yaş özelliklerine uygun yöntemler kullanılması gerekir (Yükselir, 2006:25).

Görüldüğü üzere her yaş gurubuna, her kavramın, her zaman, aynı düzeyde ve aynı yöntemle öğretilmesi söz konusu olamaz. Bundan dolayı öncelikli olan hangi kavramların hangi yaş gurubuna, ne zaman, ne düzeyde ve nasıl öğretileceğidir. Öğretilecek bilginin seçilmesi ve sıralanması ile ilgili iki temel strateji bulunmaktadır. Bunlar Mikro ve Makro Stratejilerdir.

Kılıç'ın (2004) çalışmasında Makro stratejiler, yapılandırma stratejileri veya birimler arası stratejiler de denmektedir. Makro stratejiler, birden fazla bilgi biriminin öğretilmesini, diğer bir deyişle öğretilecek birimleri sıralama, sentezleme ve özetleme ile ilgili olan stratejilerdir. Sıralama, öğrenciye sunulacak olan içerik birimlerinin sıralarının belirlenmesi, sentezleme ise birimler arasındaki ilişkilerin öğrenciye gösterilmesini açıklamaktadır (Akt.Yükselir, 2006:25).

Mikro stratejiler ise öğrenciye bilgiyi verimli bir biçimde kazandırmak için tasarlanmıştır. Mikro stratejiler daha çok bilginin belleğe kaydedilmesiyle ilgilidir. Bilginin verimli biçimde kazandırılması ise, daha az zaman, daha az hata ve daha az maliyet anlamındadır (Akt.Kılıç,2004:24). Coşkun'un (1999; 2007) çeşitli kaynaklardan aktardığına göre kavram öğretimi, ilke öğretimi, işlem öğretimi olarak rastlanan bilgiler mikro strateji kapsamında sayılmaktadır ve tek bir kavram, ilke ya da işlemin öğretilmesini amaçlamaktadır. Mikro stratejiler, olgu, kavram, işlem, ilke gibi tek bir içerik biriminin öğretilmesi ile ilgili stratejilerdir. Bundan dolayı Mikro stratejilere sunu stratejileri veya birim içi stratejiler de denmektedir.

Kavram öğrenme tıpkı diğer öğrenmeler gibi bireyin doğumuyla başlayıp ölümüyle biten biten bir süreçtir. İnsan, hayatının çocukluk döneminde, sonrasına göre daha fazla kavram kazanır. Bu kazandığı kavramların bazılarını formal bazılarını ise informal yollarla edinir. İnfomal yolla, hayatın içinde ve çoğu zaman rastlantısal olarak, tesadüfen öğrenilen kavramlara göre formal kavramlar okullarda planlı olarak öğrenilir, öğretilir (Doğan 2007:15-17).

Sosyal bilgiler öğretiminde çok önemli yeri olan kavramlar aslında düşüncenin de temel taşlarıdır. Bu sebeple kavram zenginliği, açıklığı, bireyin anlayarak öğrenmesinde önemli bir etkidir ve bu sebeple okulda kavramların öğretilmesi çok önem taşır (Fidan, 1985). Sosyal Bilgiler derslerinde kavram öğretiminde kullanılabilen farklı yöntem ve stratejiler bulunmaktadır. Bunların başlıcaları;

- Martorella'nın Kavram Analizi,
- Klausmeir'in Kavram Oluşturma Modeli,
- Merrill-Tennyson'un Kavram Kazanımı Stratejisi,
- Hilde Taba Kavram Öğretimi Stratejisi,

- Joyce ve Weil'in Kavram Kazanımı Stratejisi,
- Michaelis ve Garcia'nın Problem Çözme ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Kavram Öğretimi sayılabilir (Doğanay, 2003).

Bu stratejilere ek olarak Doğan (2007) yapmış olduğu çalışmada, De Cecco'nun Kavram Öğretim Modeli, Gagne'nin Somut Kavramları Öğrenme Modeli ve yine Gagne'nin Tanımlanan veya İlişkisel Kavramları Öğrenme Modeli'ni de kavram öğretim modelleri arasında göstermiştir.

1.2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kavramların Önemi

Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Öztürk, Otluoğlu, 2002). Bir başka tanımda ise “ belli başlı sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin kullanılması için sosyal ve beşerî bilimlere ait kavramların disiplinler arası entegrasyonu” (Öztürk, Otluoğlu, 2002; Barth,1991) olarak tanımlanmaktadır. Tanımlardan anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler insan faaliyetlerini kapsayan tüm disiplinlerden bir bileşke olarak karşımıza çıkmaktadır (Taşlı, 2000). Nitekim ilköğretim sosyal bilgiler programları incelendiğinde coğrafya, tarih, ekonomi, sosyoloji, vatandaşlık, antropoloji, hukuk, sosyal psikoloji, eğitim vb. disiplinlerden oluşan sentez bir içeriğe sahip olduğunu görürüz.

Sosyal bilgiler programının bu kadar geniş içeriğe sahip olması aynı zamanda kavram zenginliği anlamına gelmektedir ki tüm ünitelerde o üniteye geçen kavramların anlam bilgisinin kazandırılması öncelikli olarak yer almıştır. Çünkü bir ünitenin anlaşılması, o üniteye ait kavramların iyi bilinmesi ve öğrenilmesinden geçer. Bir insanda ne kadar kavram zenginliği varsa dili ve soyut düşünme gücü, bilimsel tutumu o nispette gelişir. Öğrenciler, kavramlar aracılığıyla olguların karmaşıklığını düzene sokar ve ayrıntıların tutsağı olmaktan da kurtulur (Fidan, 1985).

Sosyal Bilgiler derslerinde kavram öğretimi özellikle 1960–1970 yıllarında kavramsal yaklaşımla birlikte önem kazanmıştır. Bu dönemde akademisyenler Sosyal Bilgiler öğretimini kolaylaştırmak amacıyla sosyal bilimlerle ilgili temel kavramları ortaya çıkarmak için çeşitli araştırmalar yapmıştır (Erden, Tarihsiz:49). Öğretim programlarında kavramlar önemli bir yere sahiptir. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinin

amaçlarını gerçekleştirebilmesi için, bu programda yer alan kavramların her öğrencinin zihninde aynı anlam oluşturabilecek şekilde geliştirilmesi gerekir (Doğanay, 2005: 271). Bu gerçekleşmediği takdirde, zamanla öğrencilerin zihinlerinde öğretilecek kavramlarla ilgili farklı tanımlar yer alır ve ilerleyen dönemlerde de benzer kavramları karıştırmaya başlarlar.

Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında öğretilecek kavramlar sınıflandırılmış ve bu kavramlar “giriş düzeyinde, geliştirme düzeyinde ve pekiştirme düzeyinde” ayrılmıştır. “Kavramların sınıflandırılması, kavramların öğretiminde öğretmenin isine yarar. Seçilen kavram türüne göre, öğretim etkinlik ve stratejilerinin belirlenmesi gerekir.” (Doğanay, 2005: 271). Gerek sınıflandırmaların yapılması gerekse farklı düzeylerde kavram öğretiminin öngörülmesi, yeni programın kavram öğretimine verdiği önemi de göstermektedir.

Bilginin anlamlı hale getirilmesi için de kavramlara gereken önem verilmelidir. Sözcüklerin anlamını ifade eden kavramlar, içerisinde birçok olgusal bilgiyi barındırmaktadır. Yani olgusal bilgilerin sistemli hale gelmesi, gruplandırılması kavramlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bilgilerimizi düzenleyen, öğretimi kolaylaştıran kavramlar, kendi içerisinde de bazı ortak özelliklere sahiptir. Bu ortak özelliklerden de bir sonuç çıkarılarak genellemelere ulaşılmaktadır. Sözcükler olgular, kavramlar ve genellemeler haline gelmektedir. Soyutluğun giderek arttığı ve bilgi havuzunun genişlediği bu hiyerarşide zihin, problem çözme işlemini de gerçekleştirmekte ve yeni bilgiler üretme yolunda ilerlemektedir. “Bir kavram herhangi bir sorunun çözümüne yönelik karmaşık bir işlemin gerçekleşmesi sürecinde ortaya çıkıp biçimlendiği için yaratıcı bir süreçtir.” (Vygotsky,1998:86) “Olgularla başlayan ve özetlenmiş olgulardan kavramların, özetlenmiş kavramlardan özetlenmiş genellemelerin elde edildiği bu süreç bilginin üretilmesi sürecidir. Bu süreç, problem çözme ve karar verme sürecidir. Süreçteki zor kısım doğru fikirler veren doğru yorumları ve anlamları sunan kavramların ve genellemelerin türetilmesidir.”(Doğanay,1997:105).

Sosyal Bilgiler daha çok insanı ve insanın doğayla ve kendisiyle etkileşimini inceleyen bilimleri kapsadığı için kavramlar dikkate alınmalı ve kavram öğretimine önem verilmelidir. Doğanay (2003:234), Sosyal Bilgiler öğretiminde kavramların öğrenilmesinin birçok açıdan yararlı olduğunu belirtmekte ve bunları aşağıdaki başlıklar şeklinde sıralamaktadır:

1. Üst düzey akademik başarı
2. Öğrenme ve hatırlamayı basitleştirme
3. İletişimi kolaylaştırma
4. Öğretimi kişiselleştirme
5. Gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olma
6. Karmaşık anlamaya yardımcı olma
7. Problem çözme ve akıl yürütme.

Ülgen (2001:98) ise, kavram öğrenmenin her şey olmadığını, ama kavram öğrenmenin özellikle ilk ve orta öğretimde yaşam boyu kullanılan, yeni öğrenmelere temel oluşturan bir olgu olduğunu ifade etmiştir.

Eğitimde kavramlar önemli olduğu kadar bu kavramların nasıl bir yöntemle öğretildiği de önemlidir. Kavram, doğru bir yöntemle öğretilmediğinde anlaşılacak ve öğrenme gerçekleşmeyecektir. Kavramların tek bir örneğini vererek ya da sadece bir tanımı yapılarak bırakılması algılama açısından önemli sorunlar ortaya çıkarır. Algılama olmadan anlama da olmayacağı için bilgiler ezberlenerek öğrenilmeye çalışılmaktadır. Sosyal Bilgiler derslerinde öğretilen kavramla ilgili örnekler zenginleştirilerek verilmeli, kavram çeşitlerine uygun etkinliklerin planlama aşamasında hazırlanması, görsel materyallerle desteklenmesi kavramların öğrenilmesinde büyük kolaylık sağlar.

Kavramların düz anlatımla ya da sadece tanımı verilerek derste öğretilmeye çalışılmasının anlamlı bir sonuç vermediği için kavram öğretimi ile ilgili farklı yaklaşımlar önerilmektedir. Kavram öğretiminde kavramların ayırt edici özellikleri ile örnekleri önemlidir. Kavramın ayırt edici özellikleri, kavramı diğerlerinden ayıran sadece o kavrama ait olan özelliklerdir. Kavramın örnekleri ise öğrencinin dikkatini çekerek daha kolay akılda tutulmasını sağlar ve ayırt edici özelliklerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Çocuklar ilköğretimin hem birinci kademesinde hem de ikinci kademesinde farklı gelişim özellikleri gösterirler. Kavramların öğretiminde çocukların bilişsel gelişim özellikleri önemlidir. Soyut kavramları algılamakta zorlanan 10–11 yaşlarındaki

çocuklara ekonomi, üretim, tüketim gibi kavramların öğretiminde sözel ifadelerin yanı sıra görsel materyallerin ve yaşamdan bol örneklerin kullanılması bu kavramların öğretimini kolaylaştırır. Öğrenciler arasında ilgi, değer, tutum vb. duyuşsal özellikler bakımından ayrılıklar olmakla birlikte, bu yaş grubunda gözlenen bazı ortak özellikler de bulunmaktadır. Bu dönemde öğrenciler bilişsel gelişim açısından somut işlemler döneminde. Çocuklar vatan, demokrasi gibi soyut kavramları konuşurken kullanabilmekle birlikte, içeriklerini kavramada zorluk çekerler. Bu nedenle, Sosyal Bilgiler dersinde soyut kavramların somut materyaller ve örneklerle desteklenmesi gerekmektedir (Erden, Tarihsiz:71). Kavramların öğretiminde çocuğun yaşı, bilişsel gelişim özellikleri, sosyo-ekonomik düzeyi dikkate alınmalı ve özellikle örneklerin sunumunda somuttan-soyuta, yakından uzağa, özelden-genele bir yaklaşım izlenmelidir.

Okullarımızda verilen eğitim-öğretim esnasında birçok olgusal, kavramsal ve genellenmiş bilgiler öğrencilerimize sunulmaktadır. Küreselleşen dünyada bu bilgilerin bir kısmı çürütülmekte, kullanılmamakta ya da değişmektedir. İnsanların bu bilgileri sorgulaması, yenilerini eklemesi, doğru yorumlarda bulunması ve iletişimde anlamayı ve anlaşılmayı kolaylaştırmak, etkili demokratik vatandaşlar yetiştirebilmek için Sosyal Bilgiler dersinde kavramlara gereken önem verilmelidir.

1.2.6. Hatırlama Nedir?

Hatırlama, önce öğrenilen ya da bellenen, fakat var olmayan uyarıcılara bireyin tepki vermesi demektir. Bu tepkiyi yaptıran şey bireyin organizmasında oluşan değişikliklerdir. Bu değişiklikler geçmiş uyarımı simgelerler. Öyle ki, bir denek hatırlamayı çağıran uyaranlara tepki vermek durumunda kalınca, var olmayan bir uyarıcıya (ışık, gıdanın konduğunu görmek .vb.) tepki verir. Çünkü uyancı var iken, organizma bazı şeylerle değişmiştir. Bu değişiklik başka bir şeyi simgelediği için buna simgesel süreç (sembolik proses) denmiştir.

Hatırlama bütün duyu organlarıyla ilgili olabileceği gibi genel nitelikte de olabilir. Hatırlama olurken unutma derecesine göre gerçeklerden biraz uzaklaşılabilir. Unutulan kısımlar imgelem yardımıyla kimi zaman küçültülerek, kimi zaman da abartılarak değişikliğe uğrar. Bu nedenle, öğrenilecek ya da bellenecek şeylerin ilerde hatırlanacak gibi sağlam öğrenilmesi gerekir. Bununla birlikte, şunu da bilmek gerekir ki, beyinde

depo edilen öğrenilen materyallerin hepsi hatırlanamaz. Çünkü bunun hatırlanmasını bir çok etken olumsuz yönde etkiler (Binbaşıoğlu, 1991:38).

Öğrendiğimiz her şeyi hatırlayabilseydik ne iyi olurdu. Hepimiz kocaman birer bilgi deposu olurduk. Ayrıca öğrenme için çok zaman harcamazdık, çünkü unuttuklarımızı yeniden öğrenmek zorunda kalmazdık. Fakat gerçekte, öğrendiklerimizin çoğunu hem de oldukça çabuk unuturuz (Morgan, 1990:53).

Hatırda Tutulan Miktar Nelere Bağlıdır?

Binbaşıoğlu'na göre, birçok etken hatırlamayı olumsuz yönde etkiler. Bu etkenlerin başlıcaları şunlardır:

- 1) Gereçlerin öğrenilmesinin üzerinden geçen zaman,
- 2) Karışımın (interference) ilk ve son öğrenilen şeylerin birbiri üzerine yaptığı etki derecesi.
- 3) İlk öğrenme derecesi,
- 4) İlk öğrenilenin anlamlılığı,

Bu etkenlerin az ya da çok oluşu hatırlamayı belli bir ölçüde etkiler (Binbaşıoğlu, 1991:42).

Öğrenilen Bilginin Ne Kadarı Hatırlanır?

Sadece duyulanların % 10'u, görülenlerin % 15'i, hem görülüp hem duyulanların % 20'si, tartışılanların % 40'ı, kendi katılım ve deneyimlerin % 80'i, başkalarına öğretilenlerin % 90'ını öğrenilmekte ve hatırlanmaktadır.

O halde tüm bilimleri anlamlandıran, bilimlerin yapı taşları olan kavramları öğrenmek ve hatırlamak çok önemlidir. Aksi takdirde bilgi anlaşılmamış ve de geçen zaman doğrultusunda eski çalışmaların boşa harcanan emek ve zaman olarak algılanacaktır. Bir bilginin hatırdaki kalması ise yapılan tekrarın sıklığı ile doğru orantılıdır.

Hatırlamayı güçlendirmek için aşağıda belirtilen aralıklarla tekrar yapmak faydalı olur.

Aynı gün: Öğrenilenler, aynı gün içinde tekrar edilmelidir.

24 saat sonra: Araştırmalar tekrar edilmeyen bilginin büyük bir kısmının 24 saat sonra unutulduğunu göstermektedir. Bu nedenle öğrenilen bilgiler, 24 saat sonra kısa bir tekrarla gözden geçirilmelidir.

Bir hafta ve bir ay sonra: Küçük bir tekrar, bir hafta ve bir ay sonunda yapılırsa bilgiler uzun süreli hafızaya kaydedilmiş olur.

Düzenli tekrar edilen bilginin 9 hafta sonra %75'lik kısmı hatırlanırken, tekrar yapılmaması durumunda bu bilginin 9 hafta sonra ancak %20'si hatırlanabilmektedir.

1.3. İlgili Araştırmalar

Özçelik (1988), tarafından yapılan “*3.-11. Sınıf (9.-17. yaş) Öğrencilerinde Görülen Biçimiyle Kavram (Söz Dağarcığı) Gelişimi*” adlı çalışmada, sınıf (yaş) düzeyi ile kavram (söz dağarcığı) zenginliği arasındaki bağıntı incelenmiştir. Araştırma sonucunda kavranmış olan sözcüklerle ilgili söz dağarcığının, belenmiş olan sözcüklerle ilgili söz dağarcığına oranla daha yavaş geliştiği, ayrıca, kavranmış olan sözcüklerle ilgili söz dağarcığı zenginliğindeki artışın, yukarı sınıflarda azalma eğilimi gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca, dilin kurallarına uymayan, tek anlamlı olan, anlamı soyut olan, günlük dil dışında kalmış olan, okul ortamında öğrenilebilen, yukarı sınıflarda öğrenilebilen sözcüklerin kanılmasının, bir sınıf düzeyinden (yaş) ötekine değişebilen derecelerde olmak üzere daha yavaş olduğu belirlenmiştir.

Bayezitoğlu (1991), “*İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Öngörülen Kavramların Kazandırılma Düzeyi*” adlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre bilgi basamağı düzeyindeki kavramlar için hedef-davranışları kazandırmada eğitim-öğretim etkili iken, kavramların kazanılmışlığında kalıcılığı sağlama konusunda eğitim-öğretimin herhangi bir etki göstermediği belirlenmiştir. Tam öğrenme açısından İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler programı çerçevesinde yapılan eğitim-öğretimin bilgi basamağı düzeyindeki hedef davranışları kazandırmada etkili olmadığı görülmüştür. Kavrama basamağı düzeyindeki kavramların hedef davranışlarını kazandırma konusunda verilen eğitim-öğretim etkili olduğu, ancak kavramların kazanılmışlığında kalıcılığı sağlama konusunda verilen eğitim-öğretimin etkili olmadığı saptanmıştır. Toplam erişi ile ilgili hedef davranışları kazanmada ve kalıcılığı sağlamada yapılan eğitim-öğretim etkili olmuştur.

Aslan (1994), “ *İlkokul Öğrencilerinin Başarı ve Başarısızlıklarında Aile Faktörü* ” adlı çalışmasında, öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarının sosyal /kültürel ve ekonomik boyutlarda aile ile ilişkisini irdelemektedir. Çalışmada, üst ve orta sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarıyla iletişimlerinin daha yoğun ve yapıcı olduğu, çocuğun okuldaki etkinlikleri ile ilgili daha sıkı iletişimde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Alt sosyo ekonomik sınıfta yer alan ailelerinin yaşam koşullarının ise çocuğun zihinsel gelişimine elverişsiz olduğu, öğretmen ile iletişimin istenilen seviyede bulunmadığı görülmüştür.

Coşkun (1999), “*Öğeleri Belirleme Kuramına Dayalı Kavram Öğretiminin Akademik Başarı Ve Kalıcılığa Etkisi*” adlı deneysel çalışmasında; “Eğitim”, “Bir Bilim Olarak Eğitim” ve “Öğrenme” ünitelerindeki bazı kavramların öğretiminde, geleneksel öğretim ile öğeleri Belirleme Kuramına dayalı olarak yapılan öğretimin başarıya, öğrenme düzeylerine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi araştırılmıştır. Sonuç olarak Öğeleri Belirleme Kuramı’na dayalı olarak yapılan kavram öğretiminin geleneksel yöntemle kıyasla, daha etkili olduğu gözlenmiştir.

Akbaş (2002), “*İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*” adlı çalışmasında, öğrencilerin çalışma konusunda yer alan kavramları yeterli düzeyde anlayamadıkları ve bu kavramlarla ilgili birçok kavram yanılgısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin kavramları ve özelliklerini anlayamadıklarından bu kavramları birbirleriyle karıştırdıkları ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın sonucunda müfredatta yer alan bu kavramların öğrencilere öğretiminde başarı sağlanamadığı görüldüğünden bu kavramların öğretimine ilişkin öğretmenlere ve program geliştirme uzmanlarına bazı tavsiyelerde yer verilmiştir.

Kömürcü (2002), “*İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi*” adlı çalışmasında Türkiye Cumhuriyeti’nin doğuşunda, Türk Milletinin sosyal ve kültürel açıdan gelişmesinde büyük pay sahibi olan kavramların, öğretilmesi ve öğrenilmesindeki durumu ortaya koymaya yöneliktir. Yapılan araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Öğrenciler, soyut kavramları anlayamamakta ve zihinlerinde oluşturamadıkları bu kavramları anlamadan ezberleme yoluna gitmektedir. Özellikle ilgili Tarih kavramlarının öğretilmesi sırasında çokça karşılaşılan bu güçlük, başarının artmasını da

engellemektedir.

2. Ders kitabında yer alan kavram sayısının çokluğu ve soyut kavramların tarihin doğası gereği fazla oluşu öğretme öğrenme işini zorlaştırmaktadır.

Tarih ders kitaplarının ezbere yönelik ve genellikle siyasi tarih öğretimine ağırlık vermesi, öğrencinin derse eğilimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanında konuların fazla ve zamanın kısıtlı olmasının öğrenilen kavramların pekiştirilmesi için tekrar ve örnekleme gibi uygulamalara müsaade etmediği görülmektedir..

Sağlam (2002), “*İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Kavramları Öğrenme Düzeyleri*” adlı çalışmasında; ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "Aile, Okul ve Toplum Hayatı" ünitesinde geçen kavramları öğrenme düzeylerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla 2001–2002 eğitim öğretim yılında Rize'nin Ardeşen ilçesindeki 2 ilköğretim okulunda 45'i kız, 38'i erkek olmak üzere toplam 83 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin hangi kavramları daha kolay öğrenebildiği, hangilerini anlamakta güçlük çekerek yanılığa düştükleri tespit edilmiştir.

Sezen (2002), “*İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Astronomi Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*” adlı çalışmasında, “dünya, gece-gündüz, gezegen, yıldız, Güneş, Ay, uzay, yerçekimi” gibi kavramlara yer verilmiş ve araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Öğrencilerin söz konusu kavramları öğrenme düzeylerinin yeterli seviyede olmadığı ve araştırılan her kavrama ilişkin çeşitli kavram yanılgılarına sahip oldukları tespit edilmiştir.
2. Öğrencilerde var olan zihinsel modellerin çoğu, çocuğun gözlemlerinden kaynaklanan zihinsel modellerdir ki, bunlar bilişsel gelişime göre, çocuklarda eğitim almadan önce görülen sezgisel-birincil modeller grubuna girdiği belirtilmektedir.
3. Öğretmenlerin ders esnasında öğrencilere araç ve gereçleri bizzat kullanma fırsatı vermeyen, öğretmen merkezli öğretim yöntemleri kullanmaları, öğrenmeyi zorlaştırdığı ifade edilmektedir.

Öğrencilerin, bilimsel bir dil kullanmadıkları ve sözel olarak kendi düşüncelerini ifade etmekte zorlandıkları da belirtilmiştir.

Baloğlu (2003); *“İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Dünya Ve Evren Konusu İle İlgili Kavram Yanılgularının Tespiti Ve Bu Kavram Yanılguları Üzerinde Öğretmen Tutum Ve Davranışlarının Etkisi”* adlı araştırmasında; İlköğretim 6. sınıf kademesinde bulunan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi müfredatı içerisinde yer alan "Coğrafya ve Dünyamız" ünitesinde geöen Dünya ve Evren ile ilgili kavramların nasıl algıladıkları ve bu kavramlarla ilgili mevcut algılamalarında öğretmenlerinin tutum ve davranışlarının ne derecede etkili olduğunu belirlemeyi amaölamaktadır.

Keskin (2003), *“İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Tarih Kavramlarının kazandırılma Düzeyinin Araştırılması”* başlıklı öalışmasında; İlköğretim Okulu 5. sınıf Sosyal Bilgiler programında öğretilmesi öngörülen kavramların bilgi basamağındaki kalıcılık anlamlı çıkmıştır. Buna göre öngörülen kavramları kazandırmak için yapılan eğitim-öğretim etkili olmuştur. Diğer yandan yapılan eğitim-öğretim etkili görüncesine rağmen tam öğrenme alt sınırı olan %70 ve üstüne 39 kavramdan sadece 11’inde ulaşılmıştır.

İlköğretim okulu 5. sınıf Sosyal Bilgiler programında öğretilmesi öngörülen kavramların kavrama basamağındaki kalıcılık düzeyleri anlamlı çıkmıştır. Fakat tam öğrenme alt sınırı olan %70 ile karşılaştırıldığında 11 kavramdan sadece 2’si tam öğrenme alt sınırının üzerindedir. Bilgi düzeyinde kalıcılık sağlanamadığına göre bir üst basamağı olan kavrama düzeyinde de kalıcılığın sağlanması beklenemez.

Sosyal Bilgiler dersindeki tarih kavramlarını kazanma düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrenciler oranla Sosyal Bilgiler dersinde tarih kavramlarını kazanma düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde tarih kavramlarını kazanma düzeyiyle sosyoekonomik düzey değişkeni arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla ki kare testi yapılmıştır. Anne mesleği değişkeniyle Sosyal Bilgiler dersinde tarih kavramlarını kazanma düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için yapılan ki kare testi sonucunda elli kavramın 17’sinde anlamlı bir ilişki çıkmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde tarih kavramlarını kazanma düzeyi ile öğrenim durumu değişkeni arasında ilişki incelendiğinde, ailesinin öğrenim durumu yüksek olan öğrencilerin tarih kavramlarını kazanma düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde tarih kavramlarını kazanma düzeyi ile dersi veren öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır.

Şeker (2003), “*İlköğretim Okulu 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanılmışlık Düzeyi*” isimi çalışmasında, aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

1. Coğrafya kavramlarının kazanılmışlık düzeyine bakıldığında bilgi ve kavrama basamağında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı, öğrencilerin kavramları kazanma düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

2. Tarih kavramlarının kazanılmışlık düzeyine bakıldığında bilgi ve kavrama basamağında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı, öğrencilerin kavramları kazanma düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi kavramlarının kazanılmışlık düzeylerine baktığımızda bilgi ve kavrama basamağında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı, öğrencilerin kavramları kazanma düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Ülger (2003), “*İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanılmışlık Düzeyi*” adlı çalışmada, kavramların kazanılmasında eğitim araçlarından İlköğretim Okulu 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında öğrencileri zorlayan etkenleri saptamak, 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi kavramlarının anlama, seçip işaretleme, örnekleme, eşleştirme, tamamlama bakımından 8. sınıf öğrencilerince ne derecede kazanıldığını saptamak amaçlanmıştır. Yapılan araştırma da “kavramların tanınması”, “kavramların anlamının bilinmesi”, “haritada gösterilen ve tanımı verilen kavramı seçip işaretleme” şeklinde gruplanarak açıklanmış ve aralarında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin ders kitaplarını sıkıcı bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yazıcı ve Samancı (2003), “*İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları İle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri*” adlı makalede ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramlar hakkında öğrencilerin fikir, duygu ve düşüncelerini tespit ederek onların bu kavramları anlama düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda ulaşılan bulgular şunlardır:

1. Öğrencilerin kavramları anlamada güçlük çektikleri ve kavram yanılgıları olduğu tespit edilmiştir.

2. Öğrencilerin daha çok yazım ve telaffuz bakımından birbirine yakın kavramlarda kargaşa yaşadıkları görüldüğü belirtilmiş ve günlük yaşamda duyup gördükleri ve somut olarak ifade edebildikleri kavramları daha iyi anladıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin çoğu ilk kez karşılaştıkları koy (%79.5), havza (90.9), delta (93.2) gibi kavramları cevapsız bırakırken bazı kavramlarda da kargaşa ve yanlış yaşadıkları ortaya konmuştur.

Cin (2005), "*Coğrafi Çevrenin Öğrenmeye Olan Etkisi*" adlı araştırmasında, coğrafi çevrenin öğrenmeye olan etkisini araştırmak için farklı coğrafi çevrelerde yaşayan çocukların bazı fizikî coğrafya kavramları hakkındaki bilgilerinin karşılaştırıldığı bu çalışmada, üç farklı kıstas göz önünde bulundurulmuştur. Birinci olarak, bilgileri karşılaştırmak için iki farklı coğrafi çevrede yaşayan çocuklar seçilmiştir. İkinci olarak, bu iki farklı coğrafi çevrede yaşayan çocukların sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarının benzer ve farklı özellikleri araştırılmıştır. Üçüncü olarak da, çocuklara yakın çevrelerinde bulunan fizikî coğrafya elemanlarının (deniz, göl, dere, vadi, dağ vb) daha önce öğretilmediğinden emin olunmuştur. Böyle bir kriterin seçilmesindeki amaç ise formal öğretim faktörünü elemek olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada, iki yöredeki (Vakıfkebir ilçesinin kıyı kesimi ve Çaykara ilçesine bağlı Uzungöl Beldesi) çocuklara sorulmak için "*deniz* ", "*göl* " ve "*dere* " kavramları seçilmiştir. Araştırmada, *Resim Çizme, Görüşme, Fotoğraf Tanıma, Eşleştirme* ve *Grup Çalışma Metotları* kullanılarak çocukların söz konusu kavramlar hakkındaki bilgileri araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, çocukların okula gitmeden önce bazı coğrafi kavramlar hakkında önemli derecede bilgiye sahip olduğunu ve bu bilginin en önemli kaynağının da yaşadıkları çevre olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenden dolayı, farklı coğrafi çevrede yaşayan çocukların coğrafi bilgilerinin de farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın diğer bir sonucu da, çocukların seçilen bu üç kavram hakkında bazı yanlış görüşlere sahip oldukları doğrultusundadır. Örnek olarak da, her iki yörede de bazı çocuklar, dereyi insanların veya Allah'ın meydana getirdiği gösterilmiştir.

Kaya (2005); "*İlköğretim Okulu 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Öğretimi*" adlı araştırmasında 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi kitabında yer alan kavramda tarama yöntemiyle tespit edilmiştir ve bu kavramlarda bazıları ünitelerden dengeli olarak seçilmiş ve bu kavramların örnek öğretimi yapılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin kavram öğretimi esnasında kullandıkları yöntem ve teknikleri

belirlemek amacıyla anket düzenlenmiştir. Sonuç olarak: 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri kavram öğretimini yaparken ve ders işlerken öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşım sergilemektedirler.

Kaya (2006), “*İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Yer Alan Kavramların Kazanılmışlık Düzeyi*” adlı araştırmasında “kendisine ait odaları bulunan öğrencilerin kendisine ait odası bulunmayan öğrencilere göre daha başarılı olduğu”, “maddi olarak yeterli gelire sahip aile öğrencileri, maddi yönden yetersiz gelire sahip olan aile öğrencilerinden daha başarılı oldukları”, “ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenliğinden mezun olmuş öğretmenlerden ders alan öğrencilerin diğer branşlardan mezun olmuş öğretmenlerden ders alan öğrencilerden daha başarılı oldukları”, “annenin eğitim durumunun yüksek düzeyde olmasının öğrencilerin kavram öğrenmelerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu”, “öğrenci velilerinin mesleğinin öğrencilerin kavram öğrenmelerinde etkili olduğu”, sonuçları elde edilmiştir.

Öktem (2006) ; tarafından yapılan “*İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramların Anlama Ve Kazanma Düzeyleri (Yeni Programın Pilot Uygulaması Samsun İli Örneği)*” adlı çalışmada, öğrencilerin, siyaset bilimi ile ilgili sorulan kavramlardan *cumhuriyet* ve *adalet*, tarih ile ilgili öğrendikleri kavramlardan *millet*, iletişim ve teknoloji ile ilgili sorulan kavramlardan *internet*, psikoloji ile ilgili kavramlardan ise *sorumluluk* kavramında tam öğrenme alt sınırı olan %70 ve üzerine çıkmışlardır. Öğrenciler, ekonomi ve antropoloji ile ilgili sorulan kavramların hiçbirinde tam öğrenme alt sınırı olan %70 ve üzerine çıkamamışlardır..

Yükselir (2006), “*İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Geçen Kavramların Kazanımı ve Kalıcılığında Kavram Analizi Yönteminin Etkisi*” adlı çalışmasında; ilköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programı “coğrafya ve dünyamız” ünitesinde geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığını, kavram analizi ve geleneksel yöntemin nasıl etkilediğini araştırılmıştır. Deney grubunda kavramlar öğretilirken kavram analizine dayalı olarak öğretim yapılmıştır, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle göre hazırlanan ders planları doğrultusunda işlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarına Kavram Anlama Testi öntest-son test ve kalıcılık testi olarak verilmiştir. Araştırma bulguları; Sosyal Bilgiler programında yer alan “Coğrafya ve Dünyamız” ünitesinde geçen kavramların kazanımında, kavram analizi yönteminin geleneksel yöntemle göre

daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Kalıcılık testi puan ortalamaları açısından ise deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Özbey (2007), “İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında, öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve matematik başarılarına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca en yüksek oranda “ders notu alma” çalışma alışkanlığının kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki çalışmalarda da görülmüştür ki; yapılan çalışmalar daha ziyade kavramların öğretimi, kavramların kazandırılma düzeyleri ve kavram yanılığları çerçevesindedir. Kavramların kalıcılığı ve hatırdaki kalma düzeyleri ile ilgili araştırmalara ise çok fazla rastlanamamıştır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeylerini, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu, okul dışında eğitim alıp almadığı ve okul türü değişkenleri açısından incelemektir. Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan ölçme araçları, araştırmanın işlem yolu ve veri analizi teknikleri tanımlanacaktır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Deneysel Desen Türleri

Deneysel desenlerin literatürde pek çok sınıflaması vardır. Bazı sınıflamalarda denemek istenen değişken sayısı ve düzeyi, bazılarında ise denemede kullanılan grup sayısı ile değişkenlerin kontrolünde alınabilen önlemlere göre yapılmaktadır.

Denemek istenen bağımsız değişken sayısına göre; çok değişkenli modeller ve tek değişkenli modeller olarak sınıflandırılmaktadır.

- Tek değişkenli modeller; Bu modellerde, bir anda denemek için bir tek bağımsız değişken vardır. Örneğin, deney ve (varsa) kontrol grubunda, yalnızca bir bağımsız değişken (A ve B yöntemi) denenir (Karasar 2005:94).
- Çok değişkenli modeller; Çok değişkenli modeller de, bir’den çok bağımsız değişkenin (yöntem, yaş gibi) denenir. Bununla, “A ve B yöntemlerinden hangisi daha etkilidir?” sorusu değil, “hangi yöntem hangi yaş grupları için daha etkilidir?” Sorusu yanıtlanmak istenir. Bu modellere faktöriyel modeller de denir (Karasar, 2005:94).

Bu çalışma, “Tek değişkenli model”e uygun olarak düzenlenmiştir

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

2.2.1. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, Sakarya ilindeki resmi ve özel ilköğretim okullarının 6. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler teşkil etmektedir.

2.2.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışmada, örnekleme yöntemlerinden olasılıksal olmayan örneklem türlerinden **Karar (Judgement)** örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu yöntemin seçim nedenleri; evreni temsil gücü yüksek, maliyeti düşük, ulaşılabilir ve verilerin toplanmasının kolay olmasıdır.

Araştırmanın örneklemini; Sakarya Özel Şahin İlköğretim Okuluna devam eden 6-A, 6-B sınıfı öğrencileri, Karasu İlçesi İnönü İlköğretim Okulu 6-A sınıfı öğrencileri, Kuyumculu Köyü Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulu 6-A sınıfı öğrencileri, Karasu İlköğretim Okulu 6-A sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Bu okulların seçilmesinde maliyet ve ulaşılabilirlik hususları dikkate alınmıştır.

Tablo 4:Araştırma yapılan okulların adı, öğrenci sayıları ve buldukları yer

Okul Adı	Okulun bulunduğu yer	Öğrenci sayısı
Sakarya Özel Şahin İlköğretim Okulu	Sakarya-Merkez	42
Karasu İnönü İlköğretim Okulu	Karasu - Merkez	38
Karasu İlköğretim Okulu	Küçük Karasu-Köy	19
Kuyumculu Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulu	Kuyumculu-Köy	25
	Toplam:	124

Tablo 5: Araştırmaya Katılan 6. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Kavram Başarı Testlerinin Geri Dönüş Sayıları

Test Uygulanan Okullar	Araştırmanın Çalışma Evrenindeki Öğrenci Sayısı	Yanıtlanan Anket Sayısı	Yanıtlanan Anket Yüzdesi (%)
Sakarya Özel Şahin İlköğretim Okulu	42	42	100.0
Karasu İnönü İlköğretim Okulu	38	38	100.0
Karasu İlköğretim Okulu	19	19	100.0
Kuyumculu Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulu	25	25	100.0
	Toplam: 124	Toplam: 124	Ortalama: 100.0

Araştırmaya katılan öğrencilere uygulanan testlerin tamamı geçerli olarak ve kurallara uygun bir şekilde doldurularak geri alınmıştır. Bu durum, araştırma açısından olumlu bir gösterge olarak kabul edilebilir.

2.3. Kavramların Tespiti

Bilindiği üzere kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenirler; kavramları sınıflar, aralarındaki ilişkileri bulur, böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider.

Kavram öğrenmek bir bilim dalı için çok önemlidir. Kavramı öğrenmenin yanında öğrenilen kavramın unutulmaması, bir kez daha karşılaşıncaya hatırlanması da bir o kadar önem arz etmektedir.

Türkiye’de İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi müfredatı yenilenirken kavram öğretimine büyük önem verilmiştir. Programın kılavuz kitaplarında da öğrenciye verilmesi gereken kavramlar ünite başlarında önceden belirtilmiştir. 4, 5, 6 ve 7. sınıfta verilmesi öngörülen kavramlar tablosu tezin ekler bölümünde yer almaktadır (EK1).

Araştırma için İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramlar dikkate alınarak, bu üniteye yer alan kavramlar arasından 30 kavram belirlenmiştir. Seçilen kavramların bir kısmı ünite başlarında verilmekle birlikte; konunun öğrenilmesinde önem arz ettiği, öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği ya da karıştırdıkları kavramlar; Sakarya il merkezinde ve Karasu ilçesinde değişik okullarda görev yapan beş Sosyal Bilgiler öğretmeni ve uzman görüşleri de alınarak random usulü ile belirlenmiştir.

Sonuç olarak, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesi ile ilgili *anal, bedevi, coğrafi bölge, çağ, çevre kirliliği, çöl, ekvator, yağmur, göç, harita, hiyeroglif, iklim, kıta, kutup noktaları, bedevi, meridyen, para, okyanus, orman, ortak miras, ölçek, özel konum, pankuş, paralel, sanayi, şehir, tarih, tavannanna, tümülüs, yüzyıl* adlarıyla 30 kavram belirlenmiştir.

2.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırma için gerekli olan veriler, geniş bir literatür taramasından elde edilenlerin yanı sıra, ilköğretim okullarında görev yapan beş Sosyal Bilgiler öğretmenin ve uzman kişilerin görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Böylece veriler çeşitlendirilerek araştırmanın geçerliliği arttırılmaya çalışılmıştır

Veri toplama araçları yenilenen 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının uygulandığı Sakarya il merkezi, Karasu merkez ve köylerindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 124 öğrenciye uygulanmıştır.

Elde edilen veriler istatistiksel olarak şekillendirilmiştir. Bu çalışmalara “Bulgular ve Yorumlar” kısmında yer verilmiştir.

2.4.1. Kavram Başarı Testi

Çoktan seçmeli sorulardan oluşan Kavram Başarı Testi; bir soru kökü ve çoktan seçmeli maddelerden oluşmaktadır. Bu tür testlerdeki sorulardan her biri, bireyde yoklanmak istenen davranışın varlığını veya yokluğunu, azlığını veya yeterliliğini görmek istediğimiz bir davranışı davet edici ve ortaya çıkarıcı bir uyarıcıdır (Öncü, 1999:96). Eğitim araştırmalarında testler, bireyi, okulu, öğretmeni, bireye uygulanan öğretim yöntemini veya ders programını değerlendirmek gibi çeşitli amaçlarla kullanılabilir (Çelik, 2000:76).

Bar ve Travis, ölçme için kullanılan test formatının kavramsal gelişme ile ilgili sonuçlar üzerindeki etkisinin büyük olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Öğrenciler çoktan seçmeli sorularda kavram yanlışını içeren yanlış seçeneği seçme eğilimindedir. Bu olumsuz etkiden dolayı kavramların anlaşılma düzeylerinin ve yanlış anlamaların tespit edilmesinde öğrencilerin sorulan sorulara ayrıntılı cevap vermesini sağlayacak yazılı cevap gerektiren testler kullanılması uygundur (Akt. Çoştu, 2001:73). Bu tür açık uçlu soruların, diğer veri toplama araçlarına oranla çok daha fazla bilgi sağlaması, özellikle kavramların anlaşılma düzeyleri ve kavram yanlışlarını tespit etmede kullanılması önerilmektedir (Çepni ve Diğ., 2000:43). Ancak bu uygulamada hatırlama düzeyi ölçülmek istendiğinden dolayı test tekniği seçilmiştir. Testlerde (Başarı testlerinde) kişilerin soruları aynı derecede anlayamadıklarına, cevaplarında açık olmadıklarına, rasgele cevap verdiklerine rastlanmaktadır. Ayrıca bu testlerin uygulanması esnasında

öğrencilerin kavramları hakkında görüşlerini ortaya çıkarmak için alt ve değişik sorular yöneltilmediğinden, öğrencilerin fikirlerini ifade etmelerine yardım edilememektedir.

Bu çalışmada, öğrencilerin kavramlar hakkındaki hatırlama düzeylerini belirlemek ve ölçmek amacıyla konu ile ilgili literatür taranarak 30 soruluk çoktan seçmeli bir Kavram Başarı Testi geliştirilmiştir. Testte yer alan sorular bilgi ve kavrama düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır (Ek 2).

2.4.2. Araştırmada Kullanılan Testin İçeriği

Yapılan çalışmada, öğrencilerin 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde öğrendikleri kavramları hatırlayıp hatırlamadıklarını ölçmek amacıyla, öğrencilere çoktan seçmeli 30 sorudan oluşan bir test uygulanmıştır. Öğrencilere araştırmada seçilen her bir kavramla ilgili birer soru sorulmuştur.

2.4.3. Kavram Başarı Testinin Analizi

Kavram Başarı Testinde yer alan sorulara verilen cevaplarından elde edilen sonuçlar ayrı ayrı incelenmiştir. Her bir soru SPSS programında değerlendirilmiş ve bu kavramların hatırlanma düzeyleri; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, okul dışında eğitim alıp almama ve okul türü değişkenleri açısından incelenmiştir.

2.4.4. Bilgi Edinme Anketi

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi edinme anketini katılımcılar ve aileleri hakkında bilgi edinmek için kullanılmıştır. Bu ankette cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği, ailenin gelir düzeyi, okul türü ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik okul dışında herhangi bir özel eğitim alıp almadığını belirlemeye yönelik 6 soru bulunmaktadır (Ek 3).

2.5. Araştırmanın İşlem Yolu

Bilgi edinme anketi ve Kavram Başarı Testi araştırma örneklemini içinde yer alan Sakarya ilinden seçilen ilköğretim okullarında öğrenim gören 124 ilköğretim 6. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Yapılacak çalışmalar ve ölçeklerin uygulanmasına ilişkin olarak Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Sakarya Valilik Makamından gerekli izinler alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması sürecinde okul idarecilerine ve öğretmenlere gerekli açıklamalar yapılmış

ve uygulamalar öğretmenler gözetiminde seçilen okullarda belirlenen sınıflarda gerçekleştirilmiştir.

2.6. Veri Analiz Teknikleri

Araştırmada veri toplama araçları olarak **Bilgi Edinme Anketi** ve **Kavram Başarı Testi** ile elde edilen veriler nicel ve nitel yöntemlerle çözümlenmiştir.

Bilgi Edinme Anketi ve Kavram Başarı Testi ile ilgili veriler, SPSS paket programına kodlanarak aktarılmış ve frekans dağılımı, yüzde dağılımı, aritmetik ortalama, değişkenlik ve standart sapma gibi tek değişkenli çözümler yapılmıştır. Ayrıca değişkenlerle; T sınaması, F sınaması gibi değişkenlik çözümleri yapılarak ortalamalar arasındaki anlamlılık ve birlikte değişim derecelerine bakılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeylerini, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, okul dışında eğitim alıp almadığı ve okul türü değişkenleri açısından incelemek amacıyla yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

3. 1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından ilk uygulama ile ikinci uygulama arasındaki farklılıkların incelenmesine yönelik bulgular

Kavramları hatırlama düzeyleri açısından, ilk uygulama ile ikinci uygulama arasındaki farklılıklarının incelenmesinde T Testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin kavramları hatırlama düzeyleri açısından ilk uygulama ve ikinci uygulamanın karşılaştırılması için T Testi Tablosu

Değişken	Uygulama	N	Ort.	Ss	t	Sd	p
Hatırlama	İlk uygulama	124	21,26	6,92	.342	123	.000
	İkinci uygulama	124	20,95	6,06			

Kavramları hatırlama düzeyleri açısından ilk uygulama ile ikinci uygulama arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t_{0,05; 123} = .342$) (Tablo 6). Bu farklılık öğrencilerin birinci uygulamadaki puan ortalamalarının ($\bar{X} = 21,26$, $Ss = 6,92$), ikinci uygulama puan ortalamalarından ($\bar{X} = 20,95$, $Ss = 6,06$) fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin hatırlama düzeylerinin ilk ve ikinci uygulama açısından farklılaştığı ve ikinci uygulamada hatırlama düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Binbaşıoğlu'na (1991) göre, birçok etken hatırlamayı olumsuz yönde etkiler. Bunlardan en önemlisi; gereçlerin öğrenilmesinin üzerinden geçen zamandır. Burada elde edilen bulgu da göstermiştir ki; öğrenmelerin üzerinden geçen zaman, kavramların hatırlama düzeyini olumsuz etkilemektedir. Yani, zaman ile hatırlama arasında ters bir orantı bulunmaktadır.

Öğrenilmemiş, sadece ezberlenmiş olan kavramlar zamanın da etkisiyle kısa süre içerisinde unutulmaktadır. Bu nedenle kavramların öğretilmesinde “ezber”den kaçınılmalı, öğrencilerin bu kavramları hayatları ile de ilişkilendirerek öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bununla birlikte öğrenilen kavram ve bilgilerin zaman içinde beyinde sınınamaması ve tekrarlanmaması da aradaki bu farka neden olabilmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin öğrendiklerini tekrar etme alışkanlığı kazanmalarını teşvik edilmelidir.

3.2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından ilk uygulama ile ikinci uygulama arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Kavramları hatırlama düzeyleri açısından ilk uygulama ile ikinci uygulama arasında anlamlı ilişki olup olmadığını belirlemek için korelasyon kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Araştırmaya katılan öğrencilerin kavramları hatırlama düzeyleri açısından ilk uygulama ve ikinci uygulama arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu

Değişken	İlk uygulama	İkinci uygulama
İlk uygulama	1	
İkinci uygulama	.90**	1

** $p < .01$

Buna göre; yapılan ilk uygulama ile ikinci uygulama arasında pozitif ve yüksek düzeyde ($r = .90$; $p < .01$) ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Nedensellik ve korelasyon birbirine bağlı kavramlardır. Nedenselliğin ispat edilmesi için korelasyonun bulunması gereklidir ama nedensellik göstermek için sadece bu yeterli değildir. Korelasyon nedensellik değildir; ama nedenselliğin daha ayrıntılı incelenmesini gerektiren ipucunu sağlar. Eğer uygulamalar arasında bir ilişki olmasaydı; araştırmanın bundan sonraki kısmının yapılması da söz konusu olmayacaktı. Yapılan iki uygulama arasında pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bundan sonraki kısmında iki uygulama arasındaki ilişki irdelenecektir

3.3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından cinsiyet farklılıklarının incelenmesine ilişkin bulgular

Yeryüzünde yaşam ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından cinsiyet farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan T Testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 8. Araştırmaya katılan öğrencilerin kavramları hatırlama düzeyleri açısından cinsiyet farklılıklarının karşılaştırılması için T Testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	Sd	p
Hatırlama	Erkek	71	21,27	7,16	.018	122	.986
	Kız	53	21,24	6,67			

Tablo 8’de de görüldüğü üzere; Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından, ilköğretim 6. sınıf kız ($\bar{X}=21,24$, $Ss=6,67$) ve erkek ($\bar{X}=21,27$, $Ss=7,16$) öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t_{0,05; 122}=.018$). Bu bulguya göre öğrencilerin hatırlama düzeylerinin cinsiyete göre değişmediği söylenebilir.

Bu sonuçtan hareketle cinsiyet faktörünün hatırlama fiilini etkilememiş olduğu söylenebilir. Bu konuda daha önce yapılmış çalışmalar ve araştırmalar da buna benzer sonuçlar vermektedir. Örneğin, Şeker’in (2003) ve Doğan’ın (2007) yapmış olduğu çalışmalarda kız ve erkek öğrencilerinin kavramları öğrenmedeki başarısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Elde edilen sonuçlarla daha önce yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar örtüşmektedir.

3.4. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından, okul dışında aldıkları herhangi bir eğitime göre farklılıklarının incelenmesine ilişkin bulgular

Yeryüzünde yaşam ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından okul dışında aldıkları herhangi bir eğitime göre farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan T Testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 9. Araştırmaya katılan öğrencilerin kavramları hatırlama düzeyleri açısından okul dışında aldıkları herhangi bir eğitime göre farklılıklarının karşılaştırılması için T Testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	Sd	p
Hatırlama	Okul dışında herhangi bir eğitim alanlar	66	18,00	6,88	-.644	122	.000
	Okul dışında herhangi bir eğitim almayanlar	58	24,93	4,82			

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin hatırlama düzeyleri açısından okul dışında aldıkları herhangi bir eğitime göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t_{0.05; 122} = -.644$) (Tablo 9). Bu farklılık okul dışında eğitim almayan öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=24,93$, $Ss=4,82$), okul dışında eğitim alan öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}=18,00$, $Ss=6,88$) fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin hatırlama düzeylerine göre, okul dışında eğitim alan ve almayan öğrencilerin farklılaştığı söylenebilir.

Bu farklılığın nedeninin eğitim sistemimizde yer alan merkezi sınavların kapsamı olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okul dışında eğitim aldıkları özel ders, kurs ya da dershanelerde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen müfredat üzerinde değil, merkezi sınavlarda soru çıkan ve çıkması muhtemel konular üzerinde durulmaktadır. Araştırmamıza konu olan kavramların önemli bir kısmı, bu sınavlarda sorulmuş kavramlar arasında değildir. Doğal olarak bu kavramların üzerinde okul dışında pek fazla durulmamaktadır. Bundan dolayı tüm konular ve kavramlar için, özel ders alan, dersane ve kursa giden öğrencilerin hatırlama düzeyleri düşüktür gibi bir genellemeye gidilmemelidir.

3.5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından okul türüne göre farklılıklarının incelenmesine ilişkin bulgular

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okul türlerine göre, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA kullanılmıştır. Okul türleri; köy okulu, şehir okulu ve özel okul şeklinde sınıflandırılmıştır.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okul türlerine göre hatırlama düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 10 ve tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 10. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türlerine göre hatırlama düzeyi puanlarının betimsel istatistikleri

Okul türü	N	Ortalama	Std. Sapma
Köy okulu	42	16,54	5,87
Şehir okulu	41	19,44	5,88
Özel okul	41	27,90	2,39
Toplam	124	21,26	6,93

Tablo 11. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türlerine göre hatırlama düzeyi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2877,630	2	1438,815	57,608	.000
Grup içi	3022,112	121	24,976		
Toplam	5899,742	123			

Farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{2-121}=57,608$, $p<0.05$) (Tablo 11). Bu farklılığın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan **Tukey** çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın köy okulu ($\bar{X}=16,54$) ile özel okul ($\bar{X}=27,90$) ve şehir okulu ($\bar{X}=19,44$) ile özel okul ($\bar{X}=16,54$) arasındaki farklılıktan kaynaklandığı bulunmuştur. Buna göre şehir okulu ile köy okulunda öğrenim gören öğrencilerin hatırlama düzeylerinin özel okulda öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Bu farklılaşmanın nedenleri arasında okullar arasındaki imkânların, okulların fiziksel durumlarının ve teknik açıdan donanımlarının farklılığı sayılabilir. Özel okulda öğrenim gören öğrencilerin hatırlama düzeylerinin diğer okullara göre daha yüksek

olmasının farklı bir nedeni ise; bu nedenlere ek olarak, haftalık ders saatinin fazla olması ve takviye etüt (4+1) çalışması yapılması olarak gösterilebilir.

3.6. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından ailelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılıklarının incelenmesine ilişkin bulgular

Öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre, İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA kullanılmıştır. Ailelerin sosyo-ekonomik durumları düşük, orta ve yüksek şeklinde sınıflandırılmıştır.

Öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre hatırlama düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 12 ve tablo 13’de gösterilmektedir.

Tablo 12. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının betimsel istatistikleri

Ailelerin sosyo -ekonomik durumları	N	Ortalama	Std. Sapma
Düşük	22	15,90	5,24
Orta	27	16,81	5,76
Yüksek	75	24,42	5,87
Toplam	124	21,26	6,93

Tablo 13. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1915,503	2	957,752	29,087	.000
Grup içi	3984,239	121	32,928		
Toplam	5899,742	123			

Aileleri farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda,

öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F_{2-121}=29,087$, $p<0.05$) (Tablo 10,11). Bu farklılığın hangi sosyo-ekonomik düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan **Tukey** çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın düşük sosyo-ekonomik düzey ($\bar{X}=15,90$) ile yüksek sosyo-ekonomik düzey ($\bar{X}=24,42$) ve orta sosyo-ekonomik düzey ($\bar{X}=16,81$) ile yüksek sosyo-ekonomik düzey arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Buna göre ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri düşük ve orta olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek olan öğrencilere göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmada ortaya çıkan bu durum Maslow'un "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" ile paralellik arz etmektedir. Günümüzde geçerliliği halen savunulan Maslow'un "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" güdülerin sıra dizini halinde birinci basamak fizyolojik ihtiyaçlar (açlık, susuzluk, cinsellik), ikinci basamak emniyet-güven-düzen, üçüncü basamak ait olma-sevgi, dördüncü basamak kendine saygı-başarı-öğrenme, beşinci basamak kendini gerçekleştirmek, olarak ele alınmaktadır. Maslow'a göre temeldeki bir güdünün ihtiyacı karşılanmadan birey üst düzeydeki güdülere hazır olamaz. Örneğin, fizyolojik ihtiyaçlarını (bir nevi maddi ihtiyaçlar) karşılamadan birey üst düzeyde bulunan öğrenmeye hazır durumda olamaz (Oktaylar, Teyfur,2005:68–69).

Günümüz koşullarında özellikle fizyolojik ihtiyaçların tam olarak karşılanabilmesi için maddi imkânların iyi olması gerekir. Buradan hareketle maddi imkan ile hatırlama düzeyinin birbiriyle olumlu bir korelasyon içinde olduğu söylenebilir. Maddi yeterlilik azalır ise hatırlamaya hazır oluş derecesi azalır. Tabii ki tersi de geçerlidir (Şeker,1998:124–125)

Araştırmada yer alan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir çizelgesiyle, kavramları hatırlama arasındaki ilişki yukarıda anlatılanları doğrular niteliktedir. Gelir seviyesi ile kavramları hatırlama sorularına verilen cevapların anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Maddi yönden yetersiz gelire sahip olan ailelere mensup öğrenciler, kavram hatırlama soruları karşısında başarısız, aileleri maddi olarak yeterli bir gelire sahip olan öğrenciler ise çok başarılı olmuşlardır (Kaya 2006:167–168),(Doğan 2007:100–101).

Bu sonuç, Kaya (2006), Doğan (2007) ve Girgin (1990) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Örneğin Girgin'in (1990) yapmış olduğu

araştırma; sosyo-ekonomik durum göz önüne alındığında, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan çocukların kaygı düzeylerinin, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların kaygı düzeylerine göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bilindiği üzere, aşırı kaygı başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Başarı ile hatırlamanın doğru orantılı olduğu düşünülürse yüksek kaygı içerisinde olan öğrencilerin hatırlaması çok daha az olacaktır.

3.7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından anne-baba eğitim durumlarına göre farklılıklarının incelenmesine ilişkin bulgular

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeylerine göre anne-baba eğitim durumu açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla **ANOVA** kullanılmıştır. Öğrencilerin anne-baba eğitim durumları ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olarak ele alınmıştır. Aşağıdaki alt araştırma soruları bu farklılığı incelemektedir:

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite şeklinde sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla **ANOVA** kullanılmış ve elde edilen bulgular tablo 14 ve tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının betimsel istatistikleri

Annelerin eğitim durumu	N	Ortalama	Std. Sapma
İlkokul	61	19,50	5,88
Ortaokul	10	16,93	6,10
Lise	29	20,50	5,77
Üniversite	24	24,59	2,17
Toplam	124	21,26	6,93

Tablo 15. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2538,863	4	634,716	22,474	.000
Grup içi	3360,879	119	28,243		
Toplam	5899,742	123			

Anne eğitim düzeyi farklı öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{2-119}=22,474$, $p<0.05$) (Tablo 14,15). Bu farklılığın hangi anne eğitimi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan **Tukey** çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın ilkököl ($\bar{X}=19,50$) ile üniversite ($\bar{X}=24,59$) ve ortaokul ($\bar{X}=16,93$) ile üniversite arasındaki farklılıktan kaynaklandığı bulunmuştur. Buna göre anne eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin anne eğitim durumu ilkököl ve ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumları ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite şeklinde sınıflandırılmıştır. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA kullanılmış ve elde edilen bulgular tablo 16 ve tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 16. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının betimsel istatistikleri

Babaların eğitim durumu	N	Ortalama	Std. Sapma
İlkokul	36	16,50	6,02
Ortaokul	22	18,54	5,30
Lise	37	22,67	7,17
Üniversite	29	27,13	2,92
Toplam	124	21,26	6,93

Tablo 17. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2009,731	4	502,433	15,370	.000
Grup içi	3890,011	119	32,689		
Toplam	5899,742	123			

Baba eğitim düzeyi farklı öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{2-119}=15,370$, $p<0.05$) (Tablo 16, 17). Bu farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan **Tukey** çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın ilkökul ($\bar{X}=16,50$) ile üniversite ($\bar{X}=27,13$) ve ortaokul ($\bar{X}=18,54$) ile üniversite arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Buna göre baba eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin baba eğitim durumu ilkökul ve ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bu bulgu, daha önce yapılmış bilimsel araştırmaların sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Örneğin Jencks ve arkadaşları tarafından yapılan kapsamlı bir araştırma, aile özelliklerinin, öğrencinin okul başarısındaki en önemli çevre faktörünü oluşturduğunu göstermektedir. (Malkoç, 1993:86).

Yine buna benzer bir araştırma Broks (1926) tarafından yapılmış, anne-babaları tarafından yardım gören öğrencilerin ev ödevlerini daha iyi yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada kendisine rehberlik yapılmayan bir aile ortamında bulunan veya çeşitli nedenlerle ilgisiz anne babaları olan çocukların, yalnızca ev ödevlerinde değil, okulla ilgili tüm çalışmalarında sorunlu oldukları görülmüştür (Akt. Küçükahmet: 1987:88).

Şüphesiz, eğitim-öğretim sadece okullarda yapılan faaliyetlerden ve derslerden ibaret değildir. Bu süreçte ailenin desteğinin önemi kesinlikle göz ardı edilemez bir durumdur. Okul dışında da eğitim süreci devam etmektedir. Okul dışı dediğimizde ev, aile, arkadaş, sokak, park vb gibi unsurlar sürece dahil olmaktadır. İlköğretim çağındaki bireyler ebeveynlerine biraz daha bağımlı yaşamaktadırlar. Bu dönemde bireyler, anne-babanın telkinleriyle hayatlarına yön vermektedirler. Anne-baba ne kadar bilinçli, olumlu model ve örnek teşkil ederse çocuk da o oranda başarılı olmaktadır.

Anne eğitim durumu yüksek olan öğrencilerin, diğer öğrencilere göre aktif öğrenme, zaman yönetimi, çalışma için hazırlık, ders notları almak, ders kitabı okumak, metni işaretlemek ve not almak, kelime ve kavram gelişimi, hafıza, test, motivasyon gibi değişkenleri daha çok kullandıkları, yani eğitilmiş annelerin bu konularda daha çok çocuklarına yardımda bulunup, onları yönlendirebildiği sonucuna varılmıştır. Birçok araştırma, ailelerin matematik dersine karşı tutum ve davranışlarının, çocukların matematik dersine karşı tutum ve davranışlarını etkilediğini göstermektedir (Akt. Karaca ve Gür, 2006:1). Bu da araştırmamızda ortaya çıkan bulguların daha önce yapılan çalışmalarla paralellik arz ettiğini göstermektedir.

3.8. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri açısından babalarının meslek durumlarına göre farklılıklarının incelenmesine ilişkin bulgular

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin babalarının meslek durumları, çiftçi, işçi, memur, esnaf ve diğer şeklinde sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin babalarının meslek durumlarına göre kavramları hatırlama düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA kullanılmış ve elde edilen bulgular tablo 18 ve tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 18. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının meslek durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının betimsel istatistikleri

Babaların meslek durumları	N	Ortalama	Std. Sapma
Çiftçi	14	16,64	5,33
İşçi	14	18,92	8,12
Memur	22	25,09	4,70
Esnaf	38	20,97	6,90
Diğer	36	21,91	7,04
Toplam	124	21,26	6,93

Tablo 19. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının meslek durumlarına göre hatırlama düzeyi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	716,057	4	179,014	4,110	.116
Grup içi	5183,685	119	43,560		
Toplam	5899,742	123			

Baba meslek durumu farklı olan öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin hatırlama düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre babalarının mesleki durumları açısından öğrencilerin hatırlama düzeylerinin farklılaşmadığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tablo 20. Araştırmaya katılan öğrencilerin birinci ve ikinci uygulamada Kavram Başarı Testinde yer alan kavramlara verdikleri doğru cevapların yüzdelerik sonuçları

No	Kavram	Doğru Cevap Sayısı		Doğru Cevap Yüzdesi		Hatırlama Düzeyi Yükselenler
		1.Uygulama	2.Uygulama	1.Uygulama	2.Uygulama	
1	Tavananna	115	114	% 92,74	% 91,93	
2	Anal	97	105	% 78,22	% 84,67	X
3	Göç	111	117	% 89,51	% 94,35	X
4	Pankuş	100	98	% 80,64	% 79,03	
5	Antlaşma	108	105	% 87,09	% 84,67	
6	Tarih	88	94	% 70,96	% 75,80	X
7	Şehir	70	74	% 56,45	% 59,67	X
8	Çağ	75	74	% 60,48	% 59,67	
9	Yüzyıl	88	91	% 70,96	% 73,38	X
10	İklim	53	34	% 42,74	% 27,41	
11	Orman	106	103	% 85,48	% 83,06	
12	Yağmur	110	112	% 88,70	% 90,32	X
13	Sanayi	94	100	% 75,80	% 80,64	X
14	Ölçek	92	99	% 74,19	% 79,83	X
15	Ortak Miras	74	66	% 59,67	% 53,22	
16	Alfabe	67	66	% 55,64	% 53,22	
17	Kutup Noktası	78	75	% 62,90	% 60,48	
18	Tümülüs	62	28	% 50,00	% 22,58	
19	Paralel	98	96	% 79,03	% 77,41	
20	Meridyen	91	88	% 73,38	% 70,96	
21	Ekvator	87	85	% 70,16	% 68,54	
22	Okyanus	109	105	% 87,90	% 84,67	
23	Kıta	84	87	% 67,74	% 70,16	X
24	Çöl	74	70	% 59,97	% 56,45	
25	Özel Konum	49	60	% 39,51	% 48,38	X
26	Bedevi	62	45	% 50,00	% 36,29	
27	Harita	103	106	% 83,06	% 85,48	X
28	Para	87	99	% 70,16	% 79,83	X
29	Çevre Kirliliği	100	98	% 80,64	% 79,03	
30	Coğrafi Bölge	104	102	% 83,87	% 82,25	

Yapılan araştırmada 30 kavramı ölçmeye yönelik Kavram Başarı Testi uygulanmıştır. İlk uygulama ile ikinci uygulamada öğrencilerin sorulara verdikleri doğru cevap sayısı ve yüzdelerik sonuçları tablo 20' de gösterilmiştir. Araştırmanın sonucunda; 30 kavramdan 18'inin birinci uygulamaya göre ikinci uygulamada daha az hatırlandığı saptanmıştır. İkinci uygulamada hatırlama seviyesi düşen kavramlar şunlardır:

Tavannanna, pankuş, antlaşma, iklim, orman, ortak miras, alfabe, kutup noktası, tümülüs, paralel, meridyen, okyanus, çöl, bedevi, çevre kirliliği ve bölge (Tablo 20).

Genel itibariyle bakıldığında hatırlama seviyesi düşük olan kavramların bir kısmının soru tipinden dolayı (analiz ve bildiğini kullanma gerektiren sorular) öğrenciler tarafından hatırlanamadığı tespit edilmiştir. Genelde öğrencilerin ya ilk kez bu ünite içerisinde öğrendikleri kavramlar, ya da gündelik hayatlarıyla bağdaştırmakta zorlandıkları kavramları daha düşük düzeyde hatırladıkları görülmüştür. Hatırlama düzeyi düşük çıkan kavramların soru tipi ya da kavramın kendisinin soyut düşünce ve analiz yeteneği gerektirdiği saptanmıştır.

Antlaşma, iklim, orman, ortak miras, çöl, çevre kirliliği, bölge kavramları; bildiğini kullanmaya yönelik sorularla öğrencilere sorulmuştur. Ezber yerine, bildiğini kullanma ve analiz gerektiren bu sorularda hatırlama oranları düşüktür.

Pankuş, tavananna, tümülüs ve bedevi kavramları ise öğrencilerin daha önceki yıllarda ve diğer derslerde duymadıkları kavramlardır. Öğrencilerin bu kavramları ilk kez duymaları ve gündelik hayatlarında kullanamamaları hatırlama seviyesini düşürmüştür.

Paralel, meridyen, kutup noktası ve ekvator kavramları ise soyut kavramlardır. Ders kitaplarında genellikle “Dünya’nın üzerinden geçtiği varsayılan” diye başlayan tanımlarla verilen bu kavramlar öğrenciler tarafından daha az hatırlanmıştır. Piaget’e göre öğrencilerin 11 yaş ve üzerinde soyut düşünme becerilerinin daha fazla gelişmiş olması beklenmektedir. Buna karşılık Çakmak’ın da yaptığı çalışmasında örneklem 11–12 yaş grubu arasından seçilmiş olmasına karşın öğrencilerin soyut kavramları anlamakta zorlandıkları gözlenmiştir. Bu da bizim çalışmamızla benzer özellik göstermektedir. Çalışmamıza konu olan yaş seviyesi, Piaget’in belirttiği soyut işlemler dönemine henüz girmiş olan bir yaş grubudur. Bundan dolayı öğrencilerin soyut kavramları öğrenmeleri ya da kavramalarında problem olabilmektedir. Her bireyin gelişim hızının aynı olmadığı da düşünülürse öğrencilerin soyut özellik taşıyan kavramlarda hata yapmasının nedeni de ortaya çıkmış olur. Çalışmamız bu konuda daha önce yapılan çalışmaları da doğrular niteliktedir.

Araştırmada ele alınan “kutup noktası”, “ekvator”, “paralel”, “meridyen” kavramları daha önce Akbaş (2002) tarafından da incelenmiştir. Akbaş’ın yaptığı araştırmaya göre; öğrencilerin özellikle soyut ve teknik olarak kullanılan coğrafi kavramları anlamada

zorluk yaşadıkları ve birçok kavram yanlışlığına sahip oldukları tespit edilmiştir. Yine, öğrencilerin bu coğrafi kavramları istenilen seviyede benimseyemedikleri ve ifade etmede yetersiz oldukları belirtilmiştir. Akbaş; araştırma sonunda literatürde belirtilen çalışmaların sonuçlarına benzer bulgular elde etmiş, öğrencilerin soyut coğrafi kavramları anlamada zorluk çektiklerini ve birçok kavram yanlışlığına sahip olduklarını saptamıştır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda genel itibariyle şu sonuca varılabilir: 11–12 yaş grubu öğrencileri soyut kavramları öğrenmekte güçlük çekmektedir. Aynı zamanda öğrendikleri kavramlarda, kavram yanlışlıklarına da sahiptirler. Böyle bir durumda yanlış öğrenilmiş ya da öğrenilememiş kavramların yüksek düzeyde hatırlanması da mümkün olmayacaktır.

Bir diğer kavram olan “iklim” kavramının da sorusu grafik şeklinde sorulmuştur. Ancak öğrencilerin %42’si bu soruyu ilk uygulamada doğru cevaplandırırken, ikinci uygulamada bu oran %27’ye düşmüştür. Bu sonuç bize 6. sınıf düzeyine gelmiş öğrencilerin büyük bir bölümünün grafik okuma becerisine sahip olmadığını göstermektedir. Yazıcı (2003) tarafından yapılmış olan çalışmanın sonucunda, bilginin aktarılmasının bir çeşidi olarak kullanılan görsel araçlar, ders kitaplarında, eğitimsel faaliyetlerde ve gündelik hayatta sıkça kullanılmaktadır. Bu tür araçlar okuyucunun dikkatini çekme, odaklanma, farklı bakış açıları sağlama özelliklerinden dolayı eğitimsel faaliyetlerde kullanılmaktadırlar. Önemli olan bu araçların ders kitaplarında veya sınıf ortamında kullanılmalarından ziyade nasıl kullanılmaları gerektiğinin bilinmesidir.

Çakmak’ın (2006) yaptığı araştırmasında öğrencilerin “göç” kavramıyla ilgili olarak kavram yanlışlığına sahip olduklarını saptamıştır. Öğrencilerin önceki bilgilerinin sonradan öğrenilen bilgileri etkilediği benzer çalışmalarda da ortaya çıkmıştır. Unutmamak gerekir ki, anlamlı öğrenme, öğrencilerin önceki bilgileri ile yeni öğrendikleri bilgileri arasında tutarlı ve mantıklı bir bağ oluşturulması sayesinde gerçekleşir. Fakat öğrencilerin önceki bilgilerinde kavram yanlışlıkları varsa, bu bağ kurulamayacaktır (Aydoğan, Güneş ve Gülçiçek 2003). Eski bilgiler yeni bilgilerle birleştirilemediğinden tam bir öğrenme, geçmiş bilgileriyle yeni bilgilerin uyum içinde birleştirilmesi sağlanamadığından bu kavramların öğrenilmesinde istendik yönde bir gelişme sağlanamamaktadır (Ekiz ve Akbaş, 2002:85). Sosyal Bilimlerin büyük ölçüde ortak ve birbirini tamamlayıcı yönleri sahip bulunması, disiplinler arası yaklaşımı desteklemekte, ayrıca bunu gerekli kılmaktadır (Can vd., 1998: 7).

O halde hatırlamadan ziyade öncelikli olarak verilen kavramın öğrenci tarafından tam ve doğru öğrenilmesine özen gösterilmelidir. Aksi halde öğrencilerin hatırlama seviyeleri her zaman düşük çıkacaktır. Ayrıca tam ve doğru öğrenilemeyen bilgi daha sonradan öğrencileri birçok yanlışla düşürecektir.

Sonuçlar

1- Araştırma sonucunda öğrencilerin başarı düzeylerinin birinci uygulama ile ikinci uygulama arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Aradan geçen zamana bağlı olarak öğrencilerin “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramları hatırlama düzeyleri azalmıştır. İyi öğrenilmeyen ve tekrar edilmeyen kavramlarda bu düşüş daha da belirgindir.

2. Araştırmada öğrencilerin hatırlama düzeylerinin cinsiyete göre değişmediği belirlenmiştir.

3. Okul dışında eğitim almayan öğrencilerin hatırlama düzeyi ve başarı seviyesi, okul dışında ayrıca eğitim alan öğrencilerin başarı seviyesine göre daha yüksek çıkmıştır. Bu farklılığın nedeninin eğitim sistemimizde yer alan merkezi sınavların kapsamı olduğu söylenebilir. Fakat bu sonuçtan dolayı; tüm konular ve kavramlar için, özel ders alan, dersane ve kursa giden öğrencilerin hatırlama düzeyleri düşüktür gibi bir genellemeye gidilmemelidir. Bu sonuç sadece İlköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde geçen kavramlarla ilgilidir.

3. Araştırmada özel okulda öğrenim gören öğrencilerin şehir okulunda öğrenim gören öğrencilere göre, şehir okulunda öğrenim gören öğrencilerin ise köy okulunda öğrenim gören öğrencilere göre kavramları hatırlama düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4. Ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve orta olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

5. Anne eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin anne eğitim durumu ilköğretim ve ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yine baba eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin hatırlama düzeylerinin baba

eğitim durumu ilkokul ve ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

6. Babaların mesleki durumları açısından öğrencilerin hatırlama düzeylerinin farklılaşmadığı görülmüştür.

7. Araştırma sonunda, aradan geçen zaman neticesinde öğrencilerin kavramları hatırlama düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Tekrar edilmeyen kavramlarda bu düşüş daha belirgindir.

neriler

1. Ünitede yer alan kavramlar temelinde anlama düzeyi ve kavram yanılığı ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
2. Yapılan araştırma sonucunda özel okulda öğrenim gören öğrencilerin hatırlama düzeyleri devlet okulunda öğrenim gören öğrencilere üre daha yüksek çıkmıştır. Bunun temel nedeni özel okuldaki ders saatinin devlet okullarından 2 saat fazla olmasıdır. Bundan dolayı devlet okullarında Sosyal Bilgiler derslerine ayrılan süre arttırılması hatırlama düzeyini de yükseltecektir..
3. Bir bilgi ne kadar çok tekrar edilirse hatırdaki o kadar çok kalır. Bu nedenle ğretmen öğrencilerine derslerinde ya da eve verdiği ödevlerde kavramların öğrenilmesine yönelik sürekli tekrar yaptırmalıdır. Bunun için okullarda fazladan bir ders saati eklenerek, her gün farklı bir dersin etüdü yapılabilir.
4. Özellikle eğitim seviyesi düşük olan velilerle sık sık görüşmeler yapılarak velilerin bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca okullarda rehber öğretmenlerin bu konuda daha etkin olması sağlanıp, Aile Eğitim Seminerleri düzenlenerek, hem çocukların fizyolojik ve ruhsal gelişimiyle ilgili, hem de verimli ders çalışma, sınav kaygısı gibi ğrenci başarısını etkileyen konularda ailelerin bilgilenmeleri ve bilinçlenmeleri sağlanabilir.
5. Öğrenciler ve veliler ile birebir iletişim kurularak; ekonomik anlamda ihtiyaçları karşılanamayan öğrenciler tespit edilmelidir. Tespit edilen öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi için bu konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilmelidir. Okul Müdürlüğü ve Okul Aile Birliği, Milli Eğitim Müdürlükleri ile irtibata geçilerek bu öğrencilere burs ve sosyal yardım sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

- AKBAŞ, Yavuz (2002), **İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- AKDENİZ, Ali Rıza ve Diğerleri (2000), “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Temel Fizik Kavramlarını Anlama Düzeyi”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 19, s.5–14, Ankara.
- AKGÜN, Şevket (2001), **Fen Bilgisi Öğretimi**, Pegema Yayıncılık, Giresun
- ANIL, Handan (1999), **İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ASLAN (AKAN), Gülay F. (1994), **İlkokul Öğrencilerinin Başarı ve Başarısızlıklarında Aile Faktörü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ATKINSON, Richard (1995), **Dil ve Düşünme** (Çevirenler: Kemal ATAKAY, Mustafa ATAKAY, Aysun YAVUZ), Sosyal Yayınları, İstanbul.
- AYDOĞAN, S., Güneş, B., Gülçiçek, Ç.(2003), “Isı ve Sıcaklık Konusunda Kavram Yanılgıları” **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 2, s.111–124.
- BACANLI, Hasan (2002), **Psikolojik Kavram Analizi**, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- BALOĞLU, Nihal(2003), **İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dünya ve Evren Konusu İle İlgili Kavram Yanılgılarının Tespiti ve Bu Kavram Yanılgıları Üzerinde Öğretmen Tutum ve Davranışlarının Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- BARTH, James ve DEMİRTAŞ, Abdullah (1997), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem, Etkinlik ve Stratejilerin Uygulanması, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Kaynak Üniteler, YÖK Yayınları, Ankara.

- BAŞAR, Erdoğan (2004), **Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920–960)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- BEYAZITLIOĞLU, Ethem Nazif (1991), **İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Öngörülen Kavramların Kazandırılma Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- BİLGİLİ, Fatma (2006), **İlköğretim 1. Sınıfa Yeni Başlayan Öğrencilere Uygulanan Eğitim-Öğretime Hazırlık Çalışmalarının Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1991), **Öğrenme Psikolojisi**, Gül Yayınevi, Ankara.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1981), **Özel Öğretim Yöntemleri**, 4.Baskı, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara.
- BOZDEVECİ, Zeynep (2005), **İlköğretim Okulu 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Avrupa’da Yenilikler” Ünitesinde Çoklu Zekâ Temelli Öğretimin Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- CAN, Gürhan ve Diğerleri (1998), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- CİCİOĞLU, Hasan (1985), **Türkiye Cumhuriyeti’nde İlk ve Orta Öğretim, Tarihsel Gelişimi**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- CİN, Mustafa (1995), **Coğrafi Çevrenin Öğrenmeye Olan Etkisi**, Durham Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- COŞKUN, Mahinur Karataş (1999), **Öğeleri Belirleme Kuramına Dayalı Kavram Öğretiminin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- COŞTU, B. Karataş, Ö. ve Ayaş A. (2003), “Kavram Öğretiminde Çalışma Yapraklarının Kullanılması”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 14, s.33–46.

- COŞTU, Bayram (2001), “Lise I Öğrencilerinin Buharlaşma, Yoğunlaşma ve Kaynama Kavramlarını Anlama Seviyeleri”, **Yeni Bin Yılın Başında Türkiye’de Fen Bilimleri Sempozyumu**, İstanbul.
- ÇAKMAK, Fatih (2006), **İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Nüfus ve Yerleşme Konusunda Geçen Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- ÇELİK, Vehbi (2000), **Okul Kültürü ve Yönetimi**, Pegema Yayıncılık, Ankara.
- ÇEPNİ, Salih ve Diğerleri (2000), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilgisi Müfredatındaki Fizik Kavramlarını Anlama Düzeylerinin Belirlenmesi”, **IV. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu**, Ankara.
- ÇÜÇEN, Abdulkadir(1997), **Mantık**, Asa Kitapevi, Bursa.
- DAŞCAN, Özer (2000), **İlköğretim 6. ve 7. Sınıflarda Okutulan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğrenci Başarısına Etkisi Konusunda Uzman, Denetçi, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri Nelerdir?** ,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- DEVECİ, Handan (2003), “Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi”, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları**, No: 87, Eskişehir.
- DOĞAN, Oğuz (2007), **İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Bir Ülke Bir Bayrak” Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- DOĞANAY, Ahmet (2003), **Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi**, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Editör, Cemil Öztürk-Dursun Dilek), 3.Baskı, Pegem-A Yayıncılık, Ankara.

- DOĞANAY, Ahmet (2002), **Sosyal Bilgiler Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Öztürk Cemil ve Dursun Dilek (Editörler). Ankara: Pegem- A Yayıncılık, Ankara.
- DUMAN, Bilal, İKİEL Cercis (2002), “Yapıcı Öğrenme Kuramına Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 12, Sayı 2, s.245–262, Elazığ.
- EKİZ, Durmuş, AKBAŞ Yavuz (2005), “İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Astronomi ile İlgili Kavramları Anlama Düzeyi ve Kavram Yanılgıları”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı 165.
- ERDEN, Münire (Tarihsiz), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, Ankara.
- ERDEN, Münire, AKMAN Yasemin (1998), **Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretme**.(Altıncı Baskı), Arkadaş Yayınevi, Ankara
- ERSÖZLÜ, Zehra Nur (2004), **İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Hatırda Tutma Düzeylerine Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- FİDAN, Nurettin (1986), **Okulda Öğrenme ve Öğretme Kavramlar, İlkeler, Yöntemler**, Kadıoğlu Matbaası, Ankara.
- GİRGİN, Günseli. (1990), **Farklı Sosyo- Ekonomik Kesimden 13–15 Yaş Grubu Öğrencilerinde Kaygı Alanları ve Kaygı Düzeyinin Başarıyla İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÖÇMEN, Beytullah (2007), **İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Bilgiyi Kullanılabilir Biçimlerde Planlama ve Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinin Öğrencilerin Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- GÜNÇE, Gülseren. (1973), **Çocukta Zihin Gelişimi Piaget Kuramına Toplu Bakış** , Baylan Matbaası, Ankara.
- GÜNGÖRDÜ, Ersin (2002), **Coğrafya’ da Öğretim Yöntemleri**, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- GÜRDAL, A., Şahin, F. Çağlar. A. (2001), Fen Eğitimi: İlkeler, Stratejiler ve Yöntemler, **Marmara Üniversitesi Yayın No: 662, Atatürk Eğitim Fakültesi Yayını No:39**, İstanbul
- KARADUMAN, Hıdır (2005), **Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- KARASAR, Niyazi (1998), **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**, Sekizinci Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KAYA, Mustafa (2006), **İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Dersinde Yer Alan Kavramların Kazanılmışlık Düzeyi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimi Enstitüsü, Ankara.
- KAYA, Bayram (2005), **İlköğretim Okulu 6. Sınıf sosyal Bilgiler Kavramlarının Öğretimi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KESKİN, Kadir (2003), **İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Tarih Kavramlarının Kazandırılma Düzeyinin Araştırılması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KILIÇ, Durmuş (1996), “İlkokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerin Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”,**Çağdaş Eğitim Dergisi** , Sayı 21, s.30–34.
- KILIÇ, Arzum Atılım (2004), **İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Kullandıkları İçerik Düzenleme Stratejilerinin Öğeleri**

Belirleme Kuramı Temelinde Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi.* Adana: Çukurova Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KISAKÜREK, Mehmet Ali ve Fersun Paykoç. (1989), **Sosyal Bilgiler Öğretimi** (Editör, Bekir Özer), Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

KÖMÜRCÜ, H. Zafer. (2002), **İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KÜÇÜKAHMET, Leyla (1987), **Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:153, Ankara.

MALKOÇ, Günseli (1993), “Aile Eğitimi ve Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar” **1.Sempozyumu, Kültür Koleji Yayınları**, İstanbul.

M.E. B. (2005), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6–7**, Ankara.

MEB, (2004), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4. ve 5. Sınıflar) Öğretim Programı** “Eğitim Amacıyla Hazırlanan Taslak Baskı”, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.

MEB, (2000), **İlköğretim Okulu Ders Programları**, Sosyal Bilgiler Programı 6-7, İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Programı 8, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programı 7-8, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

M.E. B (1998), **Sosyal Bilgiler Dersi 4–5. Sınıflar Genel Amaçlar**, Tebliğler Dergisi, Sayı:2487.

M.E. B. (1998), “**İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı**”, Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Sayı:2487, s.531–568.

MORGAN, Clifford T. (1990), **Psikolojiye Giriş**, Meteksan A. Ş., Ankara.

OKTAYLAR, Can Hasan ve TEYFUR, Mehmet. (2005), **KPSS Eğitim Bilimleri**, (Editör: Hasan Can OKTAYLAR), Onikinci Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara.

- ÖZAKPINAR, Yılmaz (1998), **Verimli Ders Çalışmanın Psikolojik Koşulları**, Epsilon Yayıncılık.
- ÖZBEY, Nükhet (2007), **İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- ÖZÇELİK, Durmuş Ali. (1988), “3.-11.Sınıf (9.-17.Yaş) Öğrencilerinde Görülen Biçimiyle Kavram (Söz Dağarcığı) Gelişimi”, **Açık Öğretim Fakültesi Yayınları**, No:126, Eskişehir.
- ÖZÇELİK, Durmuş Ali (1988), **Kavram (Söz Dağarcığı) Gelişimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ÖZDEN, Muhammed (2005), **Fen Bilgisi Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya ve Hatırlama Düzeyine Etkisi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- ÖZLEM, Doğan (2003), **Bilim Felsefesi**, 1.Basım, İnkılâp Yayınevi, İstanbul.
- ÖZLEM, Doğan (1996), **Mantık**, 2.Basım, Anahtar Kitapları Yayınevi, İstanbul.
- GÜNIŞIK, Öktem (2006), **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama ve Kazanma Düzeyleri (Yeni Program Pilot Uygulaması Samsun İli Örneği)** Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat
- ÖZTÜRK, Cemil ve Diğerleri (2006), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yapılandırmacı Bir yaklaşım**, 1. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZTÜRK, Cemil ve Dursun Dilek (2004), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Editör: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, 4. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZTÜRK, Cemil ve OTLUOĞLU, Rahmi (2002), **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller**, Pegem Yayınları, s.206, Ankara.
- SAĞLAM, Halil İbrahim (2002) , “İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Kavramları Öğrenme Düzeyi”,**Uluslar arası Katımlı 2000’li**

Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu Bildiriler, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

SENEMOĞLU, Nuray (2002), **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, 1.Basım, Gazi Kitapevi, Ankara.

SEVEN, Serdal. (2001), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

SEZEN, Filiz. (2002), **İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Astronomi Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

SÖNMEZ, Veysel (1998a), **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

SÖNMEZ, Veysel (1998b), **Gelecekteki Olası Eğitim Sistemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara,

SÖNMEZ, Veysel (1996), **Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuzu**, Ankara.

SÖZER, Ersan (1998), **Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi, Sosyal Bilgiler Öğretimi** (Editör: GÜRHAN Can), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

ŞAHİN, Cemalettin (2003), **Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

ŞEKER, Mustafa. (2003), **İlköğretim Okulu 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanımlılık Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ŞEKER, Hasan. (1998), **Köy ve Kent Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Hayat Bilgisi, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Ders Başarıları ile Köy Okulu Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Aile, Öğretim, Sosyal Çevre ve Davranışsal Faktörler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- ŞEKER, Hasan (1998), **Köy Okullarında Öğretimi Güçleştiren Bazı Faktörler**,
Yayınlanmamış Araştırma Raporu.
- TAŞLI, İsmail.(2005), **Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması**
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/145/tasli.htm>
- TAŞPINAR, Mehmet. (2007) , **Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri**, Data Yayınları, Elazığ
- TDK, (2008), **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://www.tdk.gov.tr>.
- TUNCER Tuğba, Altunay Banu(2004), **Doğrudan Öğretim Modelinde Kavram Öğretimi**, Kök Yay. Ankara.
- TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ (1995), “İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları”, **Türk Eğitim Derneği VIII. Öğretim Toplantısı**, Şafak Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara.
- TİTİZ, Tınaz M. (2001), **Ezbersiz Eğitim Yol Haritası**, 2.Baskı, Pegem-A Yayıncılık, Ankara.
- TDK (Türk Dil Kurumu), (1998), **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, T.T.K. Basımevi, Ankara,
- UYSAL, Şefik (1974), **Sosyal Bilimler Öğretimi** ,Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 37.
- ÜLGEN, G. (2001), **Kavram Geliştirme, Uygulama ve Kuramlar**, 3.Basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÜLGER, Fatma (2003), **İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanımlılık Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- VYGOTSKY, Lev Semenovich, (1998), **Düşünce ve Dil** (Çeviren:Semih KORAY) , 2.Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.

- YAMAN, Havva (2005), **İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Derslerinde Kavram Haritası Tekniğinin Öğrenci Başarısına ve Hatırlamaya Etkisi**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- YAMAN, Rahmi (1999), **Türkiye Cumhuriyeti'nde İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Evrimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- YAZICI, Hakkı ve SAMANCI, O. (2003), “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı 158. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158>.
- YAZICI, Kubilay (2007), **Sosyal Bilgilerde Kullanılan Görsel Araçlar: Haritalar-Küreler, Resimler, Tablolar Ve Grafikler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Niğde.
- YEŞİL, Rüştü (1996), **Sosyal Bilgiler Ders Programının Niteliği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- YILDIRIM, Cemal (1996), **Bilim Felsefesi**, 5.Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- YÜKSELİR, Aşlıhan, (2006), **İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Geçen Kavramların Kazanımı Ve Kalıcılığında Kavram Analizi Yönteminin Etkisi**,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

EKLER

EK 1: KAVRAMLAR LİSTESİ

4./5./6./7. SINIFTA VERİLMESİ ÖNGÖRÜLEN KAVRAMLAR LİSTESİ

TTKB (2005) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer verilen kavramların sınıflara (4.-5.-6.-7. Sınıf) ve düzeylerine (giriş, geliştirme, pekiştirme) göre dağılımının listesi aşağıda belirtmiştir.

Kavramlar	4.	5.	6.	7.
Afet	⊙	⊙	⊙	⊙
Aile	⊙	⊙	⊙	⊙
Akrabalık	⊙	⊙	⊙	⊙
Anayasa	○	⊙	⊙	⊙
Bağımsızlık	○	○	⊙	⊙
Barış	○	○	⊙	⊙
Benzerlik ve farklılık	⊙	⊙	⊙	⊙
Beşeri ortam	⊙	⊙	⊙	⊙
Bildirge (Beyanname)		○	⊙	⊙
Bilim		⊙	⊙	⊙
Birey		⊙	⊙	⊙
Birinci elden kaynak		○	⊙	⊙
Bölge	○	⊙	⊙	⊙
Bütçe	⊙	⊙	⊙	⊙
Coğrafi konum		○	⊙	⊙
Cumhuriyet	⊙	⊙	⊙	⊙
Çağ			○	⊙
Çevre	⊙	⊙	⊙	⊙
Çevre kirliliği	○	⊙	⊙	⊙
Dağıtım	○	⊙	⊙	⊙
Dayanışma	⊙	⊙	⊙	⊙
Davranış	⊙	⊙	⊙	⊙
Değer	○	⊙	⊙	⊙
Değişim ve süreklilik	○	⊙	⊙	⊙
Demokrasi	○	⊙	⊙	⊙
Devlet	○	⊙	⊙	⊙
Devlet adamı			○	⊙
Dil	○	⊙	⊙	⊙
Din	○	⊙	⊙	⊙
Doğal kaynaklar		○	⊙	⊙
Doğal ortam	⊙	⊙	⊙	⊙
Duygu	⊙	⊙	⊙	⊙
Düşünce	⊙	⊙	⊙	⊙
Egemenlik	○	⊙	⊙	⊙
Ekonomi	○	⊙	⊙	⊙
Ekonomik faaliyet	○	⊙	⊙	⊙

Emek	☐	☒	☒	☒
Empati	☐	☐	☒	☒
Endüstri		☐	☒	☒
Endüstrileşme		☐	☒	☒
Enerji		☐	☒	☒
Estetik		☐	☒	☒
Etkileşim			☐	☒
Etkin yurttaş	☐	☒	☒	☒
Etkin dinleme				☐
Etkili reddetme			☐	☒
Fetih			☐	☒
Gelenek	☐	☒	☒	☒
Gelir ve gider	☐	☐	☒	☒
Genelleme			☐	☒
Girişimci		☐	☒	☒
Giyim	☒	☒	☒	☒
Göç		☐	☒	☒
Görüş			☐	☒
Grup	☐	☐	☒	☒
Güç	☐	☒	☒	☒
Haberleşme		☐	☒	☒
Hava durumu	☒	☒	☒	☒
Hava olayı	☒	☒	☒	☒
Hoşgörü	☐	☐	☒	☒
Islahat				☐
İhracat	☐	☒	☒	☒
İkinci elden kaynak		☐	☒	☒
İklim	☐	☒	☒	☒
İletişim		☐	☒	☒
İsraf	☐	☐	☒	☒
İstek ve ihtiyaçlar	☒	☒	☒	☒
İş bölümü	☐	☒	☒	☒
İşsizlik		☐	☒	☒
İthalât	☐	☒	☒	☒
Kamu	☐	☒	☒	☒
Kamuoyu	☐	☒	☒	☒
Kanıt	☐	☒	☒	☒
Kâşif		☐	☒	☒
Katılım	☐	☒	☒	☒
Kaynak	☐	☒	☒	☒
Kentleşme		☐	☒	☒
Keşif		☐	☒	☒
Kıta	☐	☐	☒	☒
Kıtlık			☐	☒
Kimlik	☐	☒	☒	☒
Kişilik				☐
Kitle iletişimi				☐
Kitle iletişim aracı				☐

Kronoloji	☐	☒	☒	☒
Kurum	☐	☒	☒	☒
Kut			☐	☒
Kültür	☐	☒	☒	☒
Kültürel öge	☐	☒	☒	☒
Kültürel farklılık				☐
Küresel sorun			☐	☒
Lâiklik		☐	☐	☒
Liderlik	☐	☒	☒	☒
Medya	☐	☐	☐	☒
Meslek	☒	☒	☒	☒
Meşrutiyet			☐	☒
Millet	☐	☐	☒	☒
Millî egemenlik	☐	☒	☒	☒
Millî kültür	☐	☐	☒	☒
Monarşi			☐	☒
Nedensellik	☐	☒	☒	☒
Nüfus		☐	☒	☒
Olgu	☐	☐	☒	☒
Oligarşi			☐	☒
Ortak miras		☐	☒	☒
Ölçek		☐	☒	☒
Özgürlük			☐	☒
Para	☒	☒	☒	☒
Pazar	☐	☒	☒	☒
Reform				☐
Rol		☐	☒	☒
Rönesans				☐
Saltanat		☐	☒	☒
Sanat	☐	☒	☒	☒
Savaş	☐	☐	☒	☒
Seçim	☐	☐	☒	☒
Sermaye	☐		☒	☒
Sivil Toplum Örgütü	☐	☒	☒	☒
Siyaset (Politika)				☐
Siyasî güç				☐
Sorumluluk	☒	☒	☒	☒
Sosyal bilim			☐	☒
Sosyal etkileşim	☐	☐	☒	☒
Sosyal örgüt	☐	☐	☒	☒
Sözleşme	☐	☒	☒	☒
Şehirleşme		☐	☒	☒
Tasarruf	☒	☒	☒	☒
Teknoloji	☐	☒	☒	☒
Telif ve patent			☐	☒
Temel hak ve özgürlükler	☐	☒	☒	☒
Teşkilât	☐	☐	☒	☒
Tımar sistemi				☐

Ticaret	☐	☐	☒	☒
Tören	☐	☐	☒	☒
Turizm		☐	☒	☒
Tüketim	☐	☒	☒	☒
Ulaşım	☐	☒	☒	☒
Uygarlık			☐	☒
Ücret			☐	☒
Üretim	☐	☒	☒	☒
Ürün	☐	☒	☒	☒
Vakıf				☐
Varsayım			☐	☒
Vatan	☐	☐	☒	☒
Vergi	☐	☐	☒	☒
Verimlilik		☐	☒	☒
Yargı	☐	☒	☒	☒
Yasa	☐	☒	☒	☒
Yasama		☐	☒	☒
Yatırım		☐	☒	☒
Yer	☒	☒	☒	☒
Yerleşme	☐	☒	☒	☒
Yön	☒	☒	☒	☒
Yönetim	☐	☒	☒	☒
Yurttaşlık	☐	☒	☒	☒
Yürütme			☐	☒
Yüzyıl		☐	☒	☒

☐ Bu kavram giriş düzeyinde verilecektir.
☒ Bu kavram geliştirme düzeyinde verilecektir.
☒ Bu kavram, pekiştirme düzeyinde verilecektir.

EK 2 :BAŞARI TESTİ

SEVGİLİ ÖĞRENCİLER;

“6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Yeryüzünde Yaşam” Ünitesindeki Kavramların Hatırlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Sakarya İli Örneği) ” konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında sizlere kavramları hatırlama düzeylerinize yönelik 30 soruluk bir test sunulmuştur. Lütfen testi cevaplandırmadan önce bilgi edinme anketini doldurunuz. Ardından başarı testinde sizce doğru olan seçeneği cevap anahtarına işaretleyiniz. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Gökçe Seray ARSLAN (ORUÇ)
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

YERYÜZÜNDE YAŞAM ÜNİTESİ İLE İLGİLİ BAŞARI TESTİ

1. Aşağıdakilerden hangisi Hititler'de kraldan sonra **en yetkili** kişidir?

- a. Tavananna b. Fibula c. Tümülüs d. Anal

2. Tarih yazıcılığının başlangıcı sayılan, önceleri **Tanrılara hesap vermek için** yazılan yıllıklara ne **ad** verilir?

- a. Fibula b. Anal c. Tavananna d. Tümülüs

3. Çalışmak ya da kendine daha iyi yaşama olanakları bulmak umuduyla, insanların oturdukları yeri bırakıp başka **yerlere** giderek orada kesin ya da geçici olarak yerleşmelerine ne **ad** verilir?

- a. İkamet b. Göç c. Gezi d. Turizm

4. Aşağıdakilerden hangisi Hititler'de 'İmparatorluk Meclisi' veya 'Soylular Kurulu' olarak ta bilinen ve asillerden oluşan meclise **verilen isimdir**?

- a. Kurultay b. Anal c. Fibula d. Pankuş

5. Aşağıdakilerden hangisi Hititlerle Mısırlılar arasında yapılan ve tarihte yapıldığı bilinen **ilk antlaşmadır**?

- a. Kadeş Antlaşması b. Ankara Antlaşması
c. Kahire Antlaşması d. Hattuşaş Antlaşması

6. "Ulusların geçmişte oluşturdukları kültür ürünlerini, yaptıkları savaşları, kurdukları siyasal ve ekonomik ilişkileri yöntemli bir biçimde inceleyen, geçmişe ait olayları yer ve zaman göstererek gerçeğe uygun biçimde açıklayan bilim dalıdır"

Yukarıda tanımlanan bilim aşağıdakilerden **hangisidir**?

- a. Tarih b. Sosyoloji c. Antropoloji d. Coğrafya

7. Aşağıdakilerden hangisi bir yerleşim yeri olan "şehir"nin özellikleri arasında **yer almaz**?

- a. Tarımsal etkinlikler çok yoğundur.
b. Kalabalık yerleşim yerleridir.
c. Nüfusun büyük çoğunluğu ticaret, sanayi ya da yönetimle ilgili işlerle uğraşır.
d. Genellikle kırsal kesimden göç alırlar

8. * Belirli özellikleri göz önünde tutularak ele alınan zaman bölümüdür.
* Dünya tarihinin incelenmesini kolaylaştırmak için önemli olaylarla birbirinden ayrılan zaman bölümleridir.

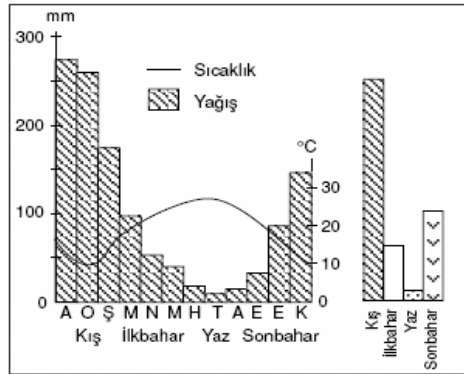
Yukarıda özellikleri verilen zaman bölümlerine ne **ad** verilir?

- a.Takvim b.Yüzyıl c.Çağ d.Milat

9. Milâdî tarih ya da herhangi bir takvim için kabul edilen başlangıçtan bu yana sayılan yüzer yıllık zaman aralıklarından her birine ne **ad** verilir?

- a.Takvim b.Yüzyıl c.Çağ d.Milat

10.

Yukarıda grafiği verilmiş iklim türü ve bitki örtüsü eşleştirmesi hangi seçenekte **doğru verilmiştir?**

- a.Karasal İklim-Bozkır b.Karadeniz İklimi –Orman
c. Akdeniz İklimi-Maki d. Ekvatorial İklim-Geniş yapraklı ormanlar

11. Karadeniz İkliminin tipik bitki örtüsü aşağıdakilerden **hangisidir?**

- a.Step b. Maki c. Orman d. Bozkır

12. Havadaki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumuna denir.

Yukarıdaki boşluğa uygun gelecek seçenek aşağıdakilerden **hangisidir?**

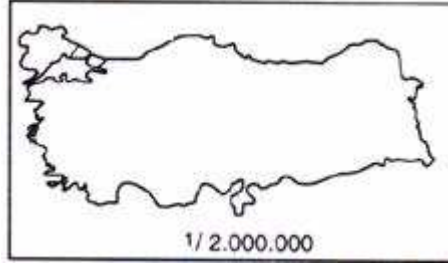
- a. Kar b. Çiğ c. Yağmur d. Dolu

13. Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütününe sanayi adı verilir.

Yukarıda verilen tanım göz önünde bulundurulduğunda aşağıdakilerden hangisi sanayi kuruluşu **değildir?**

- a.Demir Çelik Tesisleri b.Hayvan Besi Çiftlikleri
c.Kağıt Fabrikaları d.Termik Santraller

14.

Yukarıdaki haritada yer alan $1/2.000.000$ **nevi** ifade etmektedir?

- a. Belirtilen bölgede metrekareye düşen sanayi kuruluşlarını
- b. Belirtilen bölgedeki, nüfus yoğunluğunu
- c. Haritanın küçültme oranını
- d. Haritada belirtilen alanın yüzölçümü

15.

- I- İnsanların yüzyıllar boyu süren birikimleri sonucu oluşmuştur
- II- Tek bir ulusa aittir.
- III- Katkıda bulunmak, tüm insanlığın yararınadır.
- IV- Sadece ortaya koyan millet, yararlanma hakkına sahiptir.
- V- Korumak ve geliştirmek tüm insanların ve toplumların görevidir.

Ortak Miras ile ilgili olarak yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri **yanlıştır**?

- a. II ve IV
- b. I – III - V
- c. III-V
- d. Yalnız IV

16. Tarihte Mısırlılar tarafından kullanılmış olan, sembollerden ve resimlerden oluşan yazıya ne **ad** verilir?

- a. Çivi Yazısı
- b. Kiril Alfabesi
- c. Latin Alfabesi
- d. Hiyeroglif yazısı

17. Yer yuvarlağının, ekvator'dan en uzak olan ve yer ekseninden geçtiği varsayılan iki noktasından her birine denir.

Yukarıda belirtilen tanımda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi **getirilmelidir**?

- a. Paralel
- b. Meridyen
- c. Kutup
- d. Yörünge

18. Höyük adı ile de bilinen, mezarların üzerini örten büyük toprak ya da taş yığınınına ne **ad** verilir?

- a. Fibula
- b. Tümülüs
- c. Kibele
- d. Pankuş

19. I. 90 tane kuzey, 90 tane güney olmak üzere toplam 180 tane dir.

II. Aralarındaki mesafe dünyanın her yerinde aynı olup; 111 km'dir.

III. Boyları ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe kısalmakta, hatta kutuplarda birer nokta halini almaktadır.

Yukarıda özellikleri verilen **kavram** aşağıdakilerden **hangisidir**?

- a. Meridyen
- b. Boylam
- c. Paralel
- d. Eksen

20. Paralel dairelerini dik kesen yaylara **ne ad verilir?**
a.Paralel b.Ekvator c.Meridyen d.Kutup
- 21.Ekvator ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi **doğrudur?**
a. Enlemlere diktir b.Meridyenlere paraleldir
c. Başlangıç paralelidir d.Kutuplardan geçer
22. Kıtaları birbirinden ayıran ve yeryüzünün yaklaşık %70'ini kaplayan büyük su kütlelerine ne **denir?**
a.Nehir b.Göl c.Deniz d.Okyanus
23. **Tanım:** Okyanusları birbirinden ayıran büyük kara parçalarına kıta denir.
Yukarıda verilen tanım göz önünde bulundurulduğunda, aşağıdakilerden hangisi kıta (anakara) **değildir?**
a.Antarktika b.Pasifik c.Okyanusya d.Güney Amerika
24. Çöllerle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır?**
a.Gece-gündüz sıcaklıkları arasında büyük farklılıklar vardır.
b.Aşırı nem bulunmaktadır.
c.Bitki örtüsü çok seyrek.
d.Çok kurak alanlardır.
- 25.Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin özel konumu ile ilgili bir özellik **değildir?**
a.Dört tarafı denizlerle çevrilidir
b.Asya ile Avrupa arasında köprü vazifesi görür
c.Türkiye 26°-45° doğu meridyenleri arasında yer almaktadır
d.Türkiye petrol bakımından zengin Ortadoğu ülkeleriyle komşudur
26. Kuzey Afrika ve Batı Asya çöllerinde göçebe olarak ve hayvan yetiştirerek yaşayan Araplara genel olarak **ne ad verilir?**
a.Bedevi b.Amazon c.Eskimo d.Yerli
- 27.Yeryüzündeki herhangi bir yerin kuşbakışı, belirli bir oranda küçültülerek, kağıt üzerine aktarılmış haline..... denir.
Yukarıdaki noktalı yere **hangi seçenekteki** kelime gelmelidir?
a.Metod b.Çerçeve c.Harita d.Küre
- 28.Tarihte ilk olarak Lidyalıların kullandığı ve mal alış verişinde kullanılan değiş-tokuş aracına **ne ad verilir?**
a.Para b. Sigorta c.Panka d.Fibula
- 29.Aşağıdakilerden hangisi çevre kirliliğine neden **olmamaktadır?**

a.fabrika atıkları
c.Bacalardan çıkan dumanlar

b.Gelişi güzel atılmış çöpler
d.Fabrika bacalarına filtre takılması

30. Taşıdığı belirli Coğrafi özellikleri ile çevresinden ayrılan, kendi içinde benzerlik gösteren en geniş coğrafi birime coğrafi bölge adı verilir. Türkiye’de 7 tane coğrafi bölge bulunmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’deki coğrafi bölgelerden birisi **değildir**?

a.Doğu Anadolu b.İç Anadolu c.Adana d.Karadeniz

BAŞARILAR

**Gökçe Seray ORUÇ ARSLAN
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ**

CEVAP ANAHTARI

ÖĞRENCİNİN

ADI SOYADI :
OKULU :
SINIFI :
NUMARASI :

	A	B	C	D		A	B	C	D		A	B	C	D
1	(A)	(B)	(C)	(D)	11	(A)	(B)	(C)	(D)	21	(A)	(B)	(C)	(D)
2	(A)	(B)	(C)	(D)	12	(A)	(B)	(C)	(D)	22	(A)	(B)	(C)	(D)
3	(A)	(B)	(C)	(D)	13	(A)	(B)	(C)	(D)	23	(A)	(B)	(C)	(D)
4	(A)	(B)	(C)	(D)	14	(A)	(B)	(C)	(D)	24	(A)	(B)	(C)	(D)
5	(A)	(B)	(C)	(D)	15	(A)	(B)	(C)	(D)	25	(A)	(B)	(C)	(D)
6	(A)	(B)	(C)	(D)	16	(A)	(B)	(C)	(D)	26	(A)	(B)	(C)	(D)
7	(A)	(B)	(C)	(D)	17	(A)	(B)	(C)	(D)	27	(A)	(B)	(C)	(D)
8	(A)	(B)	(C)	(D)	18	(A)	(B)	(C)	(D)	28	(A)	(B)	(C)	(D)
9	(A)	(B)	(C)	(D)	19	(A)	(B)	(C)	(D)	29	(A)	(B)	(C)	(D)
10	(A)	(B)	(C)	(D)	20	(A)	(B)	(C)	(D)	30	(A)	(B)	(C)	(D)

EK 3 BİLGİ EDİNME ANKETİ

BİLGİ EDİNME ANKETİ

1. Adı Soyadı :

2. Okulu :

3. Sınıfı : Numarası :

4. Cinsiyeti : Erkek Kız

5. Anne Eğitim Durumu

Okuma Yazma Bilmiyo İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

6. Baba Eğitim Durumu

Okuma Yazma Bilmiyo İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

7. Anne Mesleği

Ev Hanım İşçi Memur Esnaf Diğer

8. Baba Mesleği

Çiftçi İşçi Memur Esnaf Diğer

9. Ailenin Aylık Geliri :

0-500 L 501-999 L 1000L ve üstü

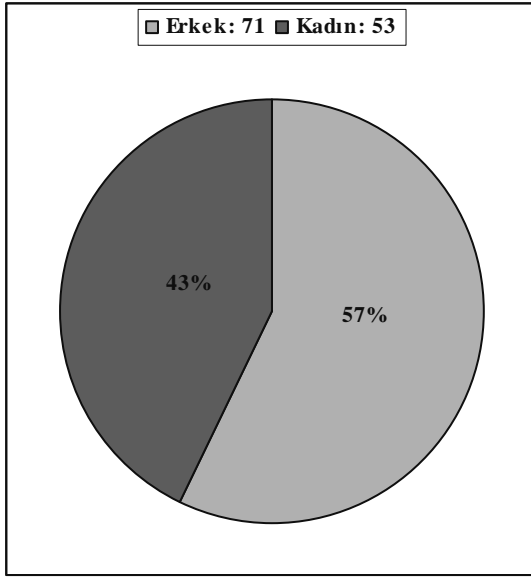
10. Okul dışında Sosyal Bilgiler dersi için ek olarak Kurs, Dershane, özel ders gibi bir hizmet alıyor musunuz?

Evet Hayır

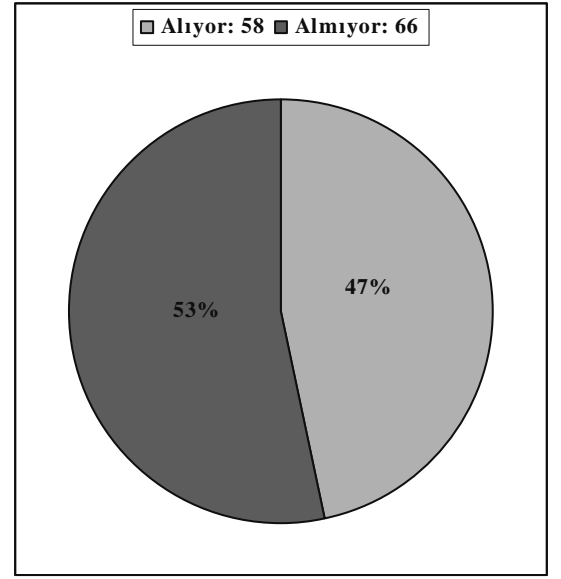
EK 4:ARAŞTIRMAYA YÖNELİK SAYISAL SONUÇLAR

Araştırmaya toplam **124** öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerle ilgili veri grafikleri aşağıda verilmiştir:

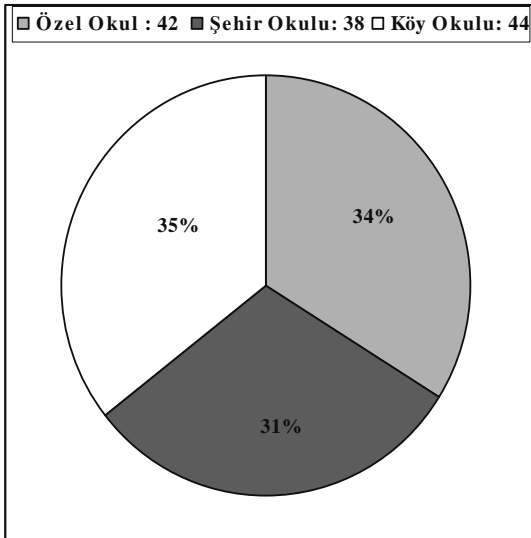
Şekil 1: Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

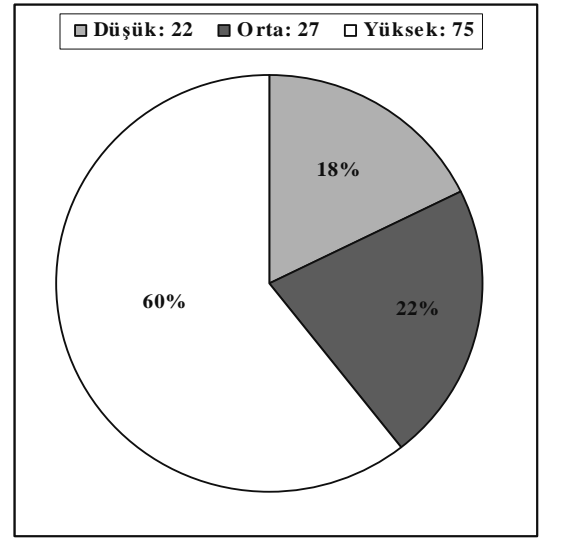
Şekil 2: Araştırmaya katılan öğrencilerin okul dışında eğitim alma durumuna göre dağılımı

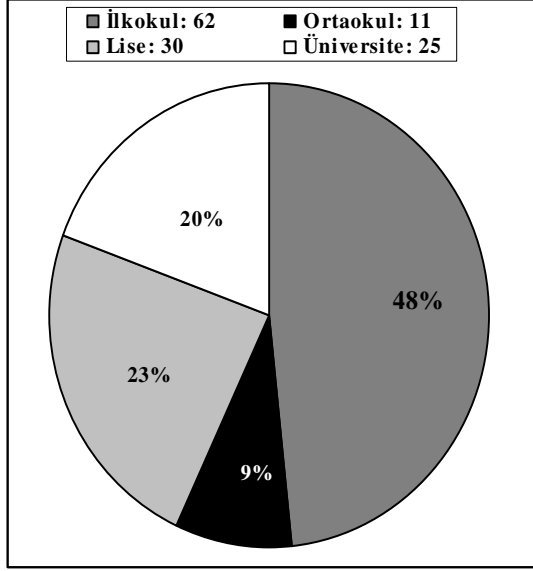
Şekil 3: Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okula göre dağılımı

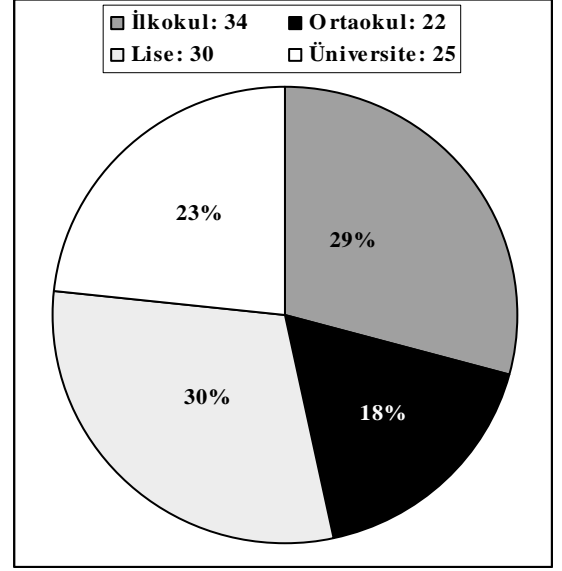
Şekil-4: Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna göre dağılımı

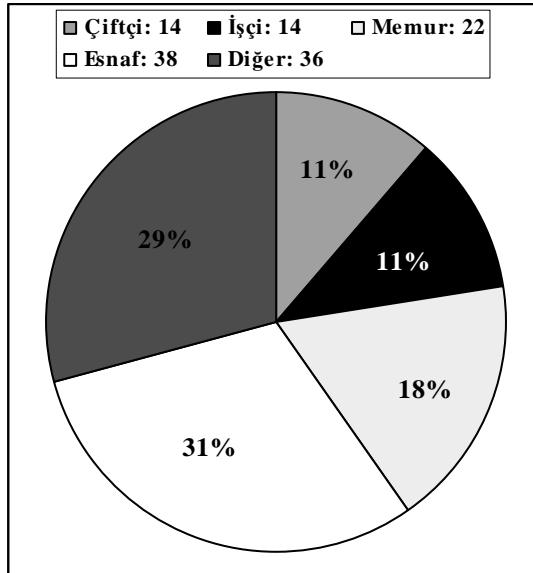
Şekil-5: Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre dağılımı

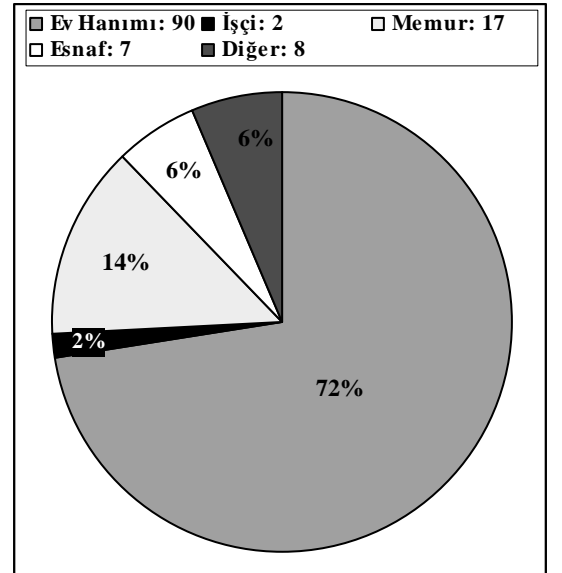
Şekil-6: Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre dağılımı

Şekil-7: Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının mesleklerine göre dağılımı

Şekil-8: Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre dağılımı

EK 5: KAVRAMLARIN TANIMLARI

ARAŞTIRMADA YER VERİLEN KAVRAMLARIN TANIMLARI

Anal: krallarının hayatlarını anlattıkları yıllıklardır, tarafsız tarih yazıcılığı'nı başlatmışlardır.

Antlaşma: Kişinin kendisini başka bir bilincin yerine koyarak söz konusu bilincin duygularını, isteklerini ve düşüncelerini, denemeksizin anlayabilmesi becerisi.

Bedevi: Çölde, çadırda yaşayan göçebe.

Bölge: : Sınırları idari, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası, mıntika.

Çağ: Tarihin ayrıldığı dört büyük bölümden her biridir.

Çevre Kirliliği: Doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanılması, tahrip edilmesi sonucunda çevrede dengenin olumsuz yönde bozulması ve birtakım sorunların ortaya çıkmasıdır.

Çöl: Karalar üzerinde yıllık yağış miktarı 100 mm altında olan çok kurak ve bitki örtüsü bakımından fakir alanlardır.

Ekvator: Yerküreyi iki eşit parçaya böldüğü varsayılan en büyük paralel dairesidir.

Göç: Çalışmak ve kendine daha iyi yaşama olanakları bulmak umuduyla, insanların oturdukları yeri bırakıp başka yörelere giderek orada kesin ya da geçici olarak yerleşmeleri.

Harita: Yeryüzünün bütününün ya da bir bölümünün belirli bir ölçeğe göre küçülterek kuşbakışı olarak bir düzlem üzerinde gösterilmesidir.

Hiyeroglif: Mısırlıların kullandıkları bir resim yazı çeşididir.

İklim: Geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına iklim denir

Kıta: Kendine bağlı yakın adalarla birlikte etrafı deniz ve okyanuslarla çevrili büyük kara parçalarına kıta denir

Kutup Noktaları: Yer ekseninin Kuzey yarımküredeki ucuna kuzey, Güney yarımküredeki ucuna ise Güney kutup noktası denir

Meridyen: Dünya'nın ekvator dairesini birer derece aralıklarla dik olarak kesen ve kutuplarda birleşen yaylardır. Dünya'da Greenwich gözlemevinin 180 batısında, 180'de doğusunda olmak üzere 360 meridyen yayı bulunur.

Okyanus: Kıtalar arasında büyük çukurları kaplayan geniş ve derin su kütlelerine

Orman: Karadeniz ikliminin sık ağaçlardan oluşan bitki örtüsü

Ortak Miras: Miras, bir neslin kendisinden sonra gelecek kuşaklara bıraktığı her şeydir. Bu miras bir ev, bir sanat eseri olabileceği gibi; "demokrasi" ve "özgürlük" gibi bir düşünce ürünü ya da doğal güzellikler de olabilir. Ortak miras ise daha kapsamlıdır. Ortak miras, geçmişteki bütün insanlık tarihini ve geleceği de içine alan maddi ve manevi değerlerin tümüdür. Bilim, teknoloji, sanat ve edebiyat ürünleri ve düşünceler sadece üretildikleri toplumlarda değil, tüm toplumlarda bir değer taşır. Bu ürünler bütün insanlar için anlamlıdır ve bu nedenle de insanlığın ortak mirası olarak kabul edilir.

Ölçek: Haritalar çizilirken yeryüzü şekilleri küçültülerek kâğıda aktarılır. Küçültme belli oranda yapılır. Bu küçültme oranına ölçek adı verilir.

Özel Konum: Dünya üzerindeki bir yerin çevresine, denizlere, yer şekillerine, anayollara, geçitlere ve komşularına göre konumudur. Özel Konum; İklim koşullarını, Doğal bitki örtüsünü, Tarımsal etkinlikleri, Nüfus ve yerleşme biçimini, Ekonomik etkinlikleri, Ulaşım olanaklarını, Siyasal ve kültürel yapıyı etkiler.

Pankuş: Hititlerde asillerden oluşan meclise verilen ad.

Para: Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit.

Paralel: Yerküre üzerinde Ekvator'a paralel olarak geçtikleri ve dünyayı sardıkları varsayılan hayali çemberlere paralel denir

Sanayi: Yeni teknolojileri uygulamadaki tavırları ve yasal durumları ne olursa olsun büyük, küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerçekleştirdikleri her türlü iktisadi etkinlik

Şehir: Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi ya da yönetimle ilgili işlerle uğraşan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent

Tarih: Topluları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyetleri, kendi iç sorunlarını inceleyen bilim dalıdır.

Tavannanna: Hititlerde kraldan sonra en yetkili kişi olan kraliçeye verilen unvan

Tümülüs: Bir mezarın üzerini örten büyük toprak ya da taş yığını, höyük.

Yağmur: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı.

Yüzyıl: Milâdî tarih ya da herhangi bir takvim için kabul edilen başlangıçtan bu yana sayılan yüzer yıllık zaman aralıklarından her biri.

EK 6: İZİN BELGESİ

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.54.00.05.01.070/
KONU : Anket

885
VALİLİK MAKAMINA
SAKARYA

İLGİ : "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gökçe SERAY; (ARSLAN) ORUÇ

"İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Yeryüzünde Yaşam" Ünitesinde Yer Alan Anlam ve Kavram Yanılgıları" konulu anket çalışması nedeniyle;

İlimiz; Adapazarı Merkez İlçesindeki Resmi ve Özel İlköğretim Okulları, Karasu İnönü İlköğretim Okulu ve Karasu Kuyumculu Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulunda eğitim-öğretim gören 6.sınıf öğrencilerine yönelik toplam 100 adet anket uygulaması yapmak istediğini, Sakarya Üniversitesinin 10.01.2008 tarih ve 45 sayılı yazılılarıyla belirtmektedirler.

Anket soruları komisyonumuzca incelenmiş olup, yasal yükümlülüğün ilgili okul müdürlüğüne yerine getirilmesi ve dersleri aksatmamak kaydıyla 2008-2009 eğitim öğretim yılında yönergede belirtilen tarihler doğrultusunda; anket uygulamasının yapılması, Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınızı arz ederim.

Murat YAZICI
Milli Eğitim Müdürü

OLUR.
10.01/2008

Muammer AKSOY
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : B.30.2.SAÜ.0.E1.00.00-771.04-45

Konu :
Anket izni

SAKARYA VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gökçe SERAY ARSLAN (ORUÇ) “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Yeryüzünde Yaşam” Ünitesinde Yer Alan Anlam ve Kavram Yanılgıları” konulu müdürlüğüne bağlı İlköğretim okullarında anket çalışması yapmak istemektedir.

Anketin yapılabilmesi için gerekli iznin verilmesini rica ederim.

Doç. Dr. Recai COŞKUN
Enstitü Müdürü

Ekler:

- 1- Anket Onay Formu (1 adet- 1 Sayfa)
- 2- Anket Çalışması Formları (1 adet- 4 sayfa)

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANKET ONAY FORMU

Sayfa : 1/1

ÖĞRENCİNİN

ADI SOYADI : GÖKÇE SERAY ORUÇ (ARSLAN)
NUMARASI : 0560Y26004
PROGRAMI : YÜKSEK LİSANS
ANABİLİM DALI : İLKÖĞRETİM
BİLİM DALI : SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
ANKET KONUSU : İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ "YERYÜZÜNDE YAŞAM" ÜNİTESİNDE YER ALAN ANLAM VE KAVRAM YANILGILARI

ANKETİN UYGULANACAĞI KİŞİ VEYA KURUMLAR :

- KUYUMCULLU ŞEHİT İSMAIL HAKKI YILMAZ İLKÖĞRETİM OKULU
- ÖZEL ŞAHİN İLKÖĞRETİM OKULU
- KARASU İNÖNÜ İLKÖĞRETİM OKULU

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından söz konusu anketin uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir. Bilgilerinize arz olunur.

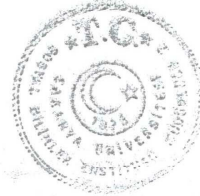
Danışmanın
Adı Soyadı/İmzası

YRD.DOÇ.YÜKSEL GÜÇLÜ

Enstitü Anabilim Dalı Başkanı
Adı Soyadı/İmzası

YRD.DOÇ.DR.BÜNYAMIN KOCAOĞLU

Eki: Anket Formu

00

00.ENS.FR.33

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI HER TÜR OKUL ve KURUMLARDA
YAPILMASINA İZİN VERİLEN ARAŞTIRMA UYGULANMASINDA, OLABİLECEK
FİZİKİ ZARARLARI KARŞILAMA TAAHHÜDÜ

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Gökçe Seray ORUĞ (ARSLAN)
Bağlı Bulunduğu Üniversite /Kurum	Sakarya Üniversitesi
Araştırmanın Konusu	İlkesretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Der- sinde "Yeryüzünde Toprak" ünitesinde Çekek Alan ve Kaynakları
Uygulanacak veri toplama Araçları ve Sayısı	100 Ader..... " " " " " " " "
Veri toplama araçlarının uygulanacağı sınıf vb.yer	X Sınıf Laboratuvar Salon Diğer
Uygulama yapılan yerin mevcut durumu	
Uygulama sonu mevcut durum	

Yukarıda yazılı araştırma uygulamasında meydana gelen fiziki zararı ilgili kuruma ödemeyi taahhüt ederim. 10.../01...2008

Gökçe Seray ORUĞ
(ARSLAN)

ARAŞTIRMACI

(Signature)

ARAŞTIRMA TAMAMLANDIKTAN SONRA, ARAŞTIRMANIN TESLİMİNE İLİŞKİN
LAHİZNAME TUTANAĞI

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Gökçe Seray OLUĞ (ARSLAN)
Bağlı Bulunduğu Üniversite /Kurum	Sakarya Üniversitesi
Araştırmanın Konusu	İkspertim... 6. sınıf... Sosyal Bilimler Desim "Yeryüzünde Yaşam" İnteraktif Gece Anlam ve Kavram Manipulasyonları
Teslim edilen araştırma örneği türü ve sayısı:	1 Adet elektronik ortamda CD / Basılı materyal
Araştırmayı teslim alan kurum	EARGED Başkanlığı Sakarya İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Yukarıda yazılı araştırma örneği EARGED Başkanlığı / Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim
ettim 12.11.2008

Teslim eden

Gökçe Seray OLUĞ (ARSLAN)
GAS

Teslim Alan

.....
.....

UYGUNDUR

12/11/2008

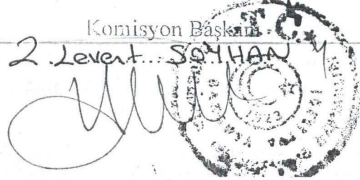
T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

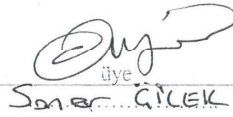
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FÖRMLÜ

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Crökce Seay ORUÇ (ARSLAN)
Kurum / Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi
Araştırma Yapılacak İller	Sakarya
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İlköğretim Sakarya Merkezli Bağı İlköğretim Okulları (Özeller de dahil) (3 Okul) ^{Nat. Özel Sakarya İlköğretim Okulu} Karasu İsmet İlköğretim Okulu Kuyuculu Ş.İ.İ.İ. Okulu
Araştırmanın Konusu	İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "4 Eylülünde Yaşam" Ünitesi - de Geçen Anlam ve Kavram Yanılıp 2.1.
Üniversite - Kurum Onayı	☒ / Yok
Araştırma /Proje/ ödev/ tez önerisi	Araştırma (Tez)
Veri Toplama Araçları	Basarı Testi
Görüş istenilecek Birim/ Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
.....	
.....	
Komisyon Kararı	Oybirliği / Oy çokluğu ile alınmıştır.
Muhallif üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi
.....
.....
.....

KOMİSYON

10.01/2008

Komisyon Başkanı
2. Levent SAHAN

üye
Soner ÇİLEK

üye
Abdülhak ÇAKIRBAŞ

ÖZGEÇMİŞ

Gökçe Seray ARSLAN, 1982 yılında Zonguldak ilinin Çaycuma ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Zonguldak Çatalağzı İlköğretim Okulunda, orta öğrenimini Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi'nde tamamladı. 2000 yılında kazandığı Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nden 2004 yılında başarıyla mezun oldu. Aynı yıl Sakarya ili Karasu ilçesi Kuyumculu Köyü Şehit İsmail Hakkı Yılmaz İlköğretim Okulu'nda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak göreve başladı. 2005–2006 eğitim-öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü'nü kazandı. 2007–2008 eğitim-öğretim yılında **“6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Yeryüzünde Yaşam” Ünitesindeki Kavramların Hatırlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Sakarya İli Örneği)”** konulu tez çalışmasıyla yüksek lisans eğitimini tamamladı. Halen Zonguldak İli Çaycuma İlçesi Perşembe Beldesi Şehit Astsubay Salim Uçar İlköğretim Okulu'nda görev yapmaktadır.